

MAJSKI GLAS

POSVEČEN V SPOMIN NA
JOŽETA ZAVERTNIKA

35c

MAY, 1944

Vol. XXIV

II 83783
+

II 83783

1904

1944

Štiridesetletno poslovanje

SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

je dobro poroštvo njene gospodarske
stabilnosti

Tiste, ki še niste člani SNPJ se vljudno vabi
v našo sredo, posebno v tem letu izredne kam-
panje ob njeni 40-letnici.

Članstvo: 65,000

Imovina: \$11,000,000.00

Izplačano v podporah: \$21,489,004.00

GLAVNI URAD

2657 S. Lawndale Ave.

Chicago 23, Illinois

PD 199/1965

MAJSKI GLAS

Izdaja Jugoslovanska delavska tiskovna družba (Proletarec)

THE MAY HERALD

CENA 35c

CHICAGO, ILL., MAJA 1944 (MAY 1944)

LETO (VOL.) XXIV.

PO VELIKI VOJNI TRAGEDIJI ZMAGA---IN KAJ POTEM...?

Frank Zaitz

ALI bomo zmagali? Seveda bomo. Toda kako in komu v korist? Ali bomo potem dobili mir? Morda le premirje in novo oboroževanje za novo svetovno vojno? Kaj pravzaprav hočemo?

Ali se morda sedanja vojna groza ne odigrava prav v takih dejanjih, kakor se je prejšnja, v kateri smo si obetali, da je bila zadnja, da se je vršila sploh le za demokracijo in za odpravo vojne?

Mar nismo takrat skupno priznali, zavezniki na eni in sovražniki na drugi strani, da ako hoče svet mir, si ga mora vzajemno zasnovati?

Kako krasno se je glasilo Wilsonovih štirinajst točk!

Množice širom sveta so orile navdušenja zanje, zbirale za spomenike in spreminjale imena ulic ter cest v počast onim, ki so se borili za nov svet—za društvo narodov, ki bo preprečilo vojne, odpravilo socialne krivice in dalo mesto na zemlji vsakemu njenemu članu!

Ampak mednarodnost in vera v resnično vzajemnost je bila pregrešna. Celo za veleizdajniško so jo oglašali.

Socialne krivice niso izginile. Za neposedejoče je bilo hudo v mestih in na deželi. Nastajal je mrak, nato je planil v temo.

V tej strašni noči se je dogodilo, kar se je moralo vsled grehov onih, ki so nam obljubljali nov svet, pa so nas pahnili v starega in ga marsikje preuredili v še bolj krivičnega kakor je bil.

Posledica: nacionalistična vojna, toda—medna-

rodna pokopališča... Na njih ni šovinizma.

Prav, kakor v prejšnji borbi, ki je bila nazvana za odpravo vseh zla, radi katerih se morajo ljudje klati drug drugega in podirati ter uničevati drug drugemu kar so si zgradili s tolikšnim trudom.

Tudi sedaj se borimo—saj obetamo si tako—za

vse sorte človeške pravice, za s a m o o d l o č e v a n j a ljudstev, ki naj sama, svobodno sklepajo, kakšne vlade si žele, ko bo konec sedanjega klanja in rušenja.

Tako je bilo tudi zadnjič. A ljudstva so v res-

nici imela prav malo besede. Šlo se je—kakor zmerom, za sfere vpliva posameznih velesil, za privilegije kartelov, za truste, za interese onih, ki so gospodarji zlata, olja, rud, živilskega trga, prometnih žil in ki so vsled tega resnični vladarji sveta.

Njihov smoter ni blagostanje narodov, ampak dobički. Več dobičkov. Večja bogastva. Večje omejitve proti neposedejočim.

Torej kaj? In kam?

Ko bomo zmagali v Evropi, in v Aziji—kaj potem?

“Štiri svobodščine”? Ako res verujemo vanje, si jih moramo najprvo izvojevati v SVOJI deželi, ne jih le drugim na papirju obetati.

Odločevali bomo svobodno o bodoči uredbi sveta. Ali bomo to storili zares?

V deželah, kjer so gnezdili fašizmi, dinastije in birokracije, bodo dobili ljudje nekega dne praznik, da bodo šli na volišče in si svobodno volili

ново vlado.

Kako lahko se to zapiše, obeta in prerokuje! Toda mar bodo tisti, ki so krivi sedanjega zla, dremali, ko bomo mi "svobodno" volili?

Kaj pa, če bodo oni najbolj budni in bodo volitve izvedli po svoje, kakor to počno že od kar jih imamo?

Ne verjeti obljubam iz vrst onih, ki so krivi socialnih krivic in ki store vse in bodo v bodoče, da si privilegije ohranijo zase in zapore pa za one, ki delujejo zoper krivice, za mir in za dostojanstvo človeka!

Ako hočejo ljudstva nov red, konec vojn in vzajemnost med deželami, namesto oboroževanja, klanja in razdejanja—tedaj se morajo sama postaviti v ospredje in pahniti s pedestalov one, ki jim lepe stvari le obetajo, ne da jih bi mislili dati. Nov svet mora priti iz množic, od spodaj navzgor. Tisti, ki so na vrhu, ga bodo le obetali, nikdar pa ustvarili. Rablji nikoli ne obsodijo samega sebe v smrt. Obetajo milost, če jim to koristi, če pa se jim zazdi ljudska množica nevarna, se je lote s kakršnimikoli sredstvi, da jo ukrote. In ko postane pohlevna, začno s pomilostitvami, češ, glejte, kako dobri smo napram svojim sovražnikom in kako blagosrčno odpuščamo grešnikom!

Svet te vojne še ni skončal.

Ko jo bo, še nič ne ve, kakšen bo mir in koliko časa bo trajal, če sploh bo kaj miru.

Ve le, da se več govori o možnosti "tretje svetovne vojne" kot pa o trajnem miru.

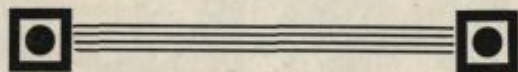
Za vojne so vzroki. Treba jih je odpraviti. Namreč vzroke. V tej deželi smo imeli milijone gladnih, zato ker je bilo vsega preveč. In ko bi delovno ljudstvo rado najbolj delalo v miru in v blagostanju, se nekaj nekje na vrhu sproži, pa nastane "kriza". Potem čakamo vojne, da je spet dovolj dela za vse in hrane v izobilju, ker si jo z vojnim denarjem vsakdo lahko kupi.

V vsaki vojni se nekega dne dogodi, da se vojaštvo utruji, ali je premagano, poveljniki in državniki pa se pobotajo ter sklenejo premirje. Ali bodo zahtevali, kadar se to sedaj dogodi, ustanovitev razmer, v kakršnih bodo lahko ti vzroki odpadli? Ali pa se trudili, da ostanejo takšni, kakor so bili pred to in pred prejšnjo in pred vsemi drugimi vojnami?

Ako hočejo narodi v mir, v blagostanje in v socialno zaščito zase in za svojce, morajo storiti več kot pa "svobodno" voliti pod vodstvom onih, ki vladajo. Zavreči morajo družabno uredbo, ki temelji na krivicah, na ropih, izkoriščanjih, klanjih in pustošenjih.

Izreči se morajo za ureditev sveta po načelih mednarodnega socializma. Dokler tega ne store, bomo na vsakih toliko let dobili nove vojne, nova klanja in rušenja, podjarmljenja in zasužnjenja, in ob enem nova obetanja v "nov red" za slepilo.

Šele kadar bo zavladal človek-brat, z vero, da bo delal zato, da se bo ne le njemu, ampak tudi drugim ljudem dobro godilo, nastane trajen mir in resnična civilizacija.

MOŽ, KI JE ZASLUŽIL, DA SE GA SPOMINJAMO

Dne 28. avgusta to leto bo petnajst let, od kar Jožeta Zavertnika ni več med živimi. Ta Majski glas je ob tej obletnici posvečen njemu v spomin.

Od svojih mladih let pa do konca dni je bil bojevnik za pravice svojega razreda. Nasprotnikom ni prizanašal. In zameril se je marsikomu tudi v svojih vrstah. Bil je take nature, da kadar se je za kaj odločno zavezal, je hotel, da mora biti po njegovem. Kdor izmed njegovih mu je ugovarjal, je naletel na odpor. In ako je še vztrajal pri svojem in če Zavertnik ni odnehal—največkrat ni—se je kaj lahko pripetilo, da sta si bivša prijatelja postala osebna nasprotnika.

Jože Zavertnik je v morju mračnjastva, ki je vladalo v slovenski javnosti v Ameriki takrat ko je on zbiral skupaj ljudi socialističnih nazorov, mogel kaj doseči le ker je bil brezobziren. Uglajenosti ni poznal in če bi jo, bi ne bil Jože Zavertnik.

Izoblikoval je Slovensko narodno podporno jednoto v organizacijo s socialističnimi tendencami, ki jih je v nji gojil in utrjeval s pomočjo njenega glasila, in s so-

delovanjem sodrugov v Jugoslovanski socialistični zvezi ter njihovega glasila Proletarca.

Jože Zavertnik ni bil velik mislec, bil pa je dober zidar in znal je zbrati okrog sebe družbo takih, ki je delala po njegovih navodilih in načrtih.

Ko je med našim narodom v tej deželi začel s socialistično agitacijo, je bilo med naprednimi slovenskimi delavci vse še zelo skromno. Storjeni so bili komaj začetni koraki za postanek organizacij, ki so šele v teku let in po najtežjih preizkušnjah postale močne in vplivne.

L. 1929 je Jože Zavertnik svojo službo v SNPJ vsled utrujenosti pustil, a to je storil v zavesti, da je osemnajst let svojega dela v nji dobro vložil njej in vsi slovenski napredni javnosti v korist. Omagal je pri delu in po naravnih zakonih je moral skončati svoje dni. Ko se je v zadnjih urah v težkih mukah posvajal od svojih sodrugov, jim je naročal: "Nadaljujte!"

Stvar, kateri je posvetil svoje življenje, napreduje in njeno delo se nadaljuje po načrtanih tokih.

John Shular:

SLIKE Z VOLIŠČA

VOLILNI dan v Ameriki je praznik največjega zanimanja, napetosti in strahu pred porazom, ki gre marsikateremu kandidatu do kosti. Volilni dan je obenem tudi največji cirkus, ki ga uganjajo v tej deželi razni politiki od najvišjega političnega bossa do najnižjega in najbolj ignorantnega mezdnega sužnja.

Moje prve politične izkušnje v tej deželi so bile na volilni dan, ko je bil Woodrow Wilson prvič izvoljen. Takrat sem bil v deželi komaj par tednov. Bilo je dokaj zabavno, ko je voznik s parom konj in "hay rackom" (voz s širokim ravnim podom) vozil volilce na volišče. Za ženske so bili stoli na vozu, da so imele bolj udobno vožnjo. Tak voz je večkrat služil tudi za govorniške odre, piknikarje itd.

Naša naselbina je bila razdeljena v dva volilna okraja. Onkraj ceste od nas so volilci volili v domači naselbini, naša stran pa je spadala v drug volilni okraj, kjer je bilo precej milj do volišča. Ampak dobri kandidati so poskrbeli, da volilec ni bilo treba hoditi peš. Seveda so pričakovali, da bodo volilci, ki so bili deležni vožnje, tudi zanje glasovali. Ampak v tem so se tudi motili.

Tako je šel prejšnja leta glas po naših kansaških naselbinah, da so republikanski konji vozili socialistične volilce na volišče. Ampak ne konji niti voznik se ni brigal, kdo je zasedel voz, samo da je pokazal, da njegov voz res služi namenu, za kar je bil plačan. Posebno v okraju Crawfordu so republikanski konji na volilni dan zvozili veliko socialističnih volilcev na volišče.

Tisto jesen, ko sem prvič opazoval volilni dan v Ameriki, je bilo v našem okraju izvoljenih nekaj socialistov v manjše urade. Dve leti pozneje, ko je bilo socialistično gibanje posebno v našem okraju v velikem zamašu, je meseca oktobra na naši društveni seji pod točko "razno" tudi par aktivnih sodrugov priporočalo nam, ki smo bili še dokaj "zeleni", naj se potrudimo dobiti "prvi papir", da bomo lahko tudi mi volili prihodnji mesec. (Kansaški volilni zakon je takrat namreč dajal volilno pravico tudi deklarantom—tujerodcem s prvim papirjem. Ta se je takrat lahko dobil brez kakih inkvizicijskih vprašanj, s kakršnimi danes mučijo prosilce. Plačal si dolar, odgovoril na par formalnih vprašanj in imel si volilno pravico.)

Kampanja res ni bila zaman. Poleg socialističnega šerifa smo izvolili tudi par drugih važnih uradnikov in dobili več manj važnih uradov. V volilno kampanjo so kot kandidati posegli tudi intelektualci, nekateri kot idealisti, ki so verovali v boljšo človeško družbo, drugi pa iz lastnih koristi, češ, da bodo socialistične službe tudi dobre.

Rezultat tistih volitev je tako vznemiril poslance v državni zbornici, češ, kaj bo, če se socializem razširi po deželi, da so hitro spremenili volilni zakon in odpravili volilno pravico deklarantom. Toda naši ljudje so se hitro pobrignili in postali državljani.

Ampak tisti strah pred socializmom je bil nepotreben. V prvo svetovno vojno se je zapletla tudi Amerika z zlimi posledicami ne samo za deželo, marveč tudi za socialistično gibanje. Nastala je velika reakcija, ki je bila posebno naperjena proti socialistom, ki so bili proti vojni. In tako so se reakcionarji odeli s plaščem patriotizma in pod vodstvom zloglasnega zveznega justičnega tajnika Palmerja pričeli razbijati socialistično stranko po vsej deželi. Po boljševiski revoluciji v Rusiji je prišlo v nji še do notranjega razkola. In tako

je Palmerjeva reakcija razbijala stranko razredno zavednega delavstva od zunaj, levo krilo, ki se je prelevilo v komuniste, pa od znotraj. Tako je ta val pometel razen male izjeme vse radikalno gibanje v naši državi.

Leta so tekla naprej. V našem volilnem okraju sem bil večkrat član volilnega odbora in tako sem se seznanil z raznimi volilnimi regulacijami, problemi in epizodami.

Menda v nobeni deželi na svetu razni političarji ne polagajo toliko važnosti na volilne kampanje kot ravno v Ameriki. Volilec obljubijo vse, jim nastavijo vse vabe in če ne gre drugače, jim tudi groze, samo da bi dobili njihove glasove na volilni dan. Tudi zelo skrbe, da pripeljejo vsakega na volišče, če se količkaj nadejajo, da bo glasoval za njih stranko. Kot član volilnega odbora sem v tem dobil precej upogleda, to je, kako delajo politiki in kakšni so volilci. Naj podam nekaj teh slik.

Neka žena se je silno mučila za svojo politično stranko. V volilno sobo pripelje več volilcev in pomembno namigne neki ženi srednje starosti, ki se ozira po sobi, naj pove svoje ime odboru, da dobi glasovnico. Njeno ime je zvenelo čisto ameriško in njeni predniki so morda prišli v to deželo z barko "Mayflower" kot pilgrimci ali romarji iz Holandske.

Dobi glasovnico in gre za zagrinjalo, izza katerega čez čas pokaže svoj skremženi obraz kot da bi nekaj iskala. Član odbora jo vpraša, če ima "trubel" z glasovnico. Da, ima ga. Kot določajo volilne regulacije, greva dva—včasih tudi samo eden—na pomoč volilcu. "Trubel" te ženske je bil, ker ni mogla najti pravega imena na glasovnici. Počasi razvije iz žepnega robca sliko kandidata, ki je bila sneta že pred tridesetimi leti, ampak kandidat jo je porabil, samo da "lepši" izgleda, kajti pri ženskah to posebno vleče. Pokaže sliko in pravi, da hoče glasovati samo za tega možaka. Z njo sva bila torej kmalu gotova, ker je ostali del glasovnice ostal prazen. Ženska je glasovala le za onega, ki se ji je osebno dopadel.

Druga slika.

Pride postaran, čokot človek nizke postave in vedno dobre volje kot bi rozine zobal. Je nepismen naseljenec iz Škotske. (Starši so ga prinesli v to deželo kot otroka, toda za državljanstvo se ni brigal ne oče in pozneje niti sin. Čemu pa? Saj so bili do zadnje depresije smatrani vsi naseljenci, ki so govorili angleški, kot enakopravni državljani z vsemi pravicami. V zadnji depresiji pa je bilo treba dokazati svoje državljanstvo, če si hotel dobiti delo pri WPA in tako so tudi ti ljudje začeli vlagati prošnje za državljanstvo.)

Ta možiček mi namigne, naj grem z njim in pravi, naj mu čitam imena kandidatov in strank. O glasovnici je bil dobro poučen. Ko sem mu čital imena, je on z velikim zanimanjem opazoval muhe, a ko je zaslišal "pravo" ime, je prikimal, naj tam napravim križ. Čitam ime kandidata socialistične stranke in vzklikne: "To hell with them, they ruin the country . . ."

Tretja slika.

Avto se ustavi pred vrati volišča. Dva korenjaka iz vlečeta iz njega starega invalida, ki vsled akutnega revmatizma že lepo število let ni stopil na noge; niti jesti ni mogel sam. Kolikor let je bil invaliden, toliko let je bila stara tudi njegova brada in lasje, ki so mu segali preko rame. Bil je suh in ves sključen in izgledal

je kot Kristus, ko so ga sneli s križa. Posadita ga na stol in vse skupaj prineseta v volilno koč. Ker ni mogel rabiti rok (oči je imel čudovito dobre), mu je bilo treba pomagati in delati križe kot je želel . . . Toliko se politiki trudijo, da dobe glas . . .

Četrta slika.

Politični kolovodja s precejšnjim trebuhom, cigaro v ustih in prekrižanih rok na hrbtu se oblastno postavi pred volilni odbor in pravi, da ima pol tucata dobrih državljanov, ki pa vsled boleznih ne morejo priti na volišče. Radi bi volili dobre kandidate. Naj gre par članov tega odbora na dom teh bolnikov in bodo volili kar v postelji. Nekateri so bili že res kandidati za večno lovišče in za volitve so se manj brigali kot za lanski sneg. Temu človeku je bilo povedano, da volilni zakon določa, da se voli samo na volišču, nikjer drugje. Tako so imeli bolniki mir pred temi vsiljivimi politiki.

Peta slika.

Pride devetdesetletna starka, o kateri je šel glas, da je milijonarka. Vsekakor je gotovo to, da si je s svojim skopuštvom pridobila precej premoženja. V Kansas je prišla s svojimi starši iz Kentuckyja v pionirski dobi, ko je bila tukaj še sama divja prerija s številnimi čredami bivolov. Od države so vzeli tako zvan "homestead" in poleg glavne ceste ogradili par štirjaških milj zemlje. Večkrat se je pri njih ustavil kak potnik (samo enkrat) ali brezposelni delavec in prosil požirek vode. Če ga je hotel dobiti, je moral odšteti—nikel, drugače je pa šel žejen naprej, ker to je bila tarifa za kozarec vode pri tej starki.

Ta starka je bila povsem podobna sliki v knjigi, katero je pred nekako 45 leti spisal Josip Stritar in jo je izdala Mohorjeva družba. Posvečena je bila izključno šolski mladini. Slika je predstavljala upognjeno starko s kljukasto palico, enako kljukastim in dolgim nosom, ki se skoraj dotika brade, ko podi otroke. Tako je bila tudi ta naša volilka. Politika ji je bila deveta briga. Ker sva se dobro poznala, mi pomigne, naj grem z njo za zagrinjalo—ona ni mogla ali pa mogoče ni znala čitati. Čitam imena kandidatov in strank. Za slednje

se ne briga. Vpraša, kateri kandidati bi bili najboljši. Po mojem prepričanju ji seveda povem, da socialistične stranke in ji te priporočam. Tako je volila socialistično od začetka do konca.

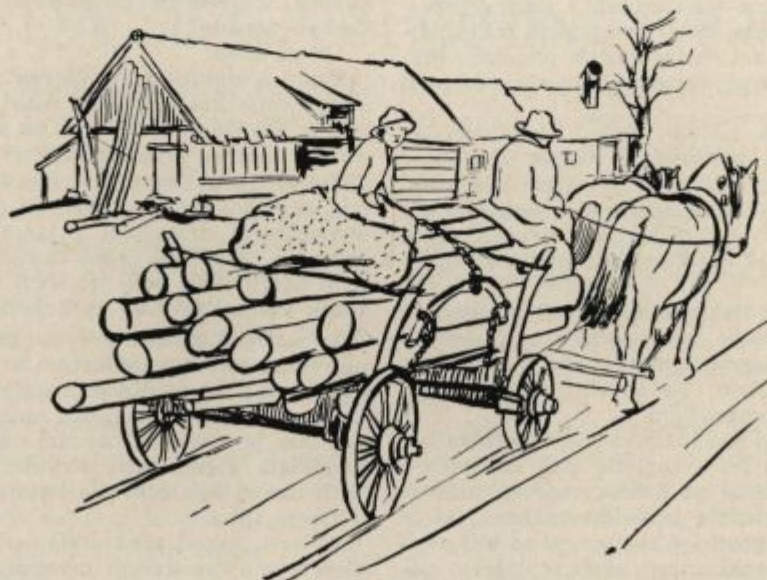
Šesta slika.

Nekoč pride v volilno koč mož srednje starosti. Nekoč je bil ugleden farmar s tipično družino—trema otroki in pridno ženo. Počasi se je udal pijančevanju in zamenjal vse razen žganja. S srepim pogledom nas premeri in pravi, da bo zvečer, ko bo štetje glasov, on gledal, da se ne bo goljufalo kot se je v preteklosti. Ker je bil mož že precej natrkan, ga ni nihče vzel resno. Kar se štetja glasov tiče, poudarim to, da vsa leta, ko sem bil član volilnega odbora, ni noben član skušal goljufati ali manipulirati glasovnice in je bilo štetje vedno pošteno.

Po šestih zvečer, ko se je pričelo štetje glasov, res pride ta možak v volilno koč, "da prepreči goljufijo." Potegne stol blizu števec in sede, toda od preveč zaužite pijače je kmalu zaspal in pričel smrčati. Na nasprotni strani je sedelo mlado dekle, ki jo je nasprotna stranka poslala kot paznico. Bila je prvič pri tem poslu in imeli smo mnogo zabave, a delo je šlo hitro od rok. Ko se prej omenjeni možak prebudi, stopi za vrata, potegne flaško iz žepa in pošteno nagne, nakar zopet sede in zaspil.

Silna ignoranca volilcev se ti odkriva, ko pregleduješ glasovnice. Nekateri so kar križali vseppek in glasovali za vse kandidate na glasovnici. Drugi so napravili križe na napačnem kraju ali rabili radirke, nekateri so se pa celo podpisali. Vse take glasovnice so seveda neveljavne. Navadno je okrog 80 odstotkov glasovnic veljavna. To veja samo za naš volilni okraj. Drugje je mogoče bolje ali pa tudi ne.

Potrebno je več šole od strani odgovornih avtoritet, kako naj volilci volijo, pa manj nepoštenih volilnih kampanj od strani korumpiranih politikov in odpravljen bi bil tudi ta odstotek neveljavnih glasovnic. Povsem bi pa bila potrebna nova stranka poštenosti in s programom za doseg socialne pravičnosti.

DELO IN MIR

Frank S. Tauchar:

PRIJATELJU V SPOMIN

OSEBNO sem se seznanil z Jožetom Zavertnikom v začetku meseca septembra 1913, ko sem potoval iz Rock Springsa, Wyo. skozi Chicago v Pittsburgh, Pa. na konvencijo KSKJ (zdaj ABZ) kot delegat in član odbora za pravila. Ker sem bil član tudi SNPJ ter naročnik Proletarca in Glasa Svobode, sem naravno obiskal vse tri urade in njih funkcionarje. Jože je takrat urejeval tednik Glasilo SNPJ, v katerega sem tudi jaz dopisoval.

Človek se rad tudi osebno seznanil z vsakim kulturnim delavcem, pa čeprav smatra, da ga duševno iz njegovih del že precej dobro pozna. Izmed tedanje čikaške inteligence so napravili name najbolj karakteristične vtise Kerže, Konda in Zavertnik. Menda zato, ker sem že več let prej največ o njih in od njih čital. Toda v tem spisu se ne bomo bavili s splošno zgodovino in z raznimi boji, ki so divjali prej in poznej radi načelnih in tudi drugih vzrokov. Orisal bom v glavnih potezah le delo Zavertnika kot odkritega branitelja splošno delavskih in jednotinih pravic proti vsem in vsakomur — pri čemur včasih niti štedil ni z načinom kako doseči cilj. Ampak pri vsem tem ni bilo z njegove strani nobenih sebičnih namenov. Pred očmi je vedno imel samo koristi delavstva in pa SNPJ kot ljudski zastopnik in jednotin odbornik. Takih incidentov je bilo skozi njegovo dobo več, katerih ne bom našteval. Starejši člani se jih še lahko spominjajo.

Po konvenciji SNPJ leta 1915 v Pittsburghu, Pa., na kateri sem bil izvoljen v nadzorni odbor, sva z Jožetom postala soodbornika in sva se pozneje na sejah gl. odbora še tesnejše seznanila. Medtem je izbruhnila prva svetovna vojna in jaz sem bil vpoklican k vojakom. Zavertnik mi je v Francijo večkrat pisal zanimive domače dogodke. Kaj to pomeni za vojaka, ki pride z bojne črte v zaledje na začasen oddih, ve le tisti, ki je sam šel skozi vojno furijo, in pa fantje, ki so v akciji na raznih frontah danes. Take usluge človek nikdar ne pozabi!

Po vojni sem se naselil v Chicagu, nakar sva pogosto argumentirala na društvenih in klubovih sejah. Ko je bilo vse v redu glede združitve SNPJ in SDPZ, je bila sklicana izredna konvencija v Clevelandu, Ohio, meseca septembra 1921. Zavertnik je bil takrat urednik Prosvete, ne pa glavni odbornik jednote, ker je konvencija v Springfieldu, Ill., leta 1918 na njegov predlog sklenila, da gl. odbor najame urednika. Torej, če je hotel imeti delegatske pravice na konvenciji, je moral biti izvoljen za delegata na društveni seji. Bila sva oba člana društva Ferrer št. 131 SNPJ, ki se je združilo z LaSallekim ženskim društvom v svrhu izvolitve skupnega delegata. Kandidirala

sva jaz in Zavertnik — in Jože je zmagal z enim glasom večine. Na tisti konvenciji je urednik Prosvete zopet postal gl. odbornik jednote — ne vem, po čigavi zaslugi.

Potem sva bila skupaj še na dveh konvencijah SNPJ; namreč leta 1925 v Waukeganu, Ill., ter leta 1929 v Chicagu, na katerih sem bil jaz slučajno zapisnikar. Skozi vsa tista leta je bilo več kongresov JSZ, shodov, razprav in debat, česar se je tudi Jože Zavertnik pogosto udeleževal. Tudi eksekutiva JRZ, katere člana sva bila po vojni jaz in Zavertnik, je imela pogostoma in prav dolgo seje, ki so včasih trajale v jutranje ure. Vsa ta dela so bila izvršena brezplačno. Pokojni Zavertnik se je vsepovsod strogo držal svojega prepričanja in predpisanih delavskih principov, za kar smo ga vsi, ki smo ga dobro poznali, tudi iskreno spoštovali. V bojih za delavske interese ni poznal nobenih kompromisov! S svojo taktiko je veliko pripomogel ne le za porast in razvoj SNPJ, temveč je pomagal vzdržati svobodomiselnih principov in delavsko zavest med članstvom jednote. Dobro je odbijal vse viharje, ki so se zaletavali v SNPJ skozi vsa leta njegovega vodstva jednotinih smernic. In ko je leta 1929 meseca maja na konvenciji odklonil kandidaturo za ponovno izvolitev urednikom Prosvete, je videl pred seboj močno bratsko organizacijo, katero je v veliki meri on pomagal zgraditi — in katera je bila tedaj dovolj močna za sigurni obstoj. Z mirno vestjo se je torej odločil, da gre v pokoj . . . katerega pa ni dolgo užival . . .

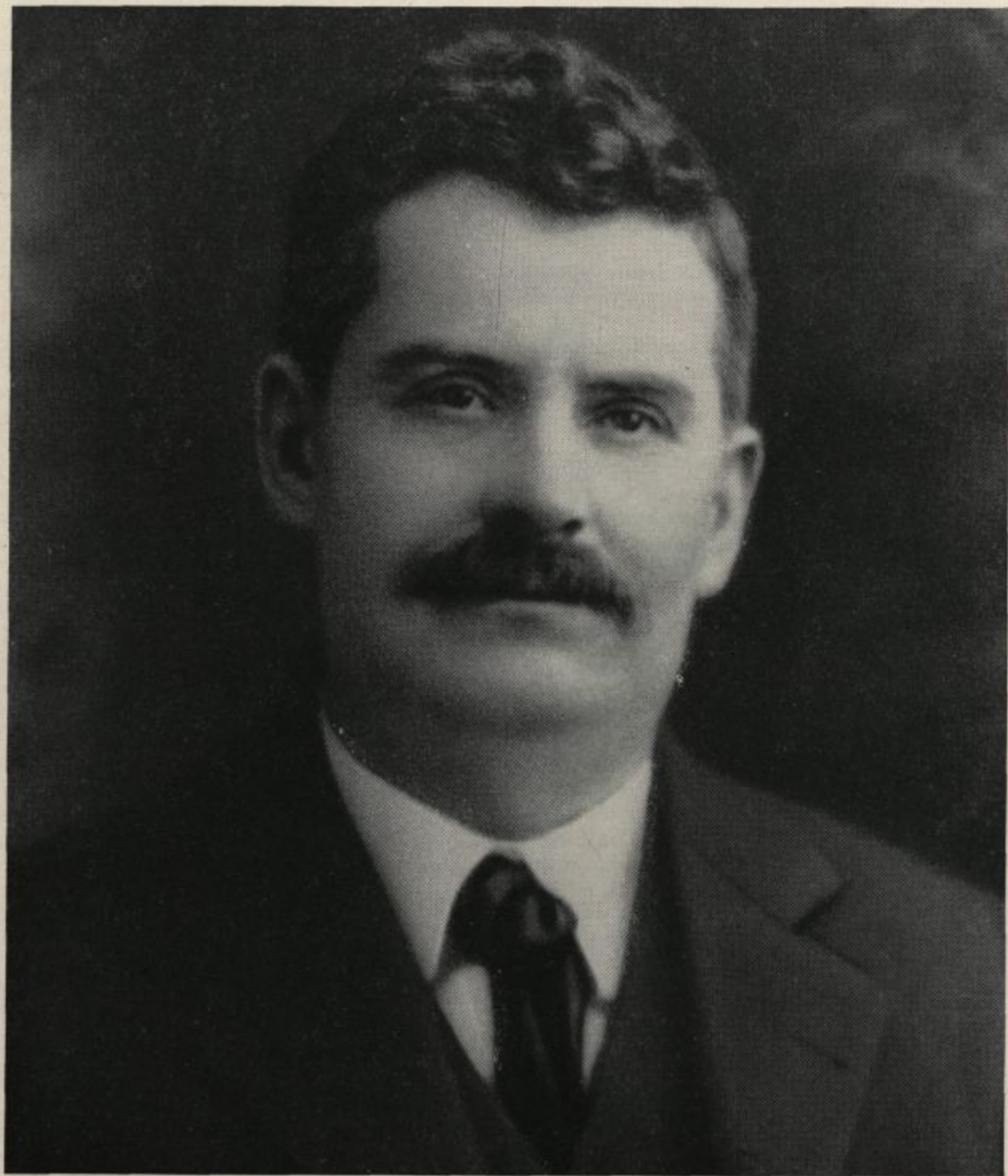
Kake tri mesece po konvenciji, namreč koncem avgusta 1929, sem prišel s trgovskega potovanja iz države Michigan ravno ko je nemški veliki zrakoplov, Graf Zeppelin, plul nizko nad poslopjem SNPJ in v katerega nas je velika gruča začudeno zijala, ko me nekdo pocuka za rokav in mi šepne: "A že veš, da je ravnokar Jože Zavertnik umrl?"

Vedel sem, da je bil hudo bolan; toda nenadna novica me je vendarle močno presunila. Ni mu bilo torej dano, da bi bil nekaj let mirno preživel na svoji mali kmetijici izven mesta zunaj na deželi. Obljubil je, da ko se malo odpočije in razvedri v prosti naravi, bo še pisal za Prosveto in Proletarca, katerih obeh je bil prvi urednik — pa je prezgodaj podlegel naravnim zakonom.

Ob petnajstletnici njegove smrti rečem tole:

Bil je kremenit in pošten značaj, odkrit prijatelj delavstva ter neustrašen boritelj za socialistične ekonomske razmere po vsem svetu. Glede stanovitosti in vzdržavanja jednotinih fundamentalnih principov ter za razumevanje razmer novega časa, bi ga Prosveta še danes potrebovala.

Časten mu spomin!

JOŽE ZAVERTNIK

Podatki o Jožetu Zavertniku

1869-1929

Jože Zavertnik je bil ena izmed najmarkantnejših osebnosti v slovenski delavski javnosti v Ameriki in odločen socialistični agitator že v starem kraju.

Rojen je bil 2. januarja l. 1869 v Škofljici pri Ljubljani.

Po izvršeni osnovni šoli študiral v gimnaziji (tri razrede) in dve leti v mornarični šoli v Pulju. (Pulj je bil do konca prejšnje vojne luka avstrijske vojne mornarice.)

Služil je v vojni mornarici sedem let.

V 22. letu starosti se je oženil s Heleno Reich. Imela sta sedem otrok—šest sinov in eno hčer. Otroci so še vsi živi. Helena je umrla 30. avgusta 1930—leto po moževi smrti.

Po prihodu iz mornarice je delal na železnici kot sprevodnik, potem je bil za lokomotivnega kurjača.

Delal je tudi na parnikih in prepotoval z njimi obrežja Orienta ter mnoga druga pristanišča.

Na Dunaju je urejeval, upravljal ali pa bil sotrudnik listov "Eisenbahnerja", "Delavca" in "Sloge", v Trstu "Rdečega praporja", in v Chicagu "Glasa svobode", "Proletarca", "Glasila SNPJ", ki je l. 1916 postalo dnevnik "Prosveta", in "Mladinskega lista". Uredil je prvi in edini koledar "Glasa svobode" ter bil sotrudnik Ameriškega družinskega koledarja in Majskega glasa. Uredil je za SNPJ knjigo "Ameriški Slovenci".

Bil je ustanovni član JSZ in eden izmed glavnih ustanoviteljev Proletarca ter njegov prvi urednik.

Jože Zavertnik je bil ognjevit v debatah, znal je apelirati na maso in udrihati po kapitalizmu, nazadnjaštvu in vseh drugih nasprotnikih socialističnega gibanja. Bil je eden glavnih pionirskih sejalcev delavske razredne zavednosti med ameriški Slovenci in tudi med Hrvati je veliko pomagal.

Urednik "Prosvete" in pred njo "Glasila SNPJ" je bil 18 let. Agitator za SNPJ je bil od kar je pristopil vanjo pa do konca svojih dni.

V Clevelandu je sodeloval pri ustanavljanju društva Naprej, ki ima v SNPJ št. 5 in praznuje letos štiridesetletnico.

V Ameriko je prišel prvič l. 1899, in v drugič (za stalno) leta 1903.

Deveta redna konvencija SNPJ maja 1929 je bila zadnja, ki se je je udeležil. Na nji ni kandidiral v noben urad in se poslovil od službe urednika.

Konvencija mu je na predlog delegacije mladinskih (angleško poslujočih) društev določila sto dolarjev nagrade v priznanje njegovemu mnogoletnemu delu za SNPJ.

Ob zaključku zborovanja mu je delegacija izrekla ob njegovi poslovitvi iz gl. odbora in uredništva Prosvete zaupnico z vsemi proti enemu glasu.

Zbolel je 20. avgusta l. 1929 na svoji mali farmi v Clarendon Hillisu pri Chicagu. Zadel ga je kap po eni strani telesa, ko je delal na strehi, a si je še sam pomagal na tla.

Umrli je v sredo 28. avgusta 1929.

Pogreb se je vršil 31. avgusta iz dvorane SNPJ. Njegovo truplo je bilo upepeljeno v krematoriju češkega narodnega pokopališča v Chicagu. Govornika pri obrednih svečanostih sta bila v dvorani SNPJ Frank Zaitz in v kapeli nad krematorijem omenjenega pokopališča Etbin Kristan.

Glavni stvari, za kateri je Jože Zavertnik delal v Ameriki, sta bili graditev SNPJ na temelju delavske razredne ideologije in bratstva in pa socialistično gibanje.

Jos. Chesarek:

Ali se nam je bati inflacije?

ODKAR je Amerika stopila v vojno, čitamo v časopisu dan za dnem, kako poskuša vlada na vse načine ustaviti navijanje cen življenskih potrebščin, da prepreči inflacijo, katera dan za dnem grozi potegniti deželo v svoje nenasitno žrelo.

V ta namen je vlada ustanovila poseben oddelek, katerega nazivljamo "Office of Price Administration", ali s kraticami "OPA". Ta oddelek ima pred seboj eno najbolj nehvaležnih nalog v deželi. Ako je hotel ustaviti naraščanje cenam, je moral postaviti nad njimi strop in zraven uvesti racijoniranje. S tem je pa posegel v sršenovo gnezdo. Prvič je s tem stopil na noge verižnikom in raketirjem, ki bi si iz sedanje vojne radi kovali bogastvo, drugič se je pa zameril hišnim gospodinjam, katere niso bile prej na kaj takega nikdar navajene ter so radi tega vzdignile krik in vik. Seveda ne vse, ker se večina zaveda, da je to bilo storjeno v njihovo lastno zaščito. Vendar jih je mnogo, ki nikakor ne morejo razumeti, zakaj si ne bi smele one kupiti za svoj denar kolikor hočejo razne robe, češ, kateri nimajo denarja pa naj ne kupujejo.

To so gospodinje iz boljših, oziroma bogatejših družin, katere so v normalnih časih samo izrazile željo, kaj bi rade, pa se jim je takoj izpolnila. Sedaj se pa počutijo grozno prizadete, ker ne morejo dobiti nič več točk kot revnejši ljudje in se toraj pritožujejo, da so ponižane, radi česar spletkarijo s svojimi soprogi, kako bi se dalo spraviti sedanjo administracijo iz njenih uradov.

Preprosti ljudje imajo sedaj vsaj to zadoščenje, da niso v očeh vlade bogataši nič boljši kot siromaki in da se vsaj pri nekaterih stvareh ne dela razlike med njimi. Toda kakor pri vsaki dobri stvari, katera je upeljana za splošni blagor, so se tudi tukaj pojavili raketirji, ki groze uničiti, oziroma delati zapreke pri odločevanju cen in racijoniranju in to so takozvane "črne trgovine" (black markets), v katerih dobiš za mnogo višjo ceno kot je postavno določeno, kolikor hočeš raznega blaga brez točk. Dosedaj te raketirske trgovine še niso dovolj močne, da bi v večji meri škodovala cenam OPA, toda ako ne bodo vladni agentje skrajno pazljivi in ako jih ne poskušajo iztrebiti z vsemi silami, bodo lahko prej ali slej direktno vzrok inflaciji, katera bo gotovo nastala, ako se jim bo pustilo preveč proste roke.

V zadnji vojni nismo imeli vladne administracije, katera bi pazila na cene, kakor se to dela danes. Zato so pa cene poskočile neprimerno višje nego sedaj. Leta 1917 in 1918 sem bil uposlen v trgovini pokojnega Petra Rupeta v Calumetu, Mich., ki je imela poleg drugega tudi grocerijski oddelek. Večina odjemalcev je kupovala grocerijo na knjižice, to je, da niso plačevali v gotovini, temveč kupovali na kredit, ter so račune plačali navadno ob prvem v mesecu. Pred seboj imam eno teh knjižic, katero sem si spravil za bodoče informacije, kajti "čez leta vse prav pride." Na ta način lahko primerjam cene življenskim potrebščinam ona leta z današnjimi. Poglejmo, kaka razlika je med njimi:

	1918	1944
Sladkor, funt	\$.30	\$.07
Mast, funt35	.18
Surovo maslo75	.49
Moka, vreča od 49 funtov.....	4.45	2.39
Mleko, 14 unč kanta.....	.15	.09
Fižol, drobn, beli, funt.....	.22	.13
Kava, funt55	.28
Svinjina (pork chops).....	.49	.35

Teletina za pohanje.....	.50	.39
Govedina, za peči.....	.45	.38
Prezervirane kumarce, kvort ste-		
klenica65	.35
Milo, Ivory10	.06
Rolled oats35	.22
	<hr/>	<hr/>
	\$9.31	\$5.38

Kakor rečeno sem posnel gornje cene, kakor so bile leta 1918 v Calumetu v eni največjih trgovin. Po drugih mestih so bile mogoče za spoznanje nižje ali višje. Toda razlika gotovo ni bila velika in gornje lahko smatramo za povprečne cene. Ako bi toraj naročili gori imenovano količino hrane (ostale potrebščine so imele primeroma isto proporcno razliko v ceni) leta 1918, bi nas stala \$9.31, dočim nas danes stane \$5.38, kar je že zelo velika razlika, katera jasno svedoči, da gre pri tem zasluga OPA. Če pomislimo, da smo bili zadnjič v vojni samo eno leto in pol, dočim gremo sedaj že v tretje leto, smo lahko gotovi, da bi bile cene potrebščinam danes višje nego so bile leta 1918, ker se istih več izvozi v Evropo našim zaveznikom kot "lend-lease" nego se jih je takrat.

Odkar je postavil OPA strop cenam, so navrele v Washington razne grupe, katere lobirajo z vso silo proti temu. Ker farmerji plačajo višje plače svojim delavcem kot kdaj prej, in ker morajo tudi oni potrošiti več za orodje in druge potrebščine, je vlada spoznala, da ne bo mogla obdržati tega stropa, ako farmerji ne dobijo višje cene za svojo produkcijo. Rajše kot bi dvignila strop in s tem mogoče podkopala ves svoj program, se je odločila dati farmerjem subvencijo, to je, plačati razliko, kolikor znaša, da se bo farmerju izplačalo delati.

Proti tem subvencijam so se še posebno dvignili pre-kupčevalci živil in drugi trgovci, ki bi radi videli prost trg, v katerem bi ne bilo nobenega stropa nad cenami in profiti bi jim šli v milijone. "Seno se mora kositi dokler sonce sije", pravijo. In sedaj sije sonce, katero bi bilo ravno pravo, da bi izvlekli iz naroda čim več dobička za svoj nikdar poln žep. Ne morejo pozabiti, kolike profite so naredili v zadnji vojni in sedaj jim je to zabranjeno. "Ta prokleta Rooseveltova administracija in OPA," se hudujejo in kolnejo da je kaj! Toda dokler kongres stoji na strani ljudstva in proti verižnikom, ni bojazni, da bi zmagali; ampak kongres se vedno bolj nagiblje na njihovo stran in vse izgleda tako, da ne bo dolgo, ko se bo udal profitarjem in ovrgel subvencije in ves program, katerega si je nadel OPA.

Mnogi se vprašujejo, kako to, da se zastopniki naroda, ki bi morali v prvi vrsti gledati in paziti, da razni raketirji ne splezajo na hrbet ljudstva, sedaj obračajo proti ljudstvu in sami zahtevajo zvišanje cen. Vzroki za to so razni. Prvič, kongresniki ne zastopajo ameriško ljudstvo kot celoto, temveč zastopa vsak svoje konstituente, to je, volilce iz onega distrikta, iz katerega je izvoljen. Če pride toraj iz farmerskega okraja, bo v prvi vrsti gledal, da pridobi svojim ljudem naklonjene zakone, ker dobro ve, da če se ne bo potegoval zanje, nima več prilike biti izvoljen. Kongresniki iz industrijskih mest se potegujejo za industrijo in oni iz rudniških okrajev priporočajo zakone, ki bi koristili rudniškim družbam. Vmes pa stoji splošna javnost, katera od časa do časa pokaže nevoljo, kadar vidi, da zakonodajalci delajo v škodo ljudstva. Toda predno se publika oglasi kot taka, mora

biti že nekaj izvanrednega, ker je dobro znano, da je ljudi težko vzdramiti za vsako stvar.

Kadar hočejo posebne grupe kongresnikov upeljati kak zakon, ki bi sicer bil na škodo splošni javnosti, toda v korist onim, katere zastopajo, in ako vidijo, da niso dovolj močni, da bi prodrli s svojo predlogo, se združijo v to svrhu z drugo gručo, ki hoče enako prodreti s kakim zakonom v prid svojih konstituentov. "Ti popraskaj moj hrbet, jaz bom pa tvojega", pravijo drug drugemu in na ta način dobijo večkrat večino v kongresu, nakar lahko delajo kar hočejo. Te gručice imenujejo "bloke" in na nje je treba posebno paziti. Tako naprimer se je pred nekaj leti zvezal "srebrni blok", to je, kongresniki, ki pridejo iz zapadnih držav, kjer se nahajajo srebrni rudniki, s farmarskim blokom, ki je najmočnejši v kongresu. Zastopniki srebrnih rudnikov so hoteli poseben privilegij za srebro, da se mu cena dvigne. Ker sami niso bili dovolj močni, da bi prodrli s tem zakonom, so se zvezali s farmarskim blokom, kateremu so obljubili pomoč, kadar jo bo potreboval za sprejetje kakega farmarjem naklonjenega zakona. Posledica temu je bila, da je kongres sprejel zakon, po katerem je bila vlada primorana kupiti vse srebro, kolikor ga je bilo na trgu, po ceni, ki je bila višja nego je bila cena na svetovnem trgu. Vlada mora kupovati srebro po tej ceni tako dolgo, dokler zaloga ne doseže vrednosti, ki bi znašala dve tretjine od vrednosti zlata v zalogi. Ker pa je ob enem vlada kupovala z mrzlično naglico tudi zlato na trgu, je bilo očitno, da ne bo srebrna zaloga na ta način nikdar dosegla dve tretjini zlate valute ter bo vlada primorana kupovati srebro po tej visoki ceni neomejeno naprej. Ob enem je kongres sprejel tudi klavzulo, da vlada ne sme prodati tega srebra, razun majhne količine za gotove potrebe.

Ta zakon še vedno obstoji in dasi se je naredilo že večkrat na kongres pritisk, da preneha z nadaljnjim kupičenjem srebra in da dovoli, da se del velike zaloge, katero ima vlada sedaj na rokah, porabi v vojne svrhe, kjer se je pojavila potreba zato, vendar se dosedaj še ni posrečilo amendirati te postave, ki je bila narejena izključno za profite rudniških družb.

Tako sedaj lahko razumemo, zakaj so v kongresu tako močni bloki, ki skušajo ubiti subvencije in dovoliti zopet prost trg z življenskimi potrebščinami, katerih cene naj bi bile neomejene. Kdor ima več denarja, tisti bo dobil kar bo hotel in k vragu s siromašnim ljudstvom! Kakor rečeno, farmarski blok je najmočnejši v kongresu, ker je kmetijstvo pač največja industrija v deželi. Farmarji sicer sedaj prejema subvencijo od vlade za gotove pridelke in meso, toda bi rajše videli, da se OPA vrže na

cesto in da se odzame strop cenam, kajti vidijo, da bi na ta način naredili več dobička nego s subvencijami. Zato pritiskajo na svoje kongresnike, da upeljejo zopet prost trg, kakor je bil v zadnji vojni. V časih depresije so hvalili predsednika Roosevelta, ker jim je izposloval pomoč, brez katere bi bili mnogi propadli; sedaj so se pa začeli obračati od njega, ker ne dovoli inflacije, katera bi končno tudi nje prizadela, tako, da bi ne bili zadnje nič na boljšem z visokimi cenami, kajti če bi se zvišale cene farmarskim pridelkom, bi šle kvišku tudi ostale potrebščine, katere mora tudi farmar kupovati. Končno bi dobili po glavi vsi: delavci v industrijah in rudnikih, pisarji po uradih, kateri so že sedaj najbolj prizadeti in nazadnje tudi farmarji.

Inflacija je največje zlo, ki more zadeti deželo. Kadar enkrat dvigne svojo glavo, gre tako hitro kvišku, da jo zboljšavanje v plačah nikakor ne more dohajati. Končno ni denar vreden skoraj nič, kakor na primer v zadnji vojni na Nemškem in po drugih evropskih deželah. Če bi bila vojna trajala še nekaj let, bi bili mogoče tudi v Ameriki plačevali sto dolarjev za par čevljev, toda k sreči je bila prej končana. Kadar je potrebščin manj na trgu nego zahtev po njih, je inflacija predurmi, ako se ji pravočasno ne stopi za vrat, kakor je sedaj storila vlada potom OPA. Žganja, na primer, primanjkuje sedaj povsod, ker se ga ne izdejuje že leto in pol. In kaj je rezultat temu? Ljudje bi plačali vsako ceno zanj, samo če bi ga mogli dobiti. Pri volji so dati pet dolarjev za steklenico, ki se je običajno prodajala po dolar in pol. Toda tudi tukaj je vlada postavila strop, dasi ne smatra žganja za življensko potrebščino. To je storila iz vzroka, da zabrani raketirjem delati dobičke, kateri bi znašali milijone, ker ljudstvo je tako neumno, da bi plačalo še celo deset dolarjev za steklenico, če bi do tega prišlo.

"V vojnem času se ne sme delati profitov", je rekel Roosevelt. Tako bi tudi moralo biti, ampak pri vsej pazljivosti in vkljub vsem zakonom, se danes vseeno delajo velikanski dobički, kateri gredo iz žepa davkoplačevalcev. In danes je davkoplačevalec vsak prebivalec, brez razlike. Velike industrije, razni prekupčevalci, črne trgovine in raketirji vseh vrst, delajo na milijone profita. Dolg dežele raste v nepregledne visočine. Vojna je pekel, toda kadar hočejo ta pekel razne grupe še povečati, tedaj je čas, da stopi ljudstvo na noge in izrazito pove svojo voljo. Največja nesreča, ki naš more poleg vojne še zadeti, je inflacija in proti njej moramo posvetiti vse svoje moči. Pišite svojim kongresnikom, da ste za subvencije in proti inflaciji, kadar se bo zopet vršil boj o tem v kongresu.

Katka Zupančič:

MI V ZALEDJU

Ali so že kdaj kolesa s toliko brzino tekla,
ko so delavci pognali stroje?

Ali je že kdaj poprej tako donela pesem jekla
kakor zdajle, ko se vojna himna poje?

Prav je, bratje, naj le teko kolesa in bučijo stroji,
da čimprej dosežemo resničen mir in zmago,
pa da nikdar več ne bodo žoga naši sloji
ter za vselej igre konec bo za našo kri in srago!

Etbin Kristan:

Ob spominu na Jožeta Zavertnika

V TEH izrednih, velikih in tragičnih časih, ko se v nezaslišanih bolečinah in ob brezprimerem junaštvu človeka pripravlja rojstvo novega sveta je ne le primerno, ampak tudi koristno, spomniti se tistih, ki so orali ledino in jih ni več med nami. Pogledi se kajpada upirajo v bodočnost, toda vsa prihodnost ima svoje korenine v preteklosti in kolikor koli se današnji dan razlikuje od včerajšnjega, je vendar med obema trdna zveza, ki se ne da ne pretrgati, ne utajiti. In zato je dobro včasih pogledati nazaj, ne z željo za povratkom, ampak zaradi boljšega razumevanja tega, kar je in za boljšo pripravo tega, kar naj bo.

V dobi Zavertnikove mladosti je bila ideja, za katero se je ogrel, pri nas še malo znana in še manj vpoštevana. Ne more se trditi, da sploh ni bilo delavskega gibanja, ko je on prišel in da se do tedaj še ni rodil socializem med Slovenci. V Ljubljani je bil Železnikar, pa Grablovič, Zarnik, Kordelič, v Zagorju je agitiral Čobal itd. Tiskarji so bili organizirani in med njimi je Mlinar, sicer bolj po tihem, toda pridno delal. Premogarji so imeli svojo organizacijo v Zagorju, Trbovljah, Hrastniku, Idriji in so se dokaj gibali. Strokovno so bili kolikor toliko organizirani mizarji, kovinarji, železničarji, peki, krojači. Toda večinoma so se bavili bolj s svojimi strokovnimi zadevami in socializem res ni stal na trdnih nogah. Kdor je mislil na svojo osebno bodočnost, je rajši naredil velik ovinek okrog vsega, kar je bilo "rdeče."

Med meščanstvom se je "napredna ideja" večinoma omejevala na propagando proti "farjem." S tem ni rečeno, da ni bilo med naprednjaki bolj globokih mislecev, toda v politiki se njih vpliv ni kaj prida uveljavljal. Razlog je največ v tem, da je klerikalna stranka svojo politiko v veliki meri identificirala z vero, nasprotniki pa potem tudi niso delali veliko razlike med vero samo in zlorabo vere. Vse to seveda ni služilo poglobitvi političnih in gospodarskih idej in je ustvarjalo atmosfero političnega diletantizma, v kateri je imelo demagoštvo najboljše polje, resni politični delavci pa najbolj trnjevo pot.

Dasi sta si obe "priznani" stranki nasprotovali v vseh rečeh, že "iz principa", sta bili vendar složni v brezpogojnem obsojanju socializma, ki sta ga soglasno slikali kot strašilo. Klerikalcem je bil protiverski, svobodomislec pa protinaroden. V splošnem pa je bil prekucuški in če so ga avstrijske oblasti zatirale in preganjale socialiste, je bilo to popolnoma v redu. Tolažba za obe stranke je bila v tem, da ti puntarji lahko delajo zgage, kar je nerodno, da pa med Sdovenci ne morejo prič-

kovati nobenega uspeha, ker je ideja tuja. (Ta argument ni bil posebno originalen, kajti isto pesem so peli—in jo deloma še pojo—povsod. Pri nas so rekli, da je socializem nemški, v Nemčiji pa je bil židovski.)

Zakaj ni mladi Zavertnik vpošteval razmer in si postlal postelje, da bi bil mehko ležal? Saj ne bi bilo težavno. Med drugimi simptomi sedanje dobe je "kvizlinštvo", ki se je razpredlo po vseh deželah kakor še nikdar ne. Ali je originalni Quisling stradal in se je moral vdinjati nacijem, da ga ne bi lakota ugonobila? Ali se je Laval moral bati za življenje in ga je ta strah nagnal na "sodelovanje"? Tudi Nediću ni nihče zažugal s križanjem, če ne postane Hitlerjev satrap. Zavertniku ne bi bilo treba iti tako daleč. Nobeno izdajstvo se ni zahtevalo od njega. Samo tisto "neumno" agitacijo naj bi bil opustil, pa bi bilo vse dobro. Službo je opravljal dobro, bil je inteligenčen, lahko bi se bil prikupil predpostavljenim na Južni železnici, postal bi bil sprevodnik, pa nadsprevodnik, vlakovodja ali revizor in nič mu ne bi bilo treba skrbeti za vsakdanji kruh. Posebno naj bi bil premislil, da prihajajo otroci in svoj prosti čas posvetil brigi za družino. . .

Jože ni nikdar pozabil na otroke in ženo, toda mislil je še na drugo družino, večjo kot jo je imel v hiši, dasi tudi ta ni bila majhna. Južna železnica ni priznala železničarskih organizacij in je prepovedala vsak javen nastop na tem polju. "Zakaj?"—je vprašal Zavertnik. In odgovor se mu ni zdel težak. Delovne razmere na vseh avstrijskih železnicah so bile bolj podobne suženjskim kot delavskim. V tistih časih je bila miselnost podjetnikov povsod še diktatorska. Vsak je hotel biti "gospodar v svoji hiši". Kratkotrajno jim ni šlo v glavo, da bi delavec mogel biti kaj drugega kot najet hlapec, ki izvršuje gospodove ukaze. "Saj je plačan za to!" Oni, ki so vladali na železnicah, niso, na primer, razumeli, da je tudi uslužbenčevo telo iz kosti in mesa in se utruji, če dela več kot mu je narava določila. Bil je pregovor: "Železničar stoji z eno nogo v grobu, z drugo pa pred sodnikom." Nezgode so bile skoraj vsakdanji dogodki in kriv je bil skoraj vselej kak železničar, strojevodja, vlakovodja, premikač, ali kdor koli že. Le redkokdaj se je našel sodnik, ki ni hotel verjeti, da je človek po šest in tridesetih urah na stroju še odgovoren za napako, ki jo stori v izmučenosti. Toda ko so železničarji zahtevali, da se delovni čas uredi sporazumno z njimi, je bila to nezaslišana predrznost. . .

Zavertnik ni znal biti praktičen in zato je sledil svojemu prepričanju. Brez organizacije ne bodo delavci ničesar dosegli in organizacija se ne more zgraditi brez agitacije. Mogotci pa so temu rekli šuntarija in je niso trpeli. Jože je agitiral in posledica je bila, da je dobil brco. Z njim vred je bil tudi Jože Kopač vržen na cesto. Taki ljudje ne bi nikdar mogli postati poglavniki. . .

Tako se je pričel Zavertnikov križev pot.

Marsikdo je dejal: Prav mu je. Saj je vedel, kaj ga čaka in zakaj se je praskal, kjer ga ni srbelo? Vsi pa vendar niso mislili tako. Rekli so, da je treba kaj ukreniti, kajti sicer ne bo druge izbire kot držati jezik za zobmi in prenašati vse udarce, ali pa doživeti enako usodo. Spoznali so potrebo lista, ki bi branil pravice delavstva, za katere se nihče drug ni maral potegniti. Ustanovljen je bil "Delavec." Toda dolgo se je zdelo, da ostane sklep prazen, kajti v Ljubljani ni hotela nobena tiskarna, da bi nanjo padla sramota, da tiska delavski list. Preselil se je v Zagreb. Tam je izšla prva številka. Bila je zaplenjena in tiskarna ni hotela več riskirati škode. Potem je list prišel na Dunaj. Prevezela ga je železničarska organizacija. Izhajal je trikrat na mesec, kajti za tednik bi bilo treba položiti dvajset tisoč kron kavcije. Ampak ko se je Delavec nekoliko razširil, so naročniki začeli zahtevati tednik in nemogoče je bilo vsakemu posebej razlagati, da dvajset tisoč kron niso mačje solze. Izhod se je našel na ta način, da je poleg Delavca začel izhajati mesečnik "Svoboda" in naročniki so kmalu "pogrunjali", da se oba lista vzajemno izpopolnjujeta. Oba je urejeval Zavertnik.

Bilo je seveda zelo sitno, imeti list na Dunaju, ko so bili skoraj vsi naročniki na Slovenskem. Posebno ko se je leta 1897 ustanovila—pri Virantu—Jugoslovanska socialno demokratična stranka, je postala zahteva po preselitvi lista v domovino vedno glasnejša. Ker se v Ljubljani, kar se tiče tiskarn, razmere niso nič boljše, je Delavec prišel v Trst. Z njim sta prišla tja tudi Zavertnik in Kopač. Ampak sedaj je bil list glasilo stranke in to je pomenilo novo materijalno skrb. Železničarska organizacija ni več pokrivala primanjkljajev in upravnik včasih ni vedel, kje mu glava stoji.

To, in kako je Zavertnik stiskal pas, kako je potem odšel v Ameriko, potem na neki ladji okrog sveta, potem delal kot kurjač pri državni železnici in naposled se stalno preselil v Ameriko, je seveda dolga storija, za katero tukaj ni prostora. Njegovo delo v novi domovini je dobro znano in ko nas je zapustil, so za njim žalovali tisočeri, ki mu v duhu tudi ob tej obletnici polagajo rože na grob. Dokler je bil živ, mu tudi v tej deželi—skoraj bi človek rekel, seveda—niso cvetele same take rože. Toda Zavertnik je bil tak človek, da ni mnogo vpraševal za to. Delal je, kakor mu je pre-

pričanje velevalo, pa ni iskal za to ne slave, ne bogastva.

Jožetov pepel počiva že petnajst let in sedaj bi človek lahko vprašal, čemu je garal, zakaj je pogostoma stradal, kje so sadovi vsega tistega truda, kaj je ostalo za njim. Če je res, da plačilo označuje vrednost dela, tedaj je Zavertnik bil bedak, kajti s svojimi sposobnostmi bi bil lahko dosegel drugačne dohodke kot jih je imel. V tistih že z meglo zagrnjenih časih, ko je vsesal idejo socializma in ji posvetil svoje življenje, je mnogo ljudi majalo z glavami, nekateri zaničljivo, drugi pomilovalno. Kaj boš, uboga para, s svojim pisanjem in govorjenjem, ko bi moral videti, da opravljaš Sisifovo delo? Kaj boš s to čudno filozofijo med Slovenci? Kamen vališ v hrib in bržkone ti zdrkne iz rok in te ubije. Revež! Norec! . . .

Pol stoletja je minilo od tistih časov in če bi se danes Jože vrnil, bi mu sijaj zadoščenja oblil obraz. Res, prav te dni je svet strašan, strašnejši kot takrat, ko so ga spodili z Južne železnice. Toda v teh strahotah se pripravljajo nekaj veličastnega, nekaj tako velikega, da ni v slovarju besede, ki bi označila veličino. Ob eksplozijah tisočerihih bomb, ob pogledu na vpepeljene vasi in razdejana mesta,

LJUBIVOJ RAVNIKAR: GLAD

ob potokih krvi in bolečinah ranjenih se človek komaj upa misliti na to. Sedanjost je tako grozna, da se oko skoraj boji pogledati v bodočnost. Toda tisti, ki se dobesedno bojujejo, vsak trenotek pripravljeni na smrt, računajo le malo z današnjim dnevom. Njihovi pogledi so uprti v bodočnost, njihove misli so posvečene cilju, za katerega se bojujejo. In med njimi bi se Jože počutil kot doma. Kakor oni, tako tudi on ni vpraševal: Kaj bo z menoj? Kaj bo s trpini, ki nosijo križ in hrepene po soncu—to je bilo vprašanje, ki mu ni dalo miru in ga je gonilo naprej in naprej, kljub zasmehovanju in pomilovanju, kljub vsem težavam in zaprekam kakor goni sedaj može in žene, fante in dekleta v osvobodilni armadi in v partizanskih oddelkih. Kakor Jože tudi oni verujejo v pravičnost svojih ciljev in v novi svet in ne mislijo nase. Njihova vera, skovana v ognju najlju-

tejšega boja je tako močna, da mora postati živa resnica in ker vedo, da je tako, imajo moč junaštva, kakršnega še nihče ni prekosil.

Nihče ne more dvomiti, kje bi stal Zavertnik, če bi bil sedaj med nami. Seveda tudi on ni bil nezmotljiv, kajti bil je človek. In nikdar si ni domišljjal, da bi bil kaj več kot človek. Saj je to dovolj. Ampak ker je vedno iskal resnico, bi jo našel tudi sedaj in spoznanje bi mu kazalo pot. Žal, da ga ni tukaj več. Toda mi, ki smo še ostali, vidimo, da je seme, ki ga je nekdanj sejal, pač dolgo ležalo v zemlji kakor da je izgubljeno, sedaj pa je oživel in kali. Prišel bo dan, to je danes gotovo kakor sonce in zvezde v vsemirju, ko bo zrnje dozorelo in pravičnost zmagala. In tako se lahko reče o Zavertniku največ kar se more reči o človeku sploh: Blagor tvojemu spominu; ti nisi živel zaman.

Fran Albrecht:

Naš rdeči Maj

RDEČI so prapori naših svobod:
rdeči do zlatega solnca se vijejo,
sveti simboli v bodočnost nam sijajo,
mi pa za njimi, sklenjena četa,
v zarjo krvavordečo odeta,
vsi mi poraženi, vsi mi pogaženi,
vsi mi od solnca bodočnosti blaženi,
bratje in sestre, vsi v eni zaroti
stopamo Solncu in Luči nasproti,
ljudstev in narodov vseh proletarci,
jadni in gladni revolucionarci
trkamo, dokler ne odpro na stežaj
se duri sveta nam v naš veliki Maj!

Mi smo zarotniki, ki smo se v duši zakleli,
da ne poginemo, predno ne sine naš dan;
v gladu, v trpljenju zoreli, molče jekleneli,
zreli in celi možje in žene—zdaj na plan!
Okna odprite, prezračite stan,
mi smo pomlad, ki jo nosi orkan,
mi smo povodenj, ki bruha iz skal,
hoj, na kolena, ti car Kapital!
Hoj, na kolena pred nami, buržuj,
vekomaž tožbam si našim bil tuj,

zdaj se MI rogamo tvoji postavi,
rogamo tvoji ljubezni in spravi,
rogamo tvoji zločinski modrosti,
najbolj se rogamo tvoji prostosti . . .
Sami si vstvarimo svojo prostost —
mi v paradiz smo bodočnosti most.

Rdeči so prapori naših svobod:
rdeče so zarje uporov in kri, ki ob vstaji
škropi barikade, ko zemlje ječijo tečaji,
rdeča ljubav je—vez bratskih usod,
ki nas zedinila v eni je čredi,
ljudstev vseh brate v trpljenju in bedi,
sestre molčeče in tihe upornike,
puntarje glasne in nespokornike . . .
Radi vas duše so polne nam črta!

Okna sveta na stežaj so odprta,
že na iztoku je brizgnil signal,
kmalu, o kmalu v svet bruhne naš val!
Kmalu, o kmalu naš rdeči bo Maj
svetu in narodom vsem caroval:
sredi sveta mi postavimo mlaj,
rdeči bo prapor na njem plapolal.

Marya Omahen Mohar:

“Nesrečni” dan

OSEMNAJST let je že tega, pa se spominjam tega dneva, kakor bi bilo šele včeraj. Je že tako na tem svetu, da ne gre nikdar vse po gladkem tiru. Odrasli imajo svoje skrbi in nezgode, otroci pa svoje. In vsak misli, da so njegove najhujše. Tako je bilo tudi z menoj in tistega poletnega dne, ko se mi je zgodila moja prva “nesreča”, ne bom nikoli pozabila. Smejem se včasih, ko se ga spominjam, takrat pa sem mislila, da se nikomur drugemu ne bi moglo kaj takega pripetiti.

Bilo je v Stražišču pri Kranju, in štela sem pet let. Moj stari oče, ali kakor sem ga nazivala “dedek”, je bil takrat nadučitelj v tamošnji osnovni šoli. V šolskem poslopju je imel stanovanje in to se je meni zelo dopadlo. Letati sem in tja po praznih šolskih sobah, pa gori in doli po stopnicah—kaj je bilo na svetu lepšega? Čez dan sem tudi kraljevala po celem tretjem nadstropju, zvečer pa, ko se je stemnilo, se pa še v vežo nisem upala. Ko me je bilo pa tako strah.

V veži je bila v zid vzdana velika peč. Stara mama je v njej pekla kruh. Poleti pa, ko je postalo preveč vroče, je pošiljala hlebce h peku. Tako je nekega poletnega dne zamesila štiri hlebce belega kruha. Popoldan bi jih bilo treba nesti h peku. Sitnarila sem toliko časa, da mi je bilo naposled dovoljeno nesti najmanjšega. Hotela sem ga nositi na glavi, na svitku, kakor druge. “Si še premajhna in ga boš po tleh zagnala”, je rekla stara mama. “Če ga nočeš nositi pred seboj v naročju in ga držati z obema rokama, pa pusti.” Vedela sem, da ne bom nič dosegla, a pehar v roki je bilo vseeno bolje kakor nič. Odpravila sem se z našo služkinjo Johanco h peku, ki je bil kakih dvajset minut od šole. Johanca je nesla tri hlebce: enega na glavi in po enega na vsaki roki. Četrtega, malega, sem pa nesla jaz. Tako sva šli po poti, ona naprej, jaz v pete za njo. Veselila sem se mehke žemljice, ki mi jo bo dal pek, saj sem jo vedno dobila, kadar sem prišla tja. Poleg tega sem pa imela v žepu še eno paro, ki mi jo je dala stara mama za “cenzeljce”. To je bil mali praznik, saj se ne je žemelj in cenzeljcev vsak dan. Roki sta mi postajali že trudni. Parkrat sem položila pehar kar na cesto, da sem se odpočila. Johanca je stopala svojo pot dalje, zato pa sem morala potem teči, da sem jo dohitela, tako mi moj počitek sploh ni nič zalegel. Semintja je malo govorila, toda ozirati se in name paziti ji skoro ni bilo mogoče, ker je imela polne roke. Moj pehar mi je bil čezdalje težji, zato sem ga počasi dvig-

nila in si ga položila na glavo, čeprav mi je bilo prepovedano. Čvrsto sem ga držala z obema rokama, dokler mi nista roki skoro otrpnili. Gledala sem Johanco. Glava se ji je malo zibala in pehar na svitku ravno tako. Zakaj ne bi še jaz poskusila? In moj pehar je dosti lažji od njenega, sem si dejala. Prav polagoma sprostim levico, potem še desnico. Tako. No, vidiš, česa se je bati? Kar ponosna sem bila sama nase. Sprva sem hodila počasi, toda kmalu sem se opogumila in začela stopicati hitreje. Johanca je bila že daleč pred mano in bližala se je mostičku, ki je držal čez potok. Misleč, da jo moram dohiteti, preden ga ona prekorači, sem pozabila na pehar, ki se je najbrž že nevarno gugal na moji glavi. Tedaj sem se spodtaknila—hlebec je cmoknil na tla, pehar pa se je skotalil s ceste na travnik. Ježeš, kaj pa bo sedaj? Najprvo sem seveda pogledala, če me je Johanca videla v tem žalostnem položaju. Pa me ni. Z enakomernimi koraki je šla svojo pot. Hitro sem skočila po pehar in ga položila zraven nesrečnega hlebca, ki je ležal prav žalostno raztegnjen v cestnem pesku. Z mrzlično naglico sem jela izbirati pesek, ali kmalu sem razvidela, da ne pridem do konca. Zato sem testo kar skupaj zmečkala, stlačila s peskom posuto stran na znotraj in sledovi moje tragedije se niso nič poznali. Nato sem hlebec pokrila s prtom, prijela pehar in tekla za Johanco. Da nisem več poskušala nositi peharja na glavi, menda ni treba še posebej povedati. Tako sva prišli do pekovih. “Ho, Johanca, danes imaš pa pomagača, ka-li?” je smeje dejal debelušni pek in mi vzel pehar z rok. Najraje bi letela ven, pa sem se vseeno toliko premagala in tiho stala poleg Johance. Pek mi je dal še toplo žemljo, ‘zato ker si bila tako pridna’. Kolikor je bilo moje veselje prej veliko, je bilo pa sedaj tolikanj manjše, čeprav sem imela tako zaželjeno žemljo. In cenzeljci me niso prav nič mikali, in para je ostala pozabljena v žepu. S povešeno glavo in z žemljo v roki sem klavrno stopala poleg Johance na poti domov. Nisem se ji upala povedati, kaj se je pripetilo, in v moji mladi glavi so krožile vsakovrstne težke misli. Kaj bodo stara mama rekli? Oh, ko bi vse to ne bilo res! Ko bi vsa ta stvar bila že pri kraju. Oh, ko bi bilo sedaj že **jutri** popoldan. Toda dan se je vlekel tako, kakor še nikoli.

Tja okoli petih popoldan bi morala zopet z Johanco po kruh, toda skrita v sadovnjaku se nisem odzvala, ko so me klicali. Ko pa je zvonilo Ave Marijo, sem se s težkimi koraki napotila v hišo,

kajti po Ave Mariji nisem smela ostajati zunaj. Taka je bila nikjer zapisana postava za otroke. Kaj pa, če bi prenočila v drvarnici? In že sem bila v nji. Toda z mrakom vred je rastle strah. Vse bolj se mi je zdela pesem šibe manjše zlo, nego pa dolga noč v drvarnici.

Močno mi je utripalo srce, ko sem prestopila vežni prag. Stara mama je bila preveč zaposlena pri štedilniku in me še videla ni, ko sem švignila tja v kot k moji pručki. Tiho sem sedela in čakala, kdaj se bo začela pridiga in najbrž še kaj drugega. Sicer me je stara mama le malokdaj udarila, vendar sem bila gotova, da danes ne uidem kazni. Naposled me je vendar zagledala in smehljaje se vprašala, kod da sem se potepala ves popoldan, in še pogladila me je po laseh. Moje hrabrosti je bilo konec in spustim se v glasan jok. Stara mama se je prestrašila. Kaj da se je zgodilo, me je vsa zaskrbljena spraševala. Jaz pa sem tako ihtela, da nisem sprva mogla nobene razumljive besede spraviti iz sebe. Na vse zadnje pa sem le povedala o nesrečnem hlebcu, nakar se je stara

mama globoko oddahnila. Videla sem tudi, da se je nasmehnila in se hitro ozrla v stran. Nato je koračila k omari, kjer so bili sveži hlebci kruha. Vzela je malega in ga položila na mizo. Sledovi moje nezgode se mu niso nič poznali od zunaj, ko ga je pa prerezala čez pol—ojoj!—pokazal se je pesek in cestni prah . . .

“Škoda ga je zavreči, dobro le, da ni eden od velikih hlebcev,” je rekla. Nato se je resnega obraza ozrla in mi požugala s prstom, rekoč: “Ampak le še enkrat mi poskusi nesti hlebec na glavi”

Meni se je za tega odvalil kamen s srca in olajšana sem ji zagotovila, da sploh nočem nikdar več nesti nobenega hlebca h peku, in tudi če s tem zgubim žemljo.

Tako se je končala moja “tragedija”, prva, ki se je spomnim izza otroških let. Sama nase pa sem bila huda, da nisem takoj povedala. S tem bi si prihranila skrbi in ne bi se mi bilo treba skrivati v sadovnjaku ves popoldan. In žemlja bi mi bila prav gotovo dosti bolj teknila.

INA SLOKANOVA:

ŽENA S HARFO

Vsekrižem ceste sveta tekó,
vsekrižem po njih ljudje gredó
in v bodočnost svoje skrbi nesó —
in med njimi žena
— o ne samo ena —
žena s harfo
in sinkom
in težko skrbjo — — —

Dan za dnem
noč za nočjo
hodi po cestah
položnih in strmih.

In harfa je težka,
sinko je lačen —

in v srcu skrb teži, teži,
poti pa ni konca in ni — —

V krčmi obcestni sta se odpočila,
žena je harfo z ramen odložila
in igra — —
Njen deček pa se presrečen smehlja.

Zdaj se je vzpel k materi
in ji na uho povedal,
da je na mizi neumiti,
z vinom politi,
zagledal kruh —
bel kruh . . .

Louis Beniger:

Jože Zavertnik

CHICAGO je ogromno človeško mravljišče. Tu je centrala glavnih žil železniškega omrežja, prometnih arterij, živahne jezerske plovbe in velikih letališč. Chicago je organsko središče srednjega zapada. Prostrana planjava zaledja gravitira na Chicago.

Chicago ima celo verigo predmestij. V onem delu čikaške periferije, ki s svojimi predmestji sega v obliki ogromne pahljače v daljavo dvajset milj, leži na južnozpadnem obronku prijazna podeželska vas Clarendon Hills, čije okolica je posejana z različnimi prebivališči.

Pred dvajsetimi leti, čim so se tja začeli naseljevati Slovenci, je bilo to predmestje redko naseljeno. Le tu in tam je stala osamljena hiša. Med temi hišami je stala tudi skromna hiša Jožeta Zavertnika. Tam se je pred petnajstimi leti dokončala trudapolna pot tega delavskega voditelja, časnikarja in borca za človeške pravice.

Letos se spominjamo obletnice njegove smrti.

* * *

Prvič sem Jožeta Zavertnika osebno spoznal pred osemnajstimi leti. To je bilo takrat, ko sem nastopil službo pomožnega urednika pri Prosveti v avgustu leta 1926. Takrat je bil Zavertnik glavni urednik publikacij SNPJ.

Pravijo, da prvi vtisi, ki jih dobiš pri srečanju osebe, so navadno trajnega pomena in te le malo kdaj varajo. Vtisi, ki sem jih dobil ob prvem srečanju Jožeta Zavertnika, so bili nepričakovano dobri, trajni, opogumljivi, neizbrisni.

Zavertnik me je prijazno sprejel, uljudno pojasnil nekatere stvari v zvezi z urejevanjem lista in dobrodušno kramljal. Njegova nepričakovana

domačnost, iskrenost, demokratičen nastop in družabnost—ta njegova svojstva so me namah uverila, da bom z Jožetom lahko delal; dela sem se lotil z veseljem.

Jože je bil vesele, dobre narave in z novinci je bil zelo potrpežljiv. Pokazal mi je, kako se korigirajo odtisi postavljenih stolpcev in me navdušil, da se bom s časom že privadil, saj—hudirja!—ni nihče vsegaveden.

“You see, kadar boste znali prečitati vsako pisano naših dopisnikov in dobili jedro dopisnikovih misli—kadar boste znali prečitati vse te egiptovske hieroglifne—potem boste cel urednik,” se je pošalil Zavertnik.

Naslednji teden, čim je prišel na vrsto dopis, čijega pisava je resnično bila podobna egiptovskim hieroglifom, sem se ga lotil in pripravil za tisk. Jože je navdušeno ugotovil: “No, sedaj vem, da boste lahko uredili vsak dopis. Če ste razbrali pomen iz tega dopisa, bo ostalo delo igrača, you see.”

Jože se je zadovoljno smehljaj, kar je bilo zame pač lepo priznanje. Videl sem, da je Jože človek, ki razume sočloveka in je pripravljen z njim sodelovati v vseh ozirih.

* * *

Z Zavertnikom sem delal v uredništvu Prosvete tri leta, vse do takrat, ko se je odločil, da gre v zaslužni pokoj. In ves ta čas, skozi vso to triletno dobo, je Jože ostal isti mož, ki sem ga spoznal ob prvem srečanju: preprost, domač, priden, šaljiv in demokratičen napram svojim sodelavcem.

Jože je bil resen in tudi dovtipen. Iz njegovega bogatega zaklada izkušenj, ki jih je dobil pri svojem dolgoletnem udejstvovanju v delavskem gibanju, je vselej rad zajemal. Nič manj zanimiva niso bila njegova pripovedovanja iz njegovih mladih let, ko je kot mornar prepotoval domala ves svet. Ta njegova kramljanja so bila neusahljiva, vselej osvežujoča. Jože je imel dobro razvit humor, s katerim si je pomagal, da je lažje nosil svoje breme.

Kot glavni urednik Prosvete je bil vedno odločen, nikdar strog. Kod odgovorni urednik glasila SNPJ je čutil, da je on odgovoren za vse morebitne kozle pomožnih urednikov. Uredniškega osobja ni nikdar zapostavljal, temveč se je vselej do skrajnosti boril za ohrano respektja svojega departmanta. To je zlasti dobro pokazal na sejah in drugače. Zavedal se je, da edino na ta način lahko dvigne ugled uredništva v uradu in izven urada. V tem je popolnoma uspel in njegovi sodelavci so z njim z veseljem kooperirali.

Zavertnik je na učinkovit način praktical to, kar je učil druge v svojih člankih in v razpravah.

Trdno je bil prepričan, da si moraš pridobiti zupanje soljudi, s katerimi občuješ in delaš.

Dasi je bil Jože izboren teoretičar, ni verjel v nobeno utopijo, temveč je vedno računal z dejstvi in obstoječimi možnostmi. Teorijo je izvajal v praksi.

* * *

Glavna naloga Zavertnikova je bila, da med delavci širi duh razredne zavesti. Bil je neizprosno sovražnik izkoriščanja in izkoriščevalskega sistema. Od tega svojega cilja, da pomaga ustvariti boljše človeško družbo, ni nikdar odnehal.

Zavertnik si je postavil ta cilj še v starem kraju, kjer je prvič spoznal velike krivice kapitalističnega sistema. Tam se je tudi usposobil za resničnega delavskega voditelja in temu namenu je posvetil vse svoje življenje. Urejeval je delavske liste v Ljubljani in Trstu, sodeloval pri delavskih listih na Dunaju in se učil od onih, ki so dodobra preštudirali socialna vprašanja.

Tako pripravljen, tako oborožen je Jože prišel v prvem desetletju tega stoletja v Ameriko, kjer je nadaljeval svoje delo, ki ga je vršil z lepo odliko. Med tem pa se je neprenehoma učil in delal, delal in se učil, da je svoje znanje čim lažje širil in ga dal onim, ki so mu sledili! In teh je bilo na tisoče!

Zasluge, ki si jih je Zavertnik stekel na polju delavske izobrazbe, so nevenljive. Delo, ki ga je Zavertnik izvršil za Slovensko narodno podporno jedoto, dela čast njegovemu spominu. Zavertnik je bil tisti izrazit činitelj smernic SNPJ, ki ji je dal pravi pomen delavske podporne organizacije. Njegov kremenit značaj, njegova demokratičnost, ki se je izpričavala v njegovem delu in v odnosih do soljudi—vse to skupaj postavlja Zavertnika med najmarkantnejše može med slovenskimi naseljenci v Ameriki.

Zavertnikovo politično prepričanje je slonelo na znanstvenem socializmu, na demokratični podlagi, s katero se lahko odpravijo krivice človeške družbe. Verjel je v demokratično dosego ciljev, za katere se je boril vse svoje odraslo življenje. V vseh pogledih je bil Jože—posebna demokracija!

* * *

Letos poteče petnajst let, odkar nas je Zavertnik zapustil. Smrt ga je dohitela v avgustu leta 1929, torej tri leta potem, ko sem ga prvič spoznal.

Zavertnika sem večkrat obiskal na njegovem domu blizu vasi Clarendon Hills. Ko je odšel v pokoj, sem bil pri njem trikrat. Žal, da je užival ta svoj zasluženi pokoj le dobra dva meseca.

Zadnjič sem ga obiskal nekaj dni pred njegovo boleznijo, ki je bila usodna. Koncem avgusta ga je zadel mrtvoud. Hotel sem ga videti še enkrat. Ležal je v agoniji in le s težavo je govoril.

Ko se je dva meseca prej poslavljajal iz uredništva, nas je vabil, naj ga obiščemo; delal je načrte,

kako bo porabil svoj prosti čas. In res je delal do zadnjega. Njegova dva zadnja prispevka sta bila objavljena v julijski in avgustovi številki Mladinskega lista.

Že ko je Jože odhajal iz uredništva, se je videlo, da je izmučen, da vidno peša, kljub temu je bil vesel kot vselej. Usoda pa mu ni bila naklonjena, da bi v miru preživel tista leta, ki ga bi privedla v vrsto starčkov. Ob smrti je bil star šele nekaj čez šestdeset let.

Jože Zavertnik je zaslužil, da počastimo njegov spomin vsi, ki smo zajemali iz njegovega znanja. Zaslužil si je trajen in časten spomin zlasti zato, ker je častno vršil svoje delo in pokazal jasno pot, po kateri mora delavstvo hoditi, da se sprost okov izkoriščevalskega sistema.

Mile Klopčič:

SONET

Zahvaljen On, da v marčevem stoletju živimo. Mimo ne odide bol in mi ne mimo teh krvavih polj, v katerih naši udi so v razpetju ječali besno in proseč v prokletju. Bol naj razžre, razžge se v srd ohol in naj ne omeji se v solze zgolj. Naj zažari in kaže razodetju pota. Akordu sem prisluškoval ustvarjajočemu vseh širnih dalj: povsod je ritem dela ritem boli, povsod je ritem boli srd oholi, povsod si srd oholi vsega voli, da stare zlo in skuje svet v opal.

KAJ PO VOJNI?—Nekega dne bo vojne konec in nastane mir. Morda bo tisti mir le odmor, kakor zadnjič. A predno pride res mir, ga morajo skleniti ljudje, ki so za socializem. Kajti brez socializma tudi miru ne more biti.

Odkod zlo

Kovač skuje sekiro in gre v gozd. Orjaško drevo se mu smeji, češ, saj mi ne moreš do živega. A kovač odlomi le vejo in napravi iz nje toporišče. Nato poseka orjaško drevo. Orjaško drevo se podere in zastoka:

"Vse zlo prihaja pač od nas samih."

(Po srb. nar. prip. S. B.)

Kitajski pregovor

Če počivaš ali bdiš, pomni, tudi nam živiš. Kar storiš in kar pustiš, same gledi nam deliš.

Ed Tomsic:

Razvalina človeka

KO sva nekega vročega poletnega dne s prijateljem sedela v gostilni pri mrzlem kozarcu piva, ter se pogovarjala o različnih stvareh, vstopi v gostilno človek, ki se mi je že na prvi pogled videl nekako znan. Bil je v stari, ponošeni obleki, na več krajih že raztrgani, precej zamazan in neobrit. Takoj se je videlo, da vlada pri njemu revščina in glad. Človek bi mu prisodil že nad 80 let, ali je šele nekaj preko petih križev. Ko si še pomišljam, kdo je ta človek, nas kar po domače pozdravi s "Hello, fantje!" Tedaj sem ga spoznal. Bil je to Miha, s katerim se nisva videla že nad dvajset let. Ko izmenjamo par besed, mu pravim: "No, Miha, ali boš enega spil?" "Ne," pravi, "imam samo deset krajcarjev in s temi si bodem kupil pakelc tobaka; veš, čik mi vedno prav pride, glaž pira pa ne." "No, pa se vsaj vsedi," mu pravim, "boš kaj povedal." Moj prijatelj je medtem že vstal in se poslovil. In tako sva z Mihom pričela pogovor. Pravil je kot je hodil, kje je bil. Kupil sem mu par kozarčkov kratkega in tako je pričel biti zgovoren, da je bil pripravljen povedati vse, kar sem ga vprašal. "No, Mike," mu pravim, "zakaj se nisi ti oženil? Ko sem te prvič videl, si bil, da bi se še vsako dekle ozrlo po tebi." Kajti takrat jih je imel šele nekaj nad trideset. Videl sem, da si je otrl solzo in pravi: "Znaš, še nikdo me ni tega vprašal. In ker me to vprašaš, ti povem: zato, ker je umrla." Pričel je takole: "Rojen sem bil na Kranjskem, moj oče je imel precejšnjo kmetijo, in bil sem od nas petih bratov in sester najstarejši. Vse je bilo lepo, ko smo se skupaj igrali in rastli s sosedovimi otroki. No, ko sem pa doznal, zakaj so dvojni ljudje na svetu, sem se tudi jaz zaljubil v Micko Poštarjevo. Imela sva se rada in si obljubila zvestobo do smrti, kar se je tudi že zgodilo in se še godi. Ko mi je bilo eno in dvajset, sem bil potrjen k vojakom, kjer sem služil tri leta, in bil sem narednik. Z Micko sva si pisarila dovolj pogosto, in ko sem bil parkrat na dopustu, sem bil najsrečnejši človek na svetu. Po odpustu iz triletne vojaške službe sem bil tudi jaz vreden pogleda in marsikatera me je ogledovala. Ali z Micko sva bili zaljubljeni in to je vse, kar je nama bilo treba. Ob neki priliki vprašam očeta, kaj ko bi se dalo name kaj prepisati in bi se oženil. Kajti ena sestra se je že omožila, druga se bode pred pustom in en brat je pri vojaki, z mlajšim, ki je še doma, no, z njim bo pa že kako. Treba nam bo kmalu pridnih rok. Tako sem prigovarjal očetu na vrtu za hišo. Nič ni bil presenečen, saj je bil tudi on enkrat mlad, in poln življenja. Nisem pa slutil, da mati prisluš-

kuje najinim pogovorom. In nikoli ne pozabim, kako je izgledala, ko se je pokazala izza vogala z brezovo metlo v roki, s katero sem jo dobil preko obraza. 'Kaj ti, da bi se ženil? Kje si ti še za grunt? In ona . . .' In psovala jo je z grdimi imeni, katerih sirota ni zaslužila. 'Ne, tistega ne, dokler jaz še s palcem lahko migam.'

Ostal sem miren, kajti mislil sem, da se morda kaj v par tednih predrugači, kar se pa ni niti v par mesecih. Ko sem razvidel, da ni pomoči in nič več mira pri hiši, sem sklenil, da grem v Ameriko. Micki sem pojasnil in razumela je, da drugega izhoda ni. V par tednih sem bil že na potu. Z Micko sva se dogovorila, da pišem po njo, kakor hitro se ustanovim. Delo sem dobil v premogorovu v Pennsylvaniji, zaslužek ni bil ravno slab, in tako sem pričakoval, da bom morda že po par mesecih najsrečnejši človek na svetu. Pisala sva si pa samo dvakrat, kajti tretje pismo je prišlo črno obrobljeno . . . V njem par vrstic od njene matere, da je Micka umrla ta in ta dan in da je bil pozdrav za Miho iz njenih usten, predno je preminula. Bolna da je bila samo dva dni. Sam sebi nisem verjel, da je resnica in to bridka resnica, in da je v tem pismu obenem tudi zadnje poglavje mojega začrtanega življenja. Par dni sem mislil, da bodem zblaznil. Oprijel sem se dela, mislil sem, da bom pozabil, ali ni šlo. Dan za dnem, noč za nočjo, vedno ena in ista misel: Micka. Od doma so mi pisali, naj pridem domov, poslali so mi denar za vožnjo. Pričel sem piti, seliti se iz kraja v kraj. Nikjer miru. Stalnega dela nisem več imel, delal sem največ mesec ali dva. Ženske sem črtil. Mater sem preklinjal, in tako je šlo iz dneva v dan. Prišla je depresija, spal sem, kjer bilo, jedel odpadke, včasih dan ali dva—nič. Mislil sem že na konec življenja na kakšnem drevesu. Ali vseeno, sedaj sem tu, in jutri ne vem kje . . ." Zopet si je otrl solzo, vstal je, da gre. Ustavil sem ga in ga vzel s seboj na dom, ga preoblekel, mu dal nekaj drobiža, mu segel v roko, ter rekel: "Na svidenje, Mike!" Odkorakal je po trotoarju v svet—

Nisem ga več videl.

Resnica je le redkokdaj čista in nikdar preprosta.—Oscar Wilde.

Ako socializem nima bodočnosti, čemu se ga plutokracija tako boji?

Ničesar ni groznejšega kakor gledati ignoranco v akciji.—Goethe.

Katka Zupančič:

Kratke o Jožetu Zavertniku

(Iz mojih zapiskov.)

BILO je pozimi 1924. leta in le par tednov po mojem prihodu v Ameriko, ko me je zakonski moj tovariš navduševal: "V jednotini dvorani bo veselica. Seznanila se boš z našimi ljudmi..."

Toda tovariš moj se je na sprednjem koncu nekje seznanjal s takrat prepovedanim kalifornijcem, jaz pa sem se ob stebru sloneč razgledovala po ljudeh ter ugibala, kdo bi bil kdo. Osamljenost me je vse bolj zapredala in tesnila v tiho domotožje. Zato sem se zveselila moža, ki se je, menda išoč nekoga, slučajno ustavil vstric mene.

"Je to veliko ljudi, ali malo?" sem ga ogovorila.

Pogledal me je nekoliko začudeno, se nasmehnil in si narahlo prikimal, kakor češ, ta pa je med nami še zelena. Nato je odvrnil: "Malo jih je še. Sobotne veselice se navadno prično pozno, se pa zato rade zavlečejo. Saj še godca z mehom ni. Nemara bo nocoj še gneča."

"Zame je že sedaj preveč ljudi, ko pa ne poznam niti enega obraza."

Še zmerom je iskal z očmi in vprašal kar tako mimogrede, koga da bi rada poznala.

Namignivši na moške hrbte, ki so v ospredju zaslanjali hodnik in od katerih je bil vsaj eden videti precejšnja gora, sem dejala: "I, Zavertnika, recimo. Saj je tamkaj med njimi, ne?"

Namuznil se je. "Kolikor vem, ga ni zdajle tam. Torej bi ga radi poznali in govorili z njim?"

"Seveda. Že zato, da bi videla, koliko je podoban uredniškim člankom, ki jih piše."

"Ali vam ne ugajajo? Se vam zdijo prestarokopitni?"

"Dobri so in koristni so. Lahko pa bi bili veliko zanimivejši."

"Mislite, da je pisati članke igrača?"

V zvoku njegovega glasu je bilo nekaj, kar me je vznemirilo. Pa ne, da bi govorila nevedoma z Zavertnikom ter mu brala levite takoj prvo minuto? Stala sva še zmerom vstric, zato sem si ga naglo, a kradoma dobro ogledala — in se pomirila. Ne, to ni on! Zavertnik je gromovnik; ta pa nima obraza gromovnika, nima čeljusti kakor konjsko rebro, ne obrvi kot drenov grm in iz oči mu sije ogenj, toda ne tak, ki žge in pali. O ne, to ni on. Povedali so mi tudi, da Zavertnik najraje govori kar sam, namesto da bi koga dlje časa poslušal. Ta pa poslušaj... Saj se je že ozrl, češ, ti je zmanjkalo besed?

Pohitela sem: "Ni igrača, ne. Baš narobe je res. Pisati jih vsakteri dan utegne biti prava muka. Že zategadelj bi si moral privoščiti več

izbere, več mnogoterosti. Našla sem namreč nekaj starih številčk Prosvete in sem primerjala njegove tedanje članke s sedanjimi, pa se jim kar preveč pozna, da so ptički istega gnezda."

Zasmejal se je. "Tako, tako! Lepa reč. In boste Zavertniku vse to povedali?"

"Bom. Toda ne še danes, pač pa pozneje kdaj. Pravijo namreč, da je hud, ako mu kdo ugovarja ter da ugovori pri njem tako nič ne zaležejo, kakor je sicer izboren človek."

"Trmast, ha?!" je porogljivo pripomnil.

"Z našega stališča je trmast, z njegovega pa dosleden. Naposled pa, zakaj vam jaz pa pripovedujem o njem, ko ga vi po vsej priliki bolje poznate."

"Morda pa ne. Sokrat je rekel, da je najtežje spoznati samega sebe."

Prvi hip nisem pomislila nič, drugi hip mi je zaprlo sapo. Morala sem ga gledati kaj bedasto, zakaj zasmejal se je prav od srca. "No, vidite, grizem pa le ne. Kar roke si podajva, saj vem, kdo ste."

"Torej ste vendarle vi on..."

* *

Čez mesec je prišel Zavertnik k Cainkarjevim. Predsednik Cainkar se je bil hudo prehladil in je ležal. In ker smo tisti čas stanovali v njegovi hiši, sem pomagala Zavertniku pripravljati zdravila, ki jih je prinesel s seboj; med in jajce smo imeli pa v kuhinji.

"Tako. To bo zdaj vse. Nekaj proti vnetju v grlu, nekaj proti bolečinam v prsih in nekaj za želodec, da se okrepeča." Zajel je z žlico in počasi zlival. "Ne, ni še enakomerno zmešano." Mešal je dalje. "Moj sin John, ki se uči za zdravnika, bo za take bolezni zapisaval drugačna zdravila. Da bi le bolnikom tako pomagala, kakor bodo tale mojemu! Še dva ali tri dni, pa bo Vinc v uradu, boste videli."

Bilo je res tako.

"Zavertnik? O to vam je trda lupina, ampak zlata duša!" Tako se je bil pozneje nekoč izrazil Cainkar, ko sem mu omenila Zavertnikovo hvalevredno pozornost.

* *

Pripetilo se je, da sva si prišla glede slovenskega pravopisja nekoliko v navzkrižje. On se je držal nekaterih zastarelih pravil, jaz pa novih. Med drugim je prišla na rešeto beseda ladja.

"Če se piše milijon še zmerom z i, zakaj bi se ne smela tudi ladja še nadalje pisati z i, torej ladija?!"

"Zato ne, ker je ladja naša beseda, milijon pa ni."

"Ne, ne," se je posmejal, "milijoni res niso naši . . . Nemara niso ni ladje. Naši so kvečjemu čolni."

In je pisal ladjo še nadalje z i.

* *

Bila mi je zmerom uganka, zakaj se je odselil iz Chicaga v precej oddaljeni Clarendon Hills, posebno še, ker je bilo tiste čase tamkaj jako samotno. Toda ko sem ga nekega hladnega oktobrskega dne opazovala, s kakšnim zanosom je kazal po okolici, rekoč: "To vse je bilo močvirje, a smo ga že dobršen del osušili," sem ga razumela. Spoznala sem, da ga je le vsestranski pionirski duh potegnil iz mesta. Tako je Zavertnik konec konca tudi pomagal uglajati lice ameriški zemlji, čeprav le v majhnem obsegu.

Pri tisti priliki se je podila okrog njegove hiše precejšnja jatica otrok. Eden od najmanjših je tik ob Zavrtniku padel na nos in bridko zajokal. Zavertnik ga je pobral s tal, mu brisal obrazček in ga tolažil: "I no, saj nisi padel dlje kot do tal, pobil se tudi nisi, kaj bi torej jokal . . ."

"Je to eden od vaših vnukov?" sem ga vprašala.

"Rekel bi, da je. Imam jih namreč že lepo število, bo jih pa še več. In ko bodo ti imeli svoje vnuke, bo kar težko najti v Ameriki krajev, da ne bi trčili ob kakšnega Zavrtnika."

* *

Kakor prvič, sva se tudi zadnjič srečala v jednotini dvorani. Ali to pot ni govoril, ne poslušal več nikogar. Ležal je tiho in mirno v krsti.

Pogrebnik mu je bil našminkal lica . . . Dobro, da ni samonikli mož tega vedel!

* *

Ko sem se takrat ob najinem prvem srečanju obregnila ob njegove članke, bi me bil Zavertnik upravičeno lahko zafrknil, a je bil zato prevelik in premoder. Rajši je napeljal pogovor v drugo strugo. Kmalu pa se je nekdo oklenil njegovih lakti in ga skoro na silo odvedel s seboj—"Pojdiva, Jože, stara grča . . .!"

Zrla sem za njim, za osivelim, v plečih že za spoznanje upognjenim, vendar še zmerom stasitim možem—in premišljala.

Ne, to ni bil gromovnik, ne tak, kakršnega sem si ga predstavljala (—po zaslugi mojega hudomušnega zakonca: "Zavertnik . . .? Oho, to ti je hrrust! Šipe pokajo, kadar grmi . . ."). Tudi mu ni bilo nikakor podobno, da bi se brez tehtnega vzroka ali iz gole trdovratnosti toliko trudil in pisaril poudarjajoč le enoisti smoter. Po mojem bi bilo zadoščalo, ako bi bralcem le kdajpakdaj polagal na srce nujnost delavske zavednosti ter vsega, kar je s tem v zvezi. On pa skoro neprenehoma: Borimo se proti izkoriščanju . . .!

Še natančneje sem takrat jela opazovati za tega že dokaj narastlo množico okrog sebe: dobro oblečeni moški, ženske—nekatero že domalega modne

dame; deklice, ki se v svilenih oblekah drsajo po tleh; dečki, ki se obmetavajo z bonboni in oranžami; s čokolado namazano dete, ki mu je mati vzela nabrane bonbone, pa jih s preostalim koščkom čokolade vred zmetala v smetiščni koš; opiti možak, ki ga zanaša, ko se gre vedrit k vratom in mu gleda iz žepa cel rokovaj 'čipsov' . . .

Kje so sledovi izkoriščanja? Mar ni opazati le lepo merico blagostanja?

Sproti pa so mi prihajali pred oči delavci in kmetje ter družine obojih, ki sem jih bila vajena videti onostran morja.—Kakšna razlika! Kakšna v nebo vpijoča razlika! Zasmilili so se mi oni tam tako, kakor še nikoli prej.

"Če se že politično niso osamosvojili, so se pa ekonomsko. Saj so v primeri z onimi tam pravi bogataši!?"

"Ne vem, če je še kje pregovor: Ni vse zlato, kar se sveti!—tako na mestu, kakor prav tu v Ameriki," mi je odvrnil Cainkar.

Toda kopalnice v delavskih hišah so vendarle kopalnice, pa hladilnice so hladilnice in preproge na tleh so preproge; tako otipljivih dokazov obilja se le ne da zanikati. Kje sem mogla takrat

FRANCE GORŠE: KOVAČ (lesorez)

slutiti, da je vsa ta obilica, vse to blagostanje delavcev tako tenko, kakor na razkavi omet nalepljeni rožasti papir v njihovih sobah.

Vendar nisem dolgo tavela v zmoti. Baš tako štivo, kakor so bili 'nezanimivi' Zavertnikovi članki, so mi pomagali odgrinjati bleščečo zaveso, ki me je slepila. Kazala se je majavost delavske ekonomske 'osamosvojitve', ki je—izvemši v podpornih organizacijah—ni bilo. Vedela sem—kakopak!—že od nekdanj, da so delavčeve roke, pa naj bo delo telesno ali duševno, da so delavčeve roke, na katerih sloni ves svet. Ali ker mi je manjkalo poglobitve, so me iznenadile mastne drobtine, ki jih je delavstvo deležno. V svoji nevedi sem prezrla dejstvo, da so delavci odvisni od roke, ki jim drobtine po svoji volji deli, namesto da bi si bili oni sami tista roka. Saj so oni sami mizo zgradili in jo tudi polnijo. Prezrla sem, da se mastne drobtine le spet vračajo v obliki okroglih dobičkov v brez-

danje žepa drobtinodajalcev ter da so prav ti brezčutni žepi takorekoč—srce vse ameriške prosperitete. A ko se je zagatilo in je žep počil od preobilice piškavih sadov neomejene špekulacije, se je raztegnila prestrašenost po vsej deželi.

Ustavite stroje! Skladišča so prenatrpana . . .

Za izgubljenim delom so šli prihranki, za temi še kopalnice in hladilnice in preproge s strehami vred. Rožnati papir se je lupil, blagostanje je šlo za zlodjem.

Zavertnik te poslednje krize ni več doživel. Napovedaval pa jo je in svaril delavce, da bodo predvsem oni spet najhuje tepeni. Da se je med drugim treba poganjati za skrajšanje delovnika, je naglašal. Preveč bo vsega, zato boste—stradali . . .

Kako čudno, čudno se je to slišalo—takrat! Mar me ni bilo tistih dob skoro že sram priznati, da nimamo avtomobila?

Anton Slabe:

AMERIKA NA RAZPOTJU

VOJNA je potisnila na površje vprašanja, od katerih rešitve zavisi blagostanje Amerike.

Upoštevati je treba predvsem dejstvo, da v nobeni drugi deželi ne uživa kapitalizem, ki si nadeva različna imena, takega prestiža kot v Ameriki.

Kapitalizem se ponaša, da je zaščitil ameriško civilizacijo pred zlom, pod katerim trpi stari svet. Zdi se, da celo velika depresija z vso svojo trdo realnostjo ni omajala strukture kapitalističnega gospodarstva. Ukoreninjena vera v to gospodarstvo se zdaj izraža v opoziciji proti reformam, katere je uveljavila Rooseveltova administracija po veliki depresiji. Mogočne sile so na delu, da uničijo vse, kar so mase pridobile pod Rooseveltovim "new dealom."

Da je v desetletju po depresiji intervencija federalne vlade obvarovala petino ameriškega ljudstva pred posledicami brezposelnosti, je zdaj pozabljeno. To dokazuje, da ekonomske teorije, razglašene pred desetletji, imajo še vedno zaslonbo pri večini ljudstva. To dejstvo se lahko smatra za intelektualno zmago zagovornikov kapitalističnega gospodarstva.

Sleherna vera potrebuje primerno mitologijo za svoje vzdrževanje. Ta ne sme biti, če je le mogoče, podvržena kritičnemu presojevanju. Od vernikov se zahteva, da jo sprejmejo kot čisto resnico brez ugovora ali dvoma. Oni, ki dvomijo, ne morejo biti verniki.

Nihče ne more preiskovati mitologije ameriškega velebiznisa, ne da bi se takoj prepričal, da je v polnem obsegu s svojo propagando v tisku in

po radiu ustvaril pogoje in podlago, na kateri stoji. Njegovi evangelisti stalno poudarjajo, da se mora Amerika njemu zahvaliti za industrijski razvoj, ki ga ni dosegla, kaj še le prekosila, nobena druga država. Nihče, trdijo, ne more delati za državo tako učinkovito kot zase. Ustvarili so vtis, da oni, ki dela za mogočne korporacije, v resnici dela zase. Organizacije velebiznisa, kakršni sta Zveza tovarnarjev in Ameriška trgovska zbornica, so sredstva v pospeševanju ameriškega načina življenja. Na drugi strani pa zagovorniki velebiznisa naglašajo, da ta način življenja ogražata Kongres industrijskih organizacij in Ameriška delavska federacija.

Načelo svobode posameznika je tajnost narodnega blagostanja. Velebiznis trdi, da ščiti to načelo in s tem dedščino ustanoviteljev ameriške republike. Uporabljanje špionov in oborožene sile proti delavcem, kadar grede v boj za svoje pravice, je prezrto.

Vse to in še več poudarjajo zagovorniki velebiznisa. Država se ne sme vmešavati v monopole in ne ovirati velebiznisa, čeprav s svojimi metodami ustvarja pogoje masni brezposelnosti, zaeno pa zahteva zase zaščito od države v obliki carinskih postavk in subvencij. Pri tem se ne ozira na ravnotežje med produkcijo in porabo.

Ameriški velebiznis je uničil sistem vrednot, na katerih podlagi mora sloneti zaščita celote. Le v izrednih slučajih omogoča kapitalizem polno uposlenost. Ta se doseže le v dobi kot je sedanja, ko je ves svet zavojevan v vojni.

Kljub temu so se pokazala znamenja, da bje

zadnja ura kapitalističnemu sistemu. Možnost je, da bo ta vojna pospešila konec ameriškega kapitalističnega sistema. Ta je že raztrgala mnogo teorij in dogem. Vse kaže, da prideta iz te vojne kot mogočni sili Amerika in sovjetska Rusija. Gospodarska ustroja Amerike in Rusije se razlikujeta in to lahko vodi v trenje. Če ne bo padla pravična odločitev, ki bi postavila dobre odnošaje, bodo nastale razmere, iz katerih se lahko porodi tretja svetovna vojna.

Lahko se že zdaj vidi, kam drži pot. Ameriška produkcijska kapaciteta se je silno povečala v tej vojni. Uradna statistika kaže, da se je povečala za 80 odstotkov v primeri z ono v predvojni dobi, dasi se nahaja okrog deset milijonov najboljših delovnih moči v vojaški službi. Problem uposlitve teh milijonov po zaključenju vojne bo treba rešiti. Očitno je, da uposlitev tega ogromnega števila ne bo mogoča, če ne bo ameriška ekonomija temeljito izpremenjena. Če kapitalistični sistem ostane, problem ne bo rešen. Pričela se bo borba za kontrolo svetovnih tržišč in porajali se bodo ostri konflikti.

Od ameriške vlade se ne more pričakovati, da postane nekakšen dobrotnik in da bo kot taka nasičevala ves svet. Zmagovite države v tej vojni, kar velja v prvi vrsti za Ameriko, Rusijo in Veliko Britanijo, bodo morale skrbeti za razvoj mednarodne trgovine in zvišanje življenjskega standarda ljudstva. Pomagati bodo morale zaostalim državam, kakršni sta na primer Kitajska in Indija, da se dvignejo na noge. Odpovedati se bodo morale imperializmu, sredstvu, ki je povzročil svetu že toliko gorja.

Med ameriškiimi državniki, ki propagirajo svetovno kooperacijo in pomoč zaostalim državam, je podpredsednik Henry A. Wallace. Njegov glas pa je le glas vpijočega v puščavi. Dasi mnogi priznavajo, da so njegove ideje vredne upoštevanja, mu reakcija meče polena pod noge in skuša ga osmešiti v javnosti.

Reakcija v Ameriki koraka naprej po svoji stari poti. Ona še vedno živi v dobi Coolidge in Hardinga in se drži fantazije, katero imenuje ameriški način življenja, čeprav je očitno, da je v svoji slepoti ustvarila pogoje, ki so rodili veliko depresijo. Pričakovati se ne more, da bo krenila s svoje poti.

Amerika se ne more izolirati od ostalega sveta. Sedanja vojna je to dejstvo demonstrirala. Trditve, da lahko uživa blagostanje, neglede na to, kaj se dogaja v ostalih delih sveta, je brez realne podlage. Ameriška ekonomska politika je v bistvu agresivna in kot taka poraja konflikte v odnošajih z drugimi državami.

Dejstvo je, da Amerika ne more rešiti svojih lastnih problemov. Le nekateri razumejo mizerijo milijonov zamorcev in belopoltnih farmskih najemnikov v južnih državah. Amerika ima poleg teh veliko drugih problemov, ki čakajo rešitve.

V sedanji svetovni vojni, kakor v prejšnji, se naglaša, da gre za demokracijo in ohranitev civilizacije. Danes vemo, da so bila ta gesla v prvi svetovni vojni sleparija. Lahko se zgodi, da ameriški vojaki, ko se vrnejo z bojišč, ne bodo deležni tistega, kar jim sedaj obljubujejo. Nemogoča je uposlitev vseh pod sedanjim sistemom. Upanje je, da bo nastal dalekosežen preobrat. Ne samo Amerika, temveč ves svet, bo moral zavzeti drugo pot, če se bo hotel izogniti novi in morda večji katastrofi kot je sedanja vojna. Svetilnika, ki bi kazal tako pot, še ni v sedanji konfuziji, ki je zajela ves svet.

Resnico tepe ne samo laž, nego ji tudi molk lahko škoduje.—Amien.

Najcenejše blago na svetu sta danes: človeško meso in človeška kri.—Eugene V. Debs.

Veliki misleci imajo namene, drugi le želje.—Washington Irving.

NEMŠKI VOJAK SVOJEMU TOVARIŠU:

"Hitro si kupi eno. Sedaj se jih dobi še brez odmerkov!"

Fred A. Vider:

Kaj bo z zaposlenostjo vojakov in drugih, ko bo konec sovražnosti?

V SEDANJI vojni je npr. precej bolj kakor v prejšnji oživelo vprašanje, ki bo, kadar prenehajo sovražnosti, eno najbolj perečih. Namreč, kako uposliti vse one, ki se vrnejo z bojišč in vojaških taborov, ob enem pa obdržati uposlene te, ki sedaj delajo v vojni industriji in ki bodo tudi po vojni želeli uposliti?

Fraze o "splošni zaposlenosti po vojni", ki jih politiki že dolgo ponavljajo, delajo vtis, kakor da bo dela za vsakega, ki si ga bo želel, ali pa vsled življenske eksistence primoran prijeti zanj. Ker si pa nekateri ljudje radi in pogosto prebirajo službe in ker v nekatera dela le sezonska, to je, začasna—po nekaj mesecev v letu, se bi moralo razumeti zagotovila o splošni zaposlitvi tako, da če človek pusti delo ali izgubi zaslužek v enem kraju, ga dobi v drugem, če ga bo hotel.

O tem problemu se kajpada lahko veliko razpravlja. A za uresničenje takega programa je potrebno ekonomijo znatno razširiti, kakor se jo je npr. razvojno skozi dobo zadnjega stoletja. Kdo naj prevzame to nalogo in odgovornost, ko bo vojne konec, oziroma že prej?

Ali je kaj takega v sedanjem sistemu sploh izvedljivo spričo dejstva, da sestavljajo in sklepajo mednarodne pogodbe privatni interesi brez vsake javne diskuzije in ljudske reprezentacije, v namenu, da se najprvo zavaruje finančne in gospodarske interese bogatih posameznikov in kartelov, brez ozira, kaj so posledice takih manipulacij za večino?

Tudi če se bi lastniki privatnih podjetij tako reformirali, da razvijejo ekonomsko moč dežele na najvišjo gospodarsko stopnjo, je splošna zaposlenost v njihovem sistemu vzlic temu nemogoča.

Splošno zaposlitev onih, ki so za svoje preživljanje odvisni od ročnega ali umskega dela, bi se moglo pod privatnim lastništvom uresničiti le tedaj, ako se bi ljudstvo vse dežele podvrglo popolni ekonomski tiraniji. To bi pomenilo, da oni, ki bi delali, ne bi bili več delavci pač pa sužnji.

Da je temu tako, zadostuje pregledati v smeri socialnega blagostanja ljudstva skozi preteklost le nekoliko razvoja pod privatnim lastništvom.

O ekonomski zaščiti delavstva pod kapitalistično upravo ne more biti govora, ker je v nji dobiček privatnikov važnejši nego skupni interesi naroda.

Produkcija optičnega stekla, umetno proiz-

vajanega kavčuka, kemičnih plastikov in tisoče drugih sličnih, za človeštvo koristnih predmetov, je v rokah mogočnih ameriških industrialnih korporacij, katere v zvezi z drugimi sličnimi korporacijami v Nemčiji, Angliji in drugje uravnavajo svetovno proizvodnjo in trg za svoje dobičke, ne pa za ljudske potrebe. Svetovni trg za te produkte si vzajemno dele in izdelujejo jih samo toliko, da jim visoke cene in s tem visoki profiti ne pridejo v nevarnost. Zelo pazijo tudi na to, da se teh izdelkov ne producira v krajih, kjer bi nastala možnost kompeticije med njimi. Produkcijo si uravnavajo s svojo mednarodno zvezo ali karteli, tako da med korporacijami ene vrste v tej in v drugih industrialnih deželah ni konkurence, temveč vzajemnost. Dobičke si ščitijo z mednarodnimi sporazumi.

Mnogim predmetom je namenoma znižana kakovost samo zato, da se jih toliko več porabi in s tem večajo trg in zvišavajo dobiček. Dobra primera k temu je električna žarnica. Rabi jo skoro vsaka hiša v tej deželi. Trajnost (durability) teh žarnic je bila poslednje čase znižana za tretjino samo zaradi tega, da se jih bo več porabilo, kar pomeni, da se jih bo tudi več prodalo.

Pokvarja se produkte, da niso več za uporabo, išče se kraje, v katerih bi se dalo omejiti produkcijo takih izdelkov ali pridelkov, ki bi v "preobilni meri" utegnili škoditi profitom, in iz istega namena zapirajo tovarne, rudnike itd.

Spričo takih razmer in gospodarstva onih, ki kontrolirajo industrijo ter denarne zavode v tej deželi, morejo le idijoti, plačani apostoli ter podobni karakterji verjeti ali govoriti o odpravi brezposelnosti po tej vojni.

Dokler obstaja sistem, ki manjšini omogoča ogromne dobičke, na drugi strani pa dopušča izkoriščanje ljudskih mas, toliko časa so vsi naporji ali prizadevanja, odpraviti brezposelnost, brez vsakega smisla.

Ljudje ne hodijo v tovarne, rudnike, v urade in na polja kakor hodijo na zabave, temveč zato, ker je za ogromno večino delo edini vir preživljanja. Nekaj jih je, ki jih k delu vleče naravni nagon kaj lastnega napraviti ali zgraditi. Privatni monopol se pa ne ozira in tudi ne upošteva važnosti potrebe dela delavskih družin, katere nimajo za svoj življenski obstoj drugega kot pridne roke, in jim dovoli producirati le toliko časa, dokler mu produkti donajajo dovoljen dobiček.

Čas bi bil, da bi delavci že enkrat razumeli in spoznali, da vsako obetanje uposlitve za vse, ali odpravo brezposelnosti, ni drugega kot previdno zamišljena propaganda s strani tistih, ki so odgovorni za razmere kakršne so vladale v letih zadnje depresije.

Začasno kajpada bo mogoče tudi po tej vojni nekaj več zaposlenosti, kot jo je bilo pred njenim začetkom, toda brezposelnost kljub temu ne bo odpravljena.

Dokler ne bo ljudstvo te dežele zrelo toliko, da bo zahtevalo produkcijo za porabo, in ne za privatne dobičke, toliko časa se ekonomskih kriz in brezposelnosti ne da odpraviti.

V času te vojne se je moderna tehnika izredno veliko izpopolnila. Prerokujejo, da bo avtni industriji po vojni mogoče producirati v treh mesecih tolikšno množino avtov, da bo zadostovala potrebam ljudstva skozi vse leto.

Kam pojdejo delavci avtne industrije ostalih devet mesecev v letu? To skrb se bo seveda prepuščilo njim, da si pomagajo kakor vedo in znajo. Taka je hvaležnost gospodarjev delavcem v tej deželi, slična kot v povesti "Hlapca Jerneja".

Industrialno je delavstvo v tej deželi precej dobro organizirano, a večini unijskih voditeljev manjka potrebne ekonomske izobrazbe, pa se v politiki zanaša na "delavske prijatelje", ki pa so za delavce in za unije samo v volilnih kampanjah. Taki ljudje teh in drugih socialnih problemov ne

bodo rešili, čeprav so izvoljeni od ljudstva, a zastopajo pa njemu nasprotno interese.

Stališče voditeljev ameriškega industrialno organiziranega delavstva z ozirom na politična vprašanja je skrajno zgrešeno. Njihova taktika "nagradi prijatelje in kaznuj sovražnike delavstva" (na volilni dan) je zavajalna.

Obe stranki—demokratska in republikanska—imati sličen program. Obe sta za ohranitev sistema, ki temelji na izkoriščanju mase za privaten dobiček. Kadar kdo sprejme kandidaturo, bodisi kot demokrat ali kot republikanec, s tem samoposebi umevno prizna to načelo svetosti privatne svojine (torej izkoriščanja v prid posedujočih), pa četudi v kampanji še toliko obeta, kaj vse bo storil za delavce in proti izkoriščevalcem. Tudi če tak kandidat dobro misli, ga tok njegove stranke v zbornici kmalu odnese s sabo in prijateljstvo do delavstva je pozabljeno do naslednje volilne kampanje. Osebnosti kandidata, na katero se v volilnih kampanjah polaga toliko važnosti posebno s strani unijskih voditeljev, nima onega pomena kot ga ima npr. strankin program. Tega se morajo njeni člani držati, kakor se morajo člani unij svojega. To bi voditelji unij delavcem lahko bolj obširno pojasnili.

Dokler ameriško delavstvo ne uvidi, da mu je potrebna delavska politična stranka, z radikalnim, za ljudstvo koristnim programom, toliko časa ostanejo vse lepe govornice "o delu za vse, ki hočejo delati", prazne besede. Namen takih besed je sejati pomirjenje med zaskrbljene, nezadovoljne delavce, med katerimi jih je nekaj, ki vendar že vidijo senco na steni.

Preveč upanja, da čaka vse vojake, ki se vrnejo po končani vojni, delo že pripravljeno, lahko povzroči veliko razočaranja.

Tudi če izgubiš vse drugo, izkušnje ti ostanejo.

Mir je mogoč le, ako ga hočejo vsi narodi, vse dežele, ves svet.

"MEIN KAMPF"

MAJSKI GLAS

Prvomajska revija Proletarca za leto 1944

Cena 35c

THE MAY HERALD

Published Annually by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

EditorFRANK ZAITZ

Business Manager.....CHAS. POGORELEC

Telephone Rockwell 2864

Single copy 35c

Printed by SNPJ Printery, Chicago, Ill., U. S. A.

Sovjetski pisatelj Ehrenburg govori Američanom

Prevedel Milan Medvešek

KO NASLOVLJAM te besede mojim prijateljem v Ameriki, se zavedam razdalje, a nisem prav gotov, če me bodo vsi razumeli . . .

Naj vam povem zgodbo o podporočniku Mininu. Bilo je lanske jeseni na brijanski fronti. Minin je poveljeval skvadronu, kateri je popravljaval telefonsko in telegrafsko zvezo na železniški progi Brijansk-Moskva. Nemci so neprenehoma napadali, bombardirali in pretrgovali žice.

Z velikim trudom so bile končno žice zopet spojene in treba je bilo še ugotoviti, ako je vse v redu. Podporočnik Minin, izmučen od trdega dela in neprespanih noči, njegove roke, obraz in obleka umazana od blata, je splezal na zadnji telegrafski drog. Poklical je Moskvo. Potem je vprašal za zvezo s svojim domom. Njegova žena se je oglasila na telefonu.

“POZDRAVLJENA NATAŠA . . .”

Lahko si predstavljate njena čustva. O svojem možu že ni slišala dva meseca. Njegovi otroci so se zagnali k telefonu in razburjeno vzklikali: “Papa telefonira! Papa telefonira!”

Na mizi poleg telefona je stala fotografija inženirja Minina. Mlad, elegantno oblečen mož v civilni obleki.

Kakšna razlika med to sliko in Mininom, visečim v tistem trenutku na telefonskem drogu! Ves znojen in na debelo pokrit z blatom je vzklikal: “Nataša! Nataša! Ali me slišiš? Nataša!”

Prav tedaj se je prikazalo nemško lovsko letalo. S hudičevo brzino je priletelo izpod neba in odprlo vse strojnice—Mininova žena pa vprašuje: “Ali je popolnoma varno tam, kjer se sedaj nahajaš? Ali je varno?”

Minin ji odgovori: “Popolnoma varno, Nataša! Vreme je krasno, solnce lepo sije . . .”

Kaj mi je priklicalo v spomin to sceno? Zdaj, ko naslovljam svoje ameriške prijatelje, se počutim prav tako kot Minin. Mi se bojujemo skoro tri leta. Toda človek ve, kaj to pomeni šele tedaj, če sam živi skozi to življenje.

Ameriški radijski komentatorji se čestokrat izgovarjajo, da imajo težave z izgovarjavo imen mest, ki jih je zavzela rdeča armada. Da—toda še težje je ta mesta zavzeti!

Na zemljevidu je mesto le majhna pika. V komunikacijah je samo ena beseda. Toda v resnici je mesto gnezdo strojnih pušk; hiše preurejene v

trdnjave; skrivališča topov in ostrostrelcev; kleti polne nevarnih, skritih min—v resnici pravi pekeli! Napadi in protinapadi—junaštvo brez primere. Mladenci padajo že pri prvi hiši in njih matere nekje daleč, kje v Sibiriji ali Kavkazu tužno, presunljivo jočejo—

Prav tako kakor Američani smo bili tudi mi miloljubni ljudje. Sanjali smo o traktorjih in ne o tankih, poizkuševali zavojevati naravo in ne trdnjave. Izpremenili smo se v odločne, osorne vojake. Naša dekleta so se naučila napeljavati žice, med tem ko topovi bruhaajo ogenj. Naši otroci so se naučili izvrševati svoje naloge, med tem ko se šrapneli razstreljavajo na vseh straneh. Naši starčki so postali zopet mladi in močni. Naše zmage ne padajo izpod neba. Priborili smo jih s trpljenjem, s krvavim trpljenjem!

Pravijo, da smo drago plačali za svoje zmage. To je grda beseda. “Plačilo” je v zvezi z denarjem, toda kri ni denar, kri ni zlato. Kri je sveta. Za našo svobodo in za svobodo vsega sveta mi ne žrtvujemo samo nekaj dni svojega življenja, mi žrtvujemo življenje samo.

Kadar slišite, da so Rusi zopet osvobodili neko mesto, katerega ime je težko izgovoriti, pomislite koliko Rusov je dalo življenje za njegovo osvobodjenje. Mogoče vam bo tudi težko izgovoriti imena teh mrtvih Rusov. A človeško življenje je slično: ljudje rastejo, sanjajo o sreči, se ljubijo in igrajo, so ljubosumni, rode otroke in delajo.

Ljudje hrepene po sreči vsepovsod—John v Philadelphiji in Boris v Leningradu. Rusi dan za dnevom, noč za nočjo zro smrti v obraz. Junaško umirajo in se žrtvujejo, ker imajo globoko zavest, veliko srce in vzvišene ideale.

POSLUŠAJ, AMERIKA

Vem, kako Američani argumentirajo, kaj je isto, za kar se Rusi bojujemo. Ali se bojujemo zgolj za svojo domovino ali za zmago svobode, se li bijemo samo zase ali za človeštvo v splošnem. To je nesmiselno pregovarjanje. Ako se dežela bojuje za svojo lastno korist in dobiček, se tepe samo zase, a narod, ki se bori za svojo svobodo, se bori za svobodo sveta.

Kadar lačno volkovje napade vas, jih kmetje naskočijo s puškami. S tem branijo sebe in svoje otroke, a obenem tudi sosedne vasi. Naše zmage v Ukrajini so zagotovilo srečnejšega življenja v

trpeči Evropi. Ubiti Nemci pri Dnjepru se ne bodo bojevali z Američani ob Tiberi ali Seinu.

Naše žrtve so bile velike, a mi molčimo o njih.

Ponavljam besede podporočnika Minina: "Vreme je krasno, solnce lepo sije."

Da—tu je pomlad. V Moskvi prodajajo cvetli-

ce . . . Neko deklet, ki hrepeni po svojem ljubimcu (on je na fronti), me je včeraj vprašala: "Ali mi slite, da je to zadnja pomlad v vojni?"

"Ne vem," sem ji odgovoril v šali. "Vprašajte naše oddaljene prijatelje. Iz daljave lahko bolje vidijo."

Anton Shular:

Jože na proslavi prvega Maja

"MOGOČE nekoč ravno na Prvega maja prevzame delavstvo vlado v svoje roke, da bo potem služila vsem enako in ne samo peščici privilegirancev, kot zdaj. Dasi mi že sive lasje, vendar upam dočakati tisti dan." Tako nas je navduševal pokojni Jože Zavertnik na neki naši prvomajski proslavi.

Precej let je že od tega. Jože je odšel tja, kamor zahteva zakon narave, a delavstvo je še daleč od cilja.

Ko nam je govoril o prevzetju vladnih vajeti po delavstvu, je pač imel v vidiku tudi to, da se bo posedujoči sloj poslužil v skrajnosti najbrž vseh sredstev, da obdrži svoje privilegije in da tako morda tudi delavstvo ne bo moglo biti preveč izbirčno v sredstvih v boju za ustavne pravice, ki gredo večini.

Ugibali smo takrat na skupni seji, koga naj povabimo iz Chicaga za govornika na naši prvomajniški proslavi. Odločili smo se za brata Zavertnika. Tisti, ki so ga osebno poznali, so ga priporočali, češ, da je on pravi tip delavskega agitatorja in kot nalašč govornik za na delavske shode. Sicer je bil že nekoč prej v naših naselbinah in smo vsak dan čitali v Prosveti njegovo besedo, toda po več letih smo ga spet želeli videti in slišati.

Krasen pomladni majniški dan je bil, ko smo se zbrali od blizu in daleč v mali rudarski naselbini, ki je tisto leto imela čast, da smo prišli vanjo praznovat Prvi maj.

Oder je bil postavljen kar zunaj na prostem poleg male dvorane in okrašen s zelenjem. Na odru razvita zastava kanšaških društev SNPJ se je nam zdela ta dan še pomembnejša in na njej zapisane pomembne besede francoskih revolucionarjev, "Svoboda, Enakost in Bratstvo", še bolj bleščeče. Pred odrom na zeleni trati je bilo pripravljenih par sto sedežev iz surovih desk.

Završalo je med praznično razporeženimi rudarji, ki so si vzeli ta dan za svoj praznik, čeprav jih je zjutraj kot nalašč klicala sirena v rov, ko se je pojavil med njimi "gost iz Chicaga". "To je torej Jože Zavertnik?" so spraševali tisti, ki so ga zdaj prvič videli. "Saj zgleda kot navaden preprost delavec, čisto domač je in nič gosposkega ni

na njem, sploh ne zgleda, da je iz Chicaga", mi je rekel znanec iz sosednje naselbine. Jože pa se je veselega obraza pomešal med rudarje, kot da so si že stari znanci.

Predsednik se je s skrbjo ogledaval po odru in se oziral po množici zbranih rudarjev in njih žena, ter z nevoljnim pogledom ošvrknil jato razigranega naraščaja, ki se je podila po trati okrog dvorane. Končno se je odločil in potrkal s kladivom po mali mizici, na kateri je stal vrč vode in velik šopek cvetic. "Bratje in sestre sedite, bomo pričeli!"

Po par godbenih komadih, ki so pripravili udeležence v "pravo" razporeženje, je naznanil, da bomo prvo slišali nekaj "domačih" govornikov in potem nastopi glavni govornik iz Chicaga.

Jože je slonel ob odru in pazno poslušal "domače" govornike, ki so prav po domače obdelovali nikdar site premogovne družbe, ker so prav nalašč klicale rudarje danes na delo, dasi potem najbrž rov ne bo obratoval cel teden.

Ampak je že povsod tako, da "domači" govorniki niso nobena privlačnost za domače poslušalce: "A, kaj, saj ga vsak dan slišim in že naprej vem, kaj bo povedal!" se je čula opazka tam od ograje. "Domači" govorniki so se pa tudi dobro zavedali, da jih nihče rad dolgo ne posluša, posebno še, če je govor bolj podoben vezanju otrobov. In tako je bilo tega kmalu konec.

Godba je zaigrala še eno "okroglo" in potem se je predsednik postavil v najbolj svečano pozo in navdušeno predstavil brata Jožeta Zavertnika, urednika Prosvete! To pa to! To je bilo pa nekaj bolj zanimivega. Prenehali so medsebojni pogovori in še celo pri ženskah, ki so doslej po dve in dve klepetale o vseh mogočih stvareh, od vrtnih solate do nadloge z otroki, je novi govornik zbudil radovednost.

S smehljajem na obrazu je stopil Jože na oder. "Saj imate domače ljudi, ki vam znajo dobro razložiti pomen današnjega delavskega praznika in vam ne morem povedati nič novega," je pričel. Naredil je takoj vtis iskrenega zagovornika delavskih pravic in principov.

Pa nam je povedal marsikaj novega. Tolmačil je delavske probleme in kazal pot rešitve. Seveda ni pozabil na SNPJ, ki je bila trdno povezana z njegovim govorom. "To je bratska organizacija, ki je pod poštenim vodstvom naprednih delavcev in taka mora tudi ostati," nam je dejal in smo mu navdušeno ploskali.

Dotaknil se je naših pogostih rudarskih stavk, ki so v današnjih razmerah neizogibne. Poudarjal je važnost rudarske strokovne organizacije, da pa to delavcu ne zadostuje. Ravno tako, če še ne bolj, je potrebna delavska politična stranka.

Godba je zaigrala še en komad in programa je bilo konec. Predsednik se je zahvalil "gostu iz Chicaga" ter vsem drugim in naznanil "prosto za-

bavo", kot je običaj na piknikih in veselicah.

Jožeta so obstopili rudarji in vsak bi mu rad segel v roko. Pogovarjal se je z njimi glede rudarskih razmer in pripovedoval, da so za premogarskimi kompanijami, ki vedno izzivajo stavke, mogočni železniški interesi, ki hočejo na vsak način uničiti našo bojevito rudarsko unijo pod Howattovim vodstvom. Vzelo je desetletje, pa se jim je to res posrečilo. Stare rove so zapirali in novih niso več odpirali. Rudarji brez dela, pa jim je pošel bojeviti duh. Rudarska organizacija pa, kolikor je še ostalo, je postala domalega brezpomembna.

Razšli smo se pozno v noč v zavesti, da smo dostojno proslavili delavski praznik Prvi maj.

ŽENSKÉ NA FRONTI . . .

Med ruskimi zdravniki je 75 odstotkov žensk, in te zdravnice lahko gledajo nagega vojaka ne da bi zardele. Vojaki Rdeče armade pa so tako navajeni zdravnic, da se izluščijo iz svoje uniforme vpričo njih prav tako pripravno kot vpričo običajnega moškega armadnega medika.

Ruskim 160,000 zdravnicam, ki skrbe za vojake in druge moške sovjetskega naroda, je to enostavno dnevno opravilo. Zelo se začudijo, ko zvedo, da mi v Severni Ameriki smatramo dejstvo, da ne zarde, kot nekaj nenavadnega.

V nasprotju s stanjem v Sovjetski uniji, imajo Združene države samo 8,000 zdravnic v celi deželi, in samo 6,000 izmed teh dejansko sledi svojemu poklicu. Četudi je prva ameriška zdravnica služila v armadi že v civilni vojni, je naša armada še vedno "dežela brez žensk."

Ob početku druge svetovne vojne je bilo veliko krika za enakopravnost zdravnic v oboroženih silah Združenih držav. Povelje, ki je dovoljevalo tako enakopravnost, je končno postalo zakon. Pa še kljub temu je v New Yorku samo kakega pol tucata zdravnic vložilo prošnjo za častniški čin na podlagi novega zakona. Ena teh je rekla, nekako zaničljivo:

"Cela ruska armada se je brez obotavljanja slekla za pregled po zdravnicah pred in po bitki. A mnogi močni, veliki, hrabri ameriški bojevniki postanejo bolni samo ob misli, da bi stali goli pred zdravnicami."

Po izjavi neke ruske zdravnice, zdravnice več prenesejo kot zdravniki. Manj zdravnic umre od bolezní srca kot pa zdravnikov. Ko je pred desetimi leti razsajala v Rdeči armadi tifusna epidemija, je večina zdravnikov pomrla; zdravnice so v splošnem ostale pri življenju. Zdravnice so se izkazale hrabre v bojnem ognju. One so vestne in simpatetične, ter se hitro prilagodijo vojni.

Zasluga za ruske uspehe v vojni medicini gre v veliki meri ženskam. One so zamašile luknje v zdravniških šolah, ko so mlade moške vabili v tehnične poklice. In ko je prišla vojna, so bile pripravljene obleči svoje uniforme.

In uspeh njih dela? 98 odstotkov ruskih ranjencev okreva!

(Prevedeno za Majski glas iz revije "War Doctor".)

PAJEK

Čuden pajek prede,
mrežo gosto tke,
jo čez svet razpenja,
da ujel bi vse.

Iz dežel v dežele
svojo nit ravna,
tanko, skrivno, da jo
malokdo spozna.

Rjavosive niti
grozeče širijo
se v pogubne mreže,
ki svet prepletajo.

Ne sluti grdi pajek,
da prihaja dan,
ko on s svojo mrežo
v prah bo poteptan.
(Po Gld. Z.: T. M.)

DAUMIER: PITJE IZ POTREBE

Anton Garden:

Potreba nove politične stranke

PRED več desetletji je neki aspirant za predsednika Združenih držav rekel, kar dežela najbolj potrebuje, "je dobra petcentna cigara in pečena kokoš v slehernem loncu." To politično geslo je bilo tako magično, da ga je privedlo v Belo hišo.

Danes pa lahko rečemo, kar Amerika najbolj potrebuje, je nova politična stranka, notranja politična revolucija, ki naj deželo iztrga iz rok mogočnih monopolističnih interesov pa korumpiranih in breznačelnih politikov obeh strank in ustanovi vlado ljudstva, po ljudstvu in za ljudstvo.

O pravi ljudski vladi, ki bi služila edino ljudskim, ne privilegiranim interesom, je sanjal veliki Abraham Lincoln, čijega pojmi o demokraciji so bili tudi precej drugačni kot jih slišimo iz ust profesionalnih politikov ali ljudi, ki jim je ta beseda bodisi "fetiš" ali jo pa izrabljajo v svoje lastne namene in interese. Tako vlado, o kakršni je sanjal veliki Lincoln in kakršno dežela krvavo potrebuje, more prinesiti le nova politična revolucija, nova politična stranka s programom temeljitih in dalekosežnih reform v smeri socializma, demokratičnega socializma.

Včasih in sploh še danes velja med delavci in tudi na splošno mišljenje, da je republikanska stranka stranka velebiznisa, demokratska pa stranka malega biznisa, malega človeka. V resnici je minilo že več kot sto let, od Jacksonove dobe, odkar je demokratska stranka nehala biti politični instrument "malega človeka"; na Jugu sploh ni bila to niti v Jacksonovi dobi (približno 1830-1840), še manj pa pozneje.

Demokratska stranka je v resnici od vsega svojega začetka organ političnih in gospodarskih kontradikcij. Njen ustanovitelj, veliki Thomas Jefferson je bil po duhu najbriljantnejši demokrat, ki je videl srečo in blagostanje človeka le v agrarni demokraciji; zato je bil vedno v konfliktu s finančnimi in trgovskimi interesi in kapitalizmom, ki se je v njegovi dobi začel razvijati v Angliji, ne pa še v Ameriki. In dasi je on oznanjal načela najširše ljudske demokracije, je bila njegova stranka od vsega začetka branitelj in zagovornik telesne sužnosti na jugu.

Republikanska stranka pa je bila od vsega začetka politični instrument industrijskih interesov, ki so jo tudi ustanovili. Da so nominirali Lincolna za predsednika na svoji prvi konvenciji, je to le zgodovinska slučajnost. Glavno politično vprašanje takrat je bilo raztegnitev sužnosti izven južnih držav v nove teritorije—proti zapadu in jugu

zapadu, kakor je odločilo zvezno vrhovno sodišče v znani aferi Dreda Scota.

Industrijski in tudi agrarni interesi so bili proti raztegnitvi suženjstva na "svobodno" ozemlje. Lincoln je bil eden glavnih nasprotnikov suženjstva, spreten govornik, dinamična osebnost in preprost človek. In ker je bilo ustanoviteljem republikanske stranke na tem, da pri predsedniških volitvah zmagajo, so nominirali Lincolna, ki se je bil proslavil v debatah z Douglasom in je imel mnogo pristašev med farmerji in preprostimi masami.

In kakor nima demokratska stranka nobene skupnosti z idejami in načeli svojega ustanovitelja, Thomasa Jeffersona, tako tudi republikanska ni nikdar imela nobenih vezi z idejami Lincolna; vendar pa oboji, demokratje in republikanci izrabljajo oba v svoje politične namene in se odevajo z njunima plaščema.

Ni nič novega, če rečem, da danes, že mnogo let služita obe stari stranki istim interesom: ameriškemu kapitalizmu, ki bo iz te vojne prišel še veliko bolj monopolističen kot je bil kdaj prej in bo deželo popolnoma dominiral. Vendar pa je treba to poudariti, kajti "new deal", ki je bil sicer že tudi uradno položen na polico, oziroma vržen skozi okno, je mnogim zmešal glavo, posebno pa napredno orientiranim delavcem.

In tako še danes mnogi stavijo upanje v demokratsko stranko, da je "bolj naklonjena" delavstvu kot je republikanska. Čisto ignorirajo dejstvo, da tvorijo hrbtenico te stranke najreakcionarnejši elementi v deželi: burbonski demokratje na jugu in do mozga korumpirane politične velemestne mašine izven juga—Kellyjeva v Chicagu, tamnitje v New Yorku, notorični Hagueji v New Jerseyju in drugod. V dobi velike krize so se te sile temne reakcije le potuhnile in sledile Rooseveltu v prvem in deloma tudi v drugem terminu, ker ni bilo drugega izhoda, ker je ležal ameriški kapitalizem v grabnu bolan na smrt.

Zdaj so te burbonske sile zopet v svojem starem elementu in delajo bratsko roka v roki z reakcionarnimi republikanci, čijih edini cilj je, da zopet pridejo v Belo hišo in na vlado dežeje pod vodstvom kakšnega novega Coolidgea, Hardinga ali Hooverja; z drugo besedo, da pripomorejo monopolističnemu kapitalizmu do novega triumfa. Kar je bilo v letih "new deala" progresivnega v demokratski stranki, je postalo zopet konservativno ali reakcionarno, ali pa bilo potisnjeno ob steno—na primer podpredsednik Wallace—ali vrženo ven skozi okno.

Tako je danes politično dežela zopet tam kot je bila, obe stari stranki z enako mentaliteto kot sta bili v letih po prvi svetovni vojni, ko je bil Wall street na svojem višku in dežela v varljivi—prosperiteti, kateri pa je napravil konec veliki borzni krah leta 1929. Kaj je potem sledilo, je vsem znano. Kapitalizem, svetovni in ameriški, se je moral zopet zateči k vojni, najstrašnejši in najdražji vojni v zgodovini človeštva, da so se industrijska kolesa zopet zavrtela v polnem zamahu.

Ali kaj se zgodi po tej vojni? Gotovo je to, da politične stranke s tako mentaliteto kot prevladuje med demokrati in republikanci ne bodo zmožne reševati perečih notranjih problemov in tudi ne zunanjih drugače kot po receptih monopolističnega kapitalizma in imperializma. Ampak ti recepti in ta program pomeni ne samo deset milijonov stalno brezposelno armado, marveč najmanj petnajst milijonov industrijskih izobčencev ali skoraj ena tretjina ameriških delavcev in družin.

Vsi načrti raznih ekonomov, privatnega biznisa in vlade za "popolno" uposlitev (full employment) po tej vojni niso vredni papirja, na katerem so napisani, brez nove politične stranke, ki bo izvedla politično in tudi socialno revolucijo v deželi. V bistvu bo to morala biti delavska stranka v najširšem pomenu besede, oziroma prava ljudska stranka, sloneča na Lincolnovemu načelu, ki bo dala deželi vlado ljudstva, za ljudstvo in po ljudstvu.

Do nove, prave ljudske stranke more priti v prihodnjih štirih letih, ako se ameriško ljudstvo hoče osvoboditi iz krempljev monopolističnega kapitalizma in priti do veliko bolj temeljitega in trajnega "new deala" kot je bil Rooseveltov. In da bo mogla reševati notranje in zunanje probleme, bo nova stranka morala seči precej globoko v program demokratičnega socializma, ki naglašča odpravo produkcije za profit.

Ta cilj je dosegljiv deloma z raztegnitvijo združnega gospodarstva in s socializacijo onih industrij, ki niso dostopne do zadružništva. V slednjo kategorijo spadajo glavne industrije, ki so danes domalega vse pod dominacijo monopolističnega kapitala. (Ta danes sega že tudi v poljedelstvo s formiranjem gigantskih korporacijskih farm.) Kar je malih podjetij in malega biznisa, lahko ostane v privatnih rokah, dokler je pripravljen podvreči se zakonodaji v svrhu protekcije delavcev.

Kadar govorimo o socializaciji ali podržavljenju industrij, je važno to, da tudi razumemo, kakšno socializacijo hočemo, kajti socializacija lahko vodi tudi v fašizem in arogantno državno birokracijo. Velika nesreča za deželo bi bila, ako bi industrije prišle pod dominacijo političnih mašin in elementov, to je pod dominacijo politične vlade, kakor je na primer danes ameriška pošta, ali kakor so bile v Evropi železnice. Pod tako formo podržavljenja—v bistvu državni kapitalizem—bi

delavstvo skoraj gotovo imelo manj svobode in tudi bi bilo lahko bolj izkoriščano kot je pod privatnim kapitalizmom.

Temu se je lahko izogniti s kreiranjem **javnih korporacij**, ki prevzamejo in upravljajo podržavljene ali socializirane industrije in podjetja. Te korporacije morajo biti popolnoma samostojne in služiti izključno javnim, to je ljudskim interesom.

Vodstvo teh korporacij mora biti v rokah, ne političnih avtoritet, kot je na primer pošta, marveč kvalificiranih oseb, ki jih izvolijo deloma delavci, tehnično osebje, konzumne organizacije in vlada. Ti bi predstavljali torej tri direktno prizadete elemente v produkciji, vladni zastopniki pa splošno javnost. Delavstvo mora imeti vse pravice do organizacije, kolektivnega pogajanja in v zadnji sili tudi do stavke.

To bi bila najboljša forma uprave podržavljenih industrij. Profit v socializirani ekonomiji ne sme igrati nobene vloge, oziroma mora biti podrejen večjim interesom splošne javnosti. Vprašanje, kaj se zgodi z odvisnimi delavci ali prebivalci, ako zapremo to in to tovarno, ker se ne izplačuje, mora igrati manjšo vlogo kot pa profit. V socializirani ekonomiji se deficit tega ali onega podjetja krije iz skupnega sklada, lahko tudi iz državne blagajne.

Le pod tako ekonomijo bi bilo mogoče razviti planirano gospodarstvo. Sovjetska Rusija ga je razvila, zato tudi ne bo imela problema brezposelnosti. Ampak ruski sistem ni najboljši, kajti ustvarja vsemogočno državo in faktično so de-

KRMAR LADJE RIBIČEV V VOJNI

lavci prav tako "podržavljeni" kot so na primer stroji, zidovje ali zemlja. Tam je država—politična oblast—vse, posameznik na dnu pa ničla. Demokratični socializem si zamišlja drugačno človeško družbo, v kateri bo človeku ohranjeno njegovo dostojanstvo in upošteevane njegove pravice, ne pa, da je država vse; posameznik—ako ni na vrhu—pa nič.

V zadnjih desetih letih se je taka stranka s takim programom razvila v Kanadi. Imenuje se Canadian Cooperative Commonwealth Federation. Organizirali so jo socialisti in progresivci. Zelo naglo napreduje posebno v zadnjih par letih in zdaj se je oklenilo tudi organizirano delavstvo. Pri zadnjih provinčnih volitvah v Ontariu je postala druga najmočnejša stranka. Izvolila je 34 poslancev, prej pa ni imela niti enega—vladajoča stranka (konservativci) ima 38 poslancev. Zanimivo je, kjer koli so glasovali vojaki, je med njimi ta stranka dobila večino.

Tako stranko krvavo potrebuje tudi ta dežela. Izgledi so dobri, da bo v prihodnjih par letih tudi organizirana, kajti zanimanje za ustanovitev take stranke se širi po raznih krajih dežele. V Michiganu in Illinoisu so že bili storjeni taki koraki. Propagiranju ustanovitve take stranke bo posvečena tudi letošnja predsedniška kampanja socialistične stranke—Maynard Krueger že sedaj pridno

deluje v tej smeri in naklonjen ji je tudi Norman Thomas.

*

Še par besed o pokojnem Jožetu Zavertniku, čijega petnajstletnici smrti je posvečen letošnji Majski Glas. Ne bom pisal nobenega nekrologa—to bo storil urednik in tudi drugi, marveč rečem le to:

Slovensko socialistično in napredno delavstvo v tej deželi bo najlepše proslavilo spomin na pokojnega Jožeta Zavertnika, ako po svoji moči in v svojem delokrogu deluje za ustanovitev nove ljudske politične stranke s programom kot ga je on oznanjal vse svoje odraslo življenje ali kot ga ima kanadska Cooperative Commonwealth federacija. To je tudi naša dolžnost, če hočemo ven iz kapitalističnega pekla, ki v sedanjem štadiju svojega razvoja ne nudi delovnim masam drugega kot masno brezposelnost ali pa vedno bolj krvave, uničevalne in barbarske svetovne vojne.

Pred nami, pred vsem delavstvom je v resnici samo ena pot: V bodočnost moramo korakati z ustanovitvijo in pod praporom nove stranke, čije cilj mora biti demokratični socializem, ali pa se bomo znašli v objemu fašizma, ki v tej deželi lahko prijadra tudi pod masko "demokracije". Na tako pot nas urgira tudi duh pokojnega Jožeta Zavertnika.

John Goršek:

Spomini iz preteklosti k 15-letnici Jožeta Zavertnika

KO listam in čitam to in ono v raznih knjigah, se mi obujajo mnogi spomini o tem in onem, posebno pa mi je obudila mnogo spominov slika odborikov konzumne zadruga v Zagorju ob Savi. Poznani so mi do malega vsi odborniki, zlasti pa mi je poznan sodrug Melhior Čobal, ki je bil načelnik zadruga takoj od početka, in kot je s slike razvidno, je gotovo bil ves čas, odkar zadruga obstoji. Podpisani sem bil tudi član omenjene zadruga in odbornik v prvem združnem odboru do časa, ko sem odšel iz Zagorja v Nemčijo.

Vzelo je precej časa, predno je bilo mogoče organizirati to konzumno društvo ali zadrugo. Kakor je bilo težko rudarje prepričati, da jim je potrebna strokovna, to je, rudarska organizacija, prav tako težavno jih je bilo prepričati, da jim je potrebna tudi gospodarska organizacija.

Čim je bila konzumna zadruga ustanovljena in je pričela poslovati, so takoj začeli razni nasprotujoči elementi vršeti in nasprotovati na različne načine, toda uspeli niso. Predno se je ustanovila strokovna rudarska organizacija, je bilo mnogo shodov in predavanj, na katera so prihajali govorniki največkrat iz Ljubljane. Spominjam se, ko sta nekoč predavala sodruga Grablovic in Brozovič, namreč da je vsem delavcem potrebno predvsem izobraževalno društvo, v katerem se delavci usposobijo za strokovno organizacijo, ki je potrebna delavcem vseh strok, in enako jim je potrebna gospodarska organizacija.

Iz Ljubljane so prihajali tudi drugi govorniki, katerih imena so mi še vedno v spominu, tako je enkrat tudi prišel pokojni Jože Zavertnik. Nisem z njim osebno govoril ob času shoda, vendar mi je ostal v tako trdnem spominu kot vsi drugi, katerih imena bi še lahko po vrsti navedel, ako bi bilo to potrebno. Ko sem prišel leta 1908 sem v Združene države, v West Mineral, Kansas, sem ob neki priliki čital Zavertnikovo ime v nekem listu. Povpraševal sem nekatere znance, jeli to tisti Jože Zavertnik, katerega se jaz spominjam še z nekega shoda iz Zagorja ob Savi, toda Zavertnika ni nobeden poznal.

Sodruga Jože Zavertnik pa je leta 1912 prišel na govorniško potovanje ali turo v državo Kansas. Kot tajnik kluba JSZ v West Mineralu sem bil obveščen o njegovem prihodu. Ob določeni uri sem šel v prostoro, kamor je imel priti, in ko vstopim, vidim pri mizi sedeti osebo in sem takoj vedel, da ni to nihče drugi kot sodrug Jože Zavertnik. Pristopim k njemu, mu podam roko in vprašam, ali je on Jože Zavertnik, nar kar mi pritrdi, in takoj tudi mene vpraša, kdo da sem in kaj je moje ime. Povem mu na kratko kdo da sem, in odkod je meni njegovo ime poznano in v spominu. Nato mi pravi: "Od sedaj naprej se ne bova vikala, temveč se bova klicala sodruga in to bova tudi ostala vedno."

Še tisti večer sva šla v naselbino Corona, ki je neka-ko štiri milje oddaljena od West Minerala. Na Coronu

je bil tudi klub JSZ, in tajnik je bil Blaž Mezori. Ko prideva v naselbino in pred dvorano, kjer bi se moral shod vršiti, ni bilo nikogar v dvorani, pač pa sva morala iti do bližnjega sodruga, da je obvestil ostale člane kluba o prihodu sodruga Jožeta Zavertnika. Ker naselbina ni bila preveč razširjena, je bil shod v eni uri sklican in se pričel eno uro po najinem prihodu.

Po končanem shodu je šel sodrug Zavertnik z menoj na dom, ker sem tisti čas stanoval na Stone City. Imela sva si mnogo povedati, tako da sva med potom večkrat obstala in govorila. Razume se, da se je ves najin pogovor nanašal na preteklost delavskega gibanja v stari domovini. Sem pa tam sva tudi zašla na družinske razmere. Od tistega časa sva v resnici bila ne samo prijatelja, pač pa tudi resnična in s pravim čutom sodruga. Kadarkoli sem se nahajal v Chicagu, je bilo vedno prvo njegovo vprašanje, ako bom šel z njim na njegov dom en večer, kar mu nisem nikoli odklonil. Vsakokrat, kadar sem se nahajal pri njem, sva bila pokonci pozno v noč ter si pripovedovala razne dogodke iz delavskega gibanja iz krajev, koder sva se nahajala. Nekoč me je posebno spraševal o razmerah in splošnem položaju v Nemčiji, in ker sem vedel, da ga zanima marsikaj iz Nemčije, sem začel pripovedovati neki dogodek, ki se je nam mnogim Slovincem in nekaterim drugih narodnosti pripetil. Prizadetihi je bilo 45 družin. Dogodek se je vršil v Gladbecku na Westfalskem. Mesto Gladbeck, ki se je navadno nazivalo vas (v nemščini Dorf), je bilo prijeten kraj s prijazno okolico, toda pravo katoliško gnezdo. Ko sem hodil z dela domov, ali na delo mimo katoliške cerkve, pri kateri so bila vrata vedno na široko odprta, so bili tudi vedno ljudje notri in klečali in molili. To se je opazilo vsak dan. Bilo je leta 1902, ko je pri nekih volitvah katoliška stranka popolnoma propadla s svojimi kandidati, in zmagovalci so bili socialni demokrati. To je katoliške duhove tako razburilo, da so se z vso silo zagnali v boj proti zmagoviti stranki. Nekega dne potem je policija pred občinsko hišo prišla ter odvedla na policijski urad raznašalca časopisa od premogarske zveze. Policija ga je prisilila, da je moral pokazati imenik naročnikov, potem pa je izbrala za žrtve vse take naročnike, ki niso bili državljani Nemčije in teh nas je bilo, kot sem že omenil, 45 družin.

Ko pridem nekega dne v oktobru istega leta domov z dela, me je žena pred hišo pričakovala. Bila je objokana in prestrašena in mi prične pripovedovati, da je policaj prinesel neko listino in ji povedal, da sva oba z otroki vred izgnana iz Nemčije. Stopim v hišo, vzamem omenjeno listino v roke in prečitam. Bilo je v jako robatem slogu povedano isto, kar mi je žena povedala. Začel sem premišljevat, kaj naj storim, kam naj se obrnem za pojasnila, zakaj da sva izgnana, ker na listini ni bil naveden vzrok. Ker nisem stanoval daleč od policijskega urada, se takoj odpravim z dotično listino tja. Ko pridem pred vrata policijske stanice, potrkam in takoj začujem glas, naj vstopim. Pri mizi je bil sam policijski komisar. Ni me pogledal, ker me je videl v ogledalu, ki je viselo na steni pred njim. Osorno me vpraša, kaj hočem. Povem mu, da sem prejel listino, ki jo je prinesel neki policijski uradnik, in na listini je povedano, da smo jaz in moja družina izgnani iz te dežele, to je, iz Nemčije, in kar želim vedeti, je to, zakaj sem izgnan, ker na listini ni povedano. Odgovoril mi je, ako sam ne vem, da on tudi ne ve. Nato mu odgovorim, da je dovolj žalostno zanj, ako ne ve, kajti na listini je njegov podpis, potem tudi ne ve, kaj je podpisal. Ko sem mu to povedal, je skočil s sedeža in zakričal prav divjaško nad menoj, ako se hitro ne izgubim ven, da me bo takoj dal zapreti. Tako mi ni drugega preostajalo, kot da sem odšel. Nato sem se odpravil k nekemu drugemu uradniku vprašat, če mi more kaj pomagati v tej zadevi. Odgovoril je, da v takem slučaju kot je moj, mi ne more pomagati.

Za odhod iz Nemčije so nam odmerili šest tednov časa. Vsak drugi dan je prišel policaj gledat in vprašat, kdaj da nameravam odpotovati. Odgovarjal sem, da sam ne vem. Po daljšem premišljevanju sva se z ženo odločila, da se preseliva v drugi kraj, v Gladbecku se pa naznaniva, da greva v Avstrijo. Slovinci smo bili poznani le kot Avstrijci. Dne 2. decembra zjutraj sva se z ženo in pohištvom izselila v drugi kraj, v Marzloh, kjer sem imel tudi že delo preskrbljeno. Takoj po prihodu v imenovano mesto sem pričel delati in tudi se prijavil na pristojnem mestu. Uradniku sem povedal, da je bil moj namen iti nazaj v moj rojstni kraj. Ker pa sem prejel pismo od mojih roditeljev, naj nikar ne hodim domov, ker dela ne bom dobil iz vzroka, ker sem že nad pet let v tujemstvu ter da me je to napolnilo, da sem pričel tukaj delati in se nastanil tukaj. Tako je bilo nekaj dni vse dobro.

Nekega dne sredi decembra sem prejel od policije pozivnico, naj pridem dne 31. decembra ob enajstih dopoldne v urad policijskega komisarja. Na določeni dan se odpravim z doma dokaj začasno in pridem pred policijski urad deset minut pred enajsto uro. Vrata so bila na široko odprta in ker ni bilo notri nikogar razen policijskega komisarja, sem seveda enostavno vstopil. Ko me zagleda, me robato nahruli in mi veli, naj grem ven, ker ura še ni enajst. Torej sem se pobral ven ter čakal pred vratmi, in ko je odbil zadnji udarec enajste ure, me je zopet z robatim glasom poklical noter. Ko vstopim, me nekaj časa gleda, potem pa reče: "Ti si Johan Goršek?" Pritrdim mu. Potem prične: "Ti si bil izgnan iz Nemčije. Zakaj se nisi vrnil v Avstrijo? Ti si član rudarske zveze in si hodil na shode in nastopal ter govoril na shodih, toda ti moraš vedeti, da si tujecem in nimaš nobene pravice tukaj v Nemčiji kaj zahtevati! To je vzrok, vsled katerega si izgnan s tvojo družino iz nemške države. Zakaj nisi že odšel?"

Povedal sem mu, da sem prejel pismo od očeta, v katerem mi svetuje, naj ostanem še v Nemčiji, kajti dela ne bom dobil, ako pridem nazaj zato, ker sem že predolgo v tujemstvu. Zato se še tukaj nahajam. Komisar je osorno in sramotilno kričal name, naj odidem in da prihodnjič bomo še drugače govorili. Ko sem doma ženi povedal, kako surovo se je znašal nad menoj in me imel za ničvrednega, so ženo solze oblile in tudi meni se je storilo inako.

Nekaj dni potem sem prejel zopet pismo od policije, da moram plačati 30 mark kazni in stroškov in ker tega nisem takoj storil, je prišel čez dva dni policaj in me hotel aretirati. Ker sem pa bil na delu, mu žena pove, da bom ob treh popoldne doma. Ko pridem domov, mi žena pove, da bo prišel policaj po mene. Komaj se

"SAJ VIDIŠ, DA TI NE BOM VSE VZEL!"

razpravim in vsedem za mizo, že potrka na vrata. Pride noter in mi veli, naj se oblečem, da bom šel z njim. Odgovorim mu, da tako pride lahko vsak bedak pred mene in mi veli, naj se oblečem in grem z njim, ali jaz želim vedeti, zakaj!? On osorno odgovori, da jaz dobro vem, zakaj je prišel k meni. Dejal sem mu, da nisem noben ubijalec ali ulomilec ali kakšen hudodelec, in tudi nisem nikomur nič slabega storil, zato tudi nikamor ne grem. Policaj stopi proti meni in me zgrabi za levo ramo misleč, da me bo izza mize potegnil. Toda mož se je zmotil. Vstal sem, pa po mizi udaril in se pridušil, da jaz nikamor z njim ne grem, in da on me tudi ne bo nikamor spravil.

Policaj je rekel, naj si zapomnim to, da bova midva že še bližje skupaj prišla. S tem je namignil, če me dobi v zapor, da me bo potem lahko pretepel, kot so to v zaporu z vsakim naredili. Žena mu je nato odgovorila, ako misli odpeljati v zapor mene, potem naj tudi njo in štiri otroke vzame s seboj. On ji je rekel, naj bo tiho, da ona nima besede. Žena ga je zavrnila, da na njegovo zahtevo ona ne bo tiha. Povedal sem mu tudi, ako misli mene dobiti v zapor in me tam pretepati, da se mu to ne bo posrečilo, če bova midva sama skupaj, ker se jaz njega prav nič ne bojim.

Ko je mož uvidel, da ne opravi ničesar z menoj, mi je svetoval, naj drugi dan pripravim denar, kar imam za plačati, in on bo prišel po denar ko se bom vrnil z dela domov. Zagotovil sem mu, da bom imel denar zanj pripravljen. Vpraša me še enkrat, če je resnica, kar govorim, nakar sem mu zagotovil, da je res tako. Toda naslednji dan sem poprej denar odnesel na policijsko postajo, in ko je tisti policaj prišel, sem mu povedal, da sem že denar odračunal na policijski postaji. To se mu ni dapadlo in je molče odšel.

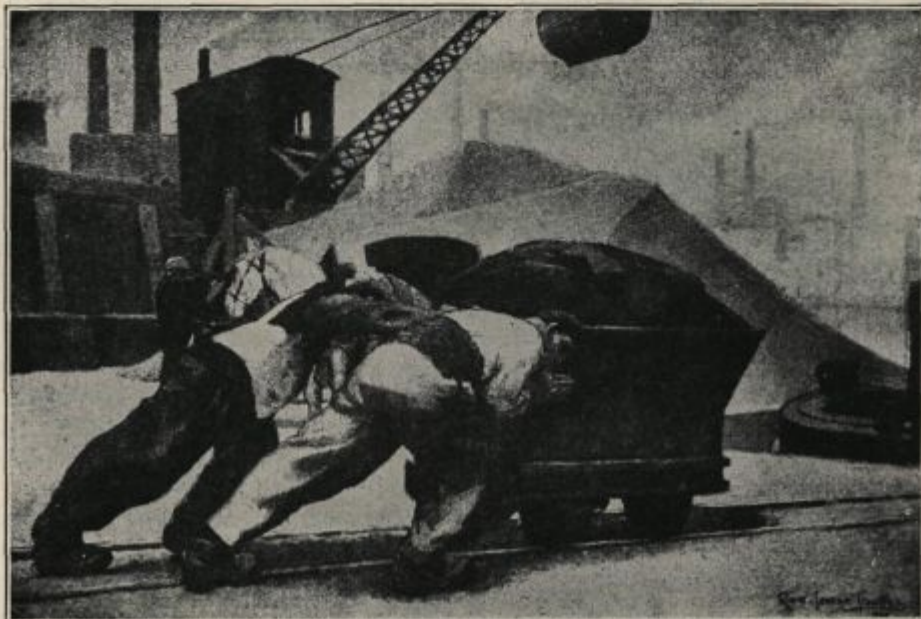
Po preteku enega tedna je zopet prišel in zahteval še dve marki in 75 pfenigov. Ko sem mu plačal zahtevano vsoto, me je začel lepo podučevati, rekoč, da sem nespameten, ker čitam take liste kot je glasilo rudarske zveze in slične druge, in da je bolje za mene, če si naročim časopis iz domovine, da bom vedel kaj čitam. Odgovoril sem mu, da jaz dobro vem kaj čitam, in tudi ne potrebujem nobenega poduka od nikogar. Odgovoril mi je nato še toliko, da on upa, da bom imel mir v tej občini, ker niso tako natančni in strogi, kot so v Gladbecku.

Sodrug Zavertnik me je ves čas vneto poslušal. Čim sem končal s pripovedovanjem, mi je pa rekel, da to je dokaz, da so v Nemčiji tudi pravi hudiči in da smo vsi prizadeti bili žrtve nemških policajev in katoliške klike.

Pozneje mi je ob neki priliki pa on pripovedoval, kako so se nekoč na nekem shodu na Dunaju tepli, ko so krščanski socialisti napadli socialiste, in še o mnogih drugih dogodkih iz delavskega gibanja.

Brez vsakega pretiranja se lahko trdi, da je bil Jože Zavertnik v resnici pravi boritelj za delavske interese. Prepričan sem, da tistim slovenskim delavcem, ki so se zanimali za delavsko gibanje v zadnjih 35 letih, ni potrebno sodruga Jožeta Zavertnika opisovati, niti ne njegovega dela med nami. Sadovi njegovega dela se dobro poznajo bodisi v JSZ ali pri SNPJ.

Sodrug, naša dolžnost je, da se ga spominjamo ob 15-letnici njegove smrti, kar bo dne 28. avgusta t. l., in da ga ohranimo v trajnem spominu kot resničnega učnika slovenskih delavcev v stari domovini in v Ameriki, ter kot boritelja za boljšo bodočnost vsega delavstva.

TEŽAKI

Gauntier.

ZA DOM IN SVOBODO

Dramski prizor v dveh slikah

Spisal *Frank Česen*

Pozorišče: soba delavske hiše v Ameriki.

Čas: med drugo svetovno vojno.

OSEBE:

Ivan, tovarniški delavec.

Tončka, njegova žena.

Milan, njun sinček.

Lenčka, njuna hčerka.

Jože, Tončkin sin.

Barba, Tončkina mati.

Pismonoša.

* * *

PRVA SLIKA.

Ko se zastor dvigne, polaga Tončka perilo in razno drobnarijo v ročni kovčeg. Na mizi je prigrizek in pijača. Okoli mize sedijo: Ivan, Jože, in Barba. Otroka se igrata na zofi, toda včasih radovedno motrita nenavadni prizor.

JOŽE (poje): Oh, zdaj gremo, oh, zdaj gremo; nazaj še pridemo . . .

IVAN: Le pijte, očka, saj potem ga najbrž dolgo ne bomo skupaj pili. In prigriznite—vi mati tudi!

JOŽE: Pa naj bo, saj nima kosti, ali ne, mati? Torej, na zdravje vsem, in Ivanu še posebej! (Pijejo.)

BARBA: Le glej, da se ga spet ne nažreš, potem boš pa stokal in prhal kot stara kobila in se držal kot sveti Aleš pod stopnicami.

JOŽE: No, kaj pa spet migaš z jezičkom—koklja. Ali ne veš, da je to božja kapljica? Kurja smrt, če me zjeziš, bom šel kar z Ivanom k vojakom.

BARBA: Ha, ha, ha. Čemu jim pa boš tam? Saj še zajca ne zadeneš drugače, če mu na rep ne stojiš. (Smeh.)

JOŽE: Kaj, kaj! Kdo je pa v zadnji vojni kri prelival za domovino—a?

BARBA: Ti že ne. Ali misliš, da ne vem, da si krompir lupil v vojaški kuhinji, za kazen, ker ti je nekdo puško ukradel, ko si zaspal na straži.

JOŽE: Stara! To je pa že od sile, da me greš tako osramotiti—in še celo vpričo Ivana.

TONČKA: Mati! Pustite očeta, saj ga poznate. Naj ima svoje veselje.

IVAN: No, no, očka, saj ni vse res, kar mati govori. Samo dražijo vas. Pa pustimo to. Pijte in jejte; danes je moj dan! Pa še vidva pridita sem. Milan in Lenčka! (Jima da vložke in mehke pijače, nakar odideta nazaj na zofi.)

TONČKA: Ali sem še kaj pozabila? Oh da, nekaj klobas in potice ti bom zavila, da ne boš lačen po poti.

IVAN: Saj ni potreba, Tončka. Ameriški vojaki niso lačni, kot so nemški in japonski. (Tončka odide v kuhinjo in se kmalu vrne z zavitkom.)

BARBA: Skrbno ženko imaš, Ivan. Le škoda, ker se morata ločiti. Ampak kaj hočemo; vojna je vojna. (Vzdihne.)

JOŽE: No, saj menda ne bo dolgo trajala. Pravigo, da so Nemci že v veliki stiski. Rusi jih preganjajo kot zajce. Skoro vso zemljo so jim že nazaj vzeli in na milijone so jih pobili in vjeli.

IVAN: Ej, Rusi so korenjaki, da malo takih!

BARBA: Imajo pač dober vzrok, da se tako hlabro borijo. Pomislite, koliko gorja so jim že Nemci povzročili.

JOŽE: In tudi paši ameriški fantje bijejo po fašističnih in japonskih buticah, da je veselje. Kot vse kaže, bodo kmalu v Rimu in Tokiju. Ampak najhujše šele pride, kadar bo invazija. Na Anglaškem in po drugih krajih je zbranih na milijone vojakov. Kadar ti udarijo, bo polom, da bo ojoj. To bo prav takšen cirkus, kot takrat, ko sem jaz kri prelival . . .

BARBA: Ha, ha, ha. Kri prelival! Ali slišite?

JOŽE: (jezno): Molči, ženska, kadar mi možje govorimo!

BARBA: Možje, možje—ha, ha. Zares smešno.

IVAN: Mati . . . !

TONČKA (ki je prisedla): In jugoslovanski partizani so tudi junaki, ali ne?

JOŽE: Saj res. Ali ni to čudež, da se že tri leta borijo kot levi; pa ne samo proti Nemcem in Italijanom, ampak tudi proti izdajalcem, kot so Pavelič, Nedič, Rupnik—in sedaj na žalost tudi Mihajlovič. In kar je še bolj čudno: borili so se skoro brez vsakega orožja—lačni in raztrgani, dokler jim niso prišli zavezniki na pomoč.

IVAN: Borijo se pač za svobodo in boljšo bodočnost naroda, zato so tako pogumni. (Pogleda na uro.) Čas prihaja. Kmalu se bomo ločili.

BARBA: Ali se kaj bojiš, Ivan?

IVAN: Kaj bi se bal, kadar gre za pravično stvar?! Za poraz fašizma in sužnjosti se moramo vsi žrtvovati. Jaz se bom boril s puško, vi pa skrbite, da bomo imeli vedno dovolj orožja in hrane. — — — Seveda mi je hudo, ker moram zapustiti ženo in dva nedolžna otroka. Ampak, glas domovine me kliče! Amerika je v nevarnosti! Zato moramo uničiti tirane za vedno. Bolje bo, da vsi poginemo, kot pa da bi bili večni sužnji pod kruto pestjo fašizma in nacizma.

JOŽE (navdušen): Tako je. Živijo!

IVAN (nadaljuje): Dosti naših fantov je že darovalo svoja življenja v tej borbi za svobodo na-

rodov. (Otožno:) Morebiti je tudi meni namenjena smrt v tujini . . .

TONČKA (joka): Ivan! Kaj govoriš? Oh, jaz nesrečnica!

IVAN (jo tolaži): Saj ne mislim tako hudo, Tončka. Imejva trdno upanje, da se povrnem zdrav zopet nazaj k tebi in otrokom. (Iz daljave se sliši petje drugih vojaških novincev. Petje prihaja vedno bliže, nakar se začuje pod oknom glas:) Hej, Ivan, le hitro, da ne zamudimo vlaka!

IVAN (vstane): Glej, Tončka, drugi že odhajajo. Veseli so — — s pesmijo si skušajo zatreti notranjo boleost . . . Kdo ve, koliko jih bo ostalo na bojišču — — — toda ne govoriva več o tem . . . Tončka, čas je, da se tudi jaz poslovim. (Se obleče v suknjič. Medtem vstaneta izza mize tudi Jože in Barba. Otroka se mu približata.)

MILAN: Daddy! Kam pa greš?

IVAN: (jih boža): Bom kmalu nazaj. Le pridna bodita in ubogajta mater. Prinesel vama bom igrač in bombonov.

LENČKA: Daddy! Doma ostani, jaz se tako bojim.

IVAN (ginjen): Le nič se ne bojta, otroka, saj bo mama z vama. (Tončki:) Torej z Bogom, Tončka. Upam, da se kmalu povrnem nazaj k tebi—kjer bova zopet srečno živela skupaj z najinima otrokoma—in uživala sadove naše zmage. — — — Skrbi za otroka in ostani mi zvesta. (Jožetu in Barbi:) Vama jo izročam—oče in mati. Čuvajta jo in skrbita zanjo kakor takrat, ko je bila še dete. Najina otroka pa skušajta vzgojiti v tistem duhu, kot sta vzgojila Tončko.

JOŽE: Bodi brez skrbi, Ivan. Za Tončko in otroke bova storila vse, kar je v najini moči. (Barbi, ki tolaži Tončko:) Ali ne, mati?

BARBA: O tem ni treba govoriti. Midva z očtom imava že narejen načrt.

TONČKA: Še nekaj, Ivan, predno greš. (Mu da sliko.) Vzemi to sliko za spomin. Naj te vedno spominja na dom, kjer sva preživela toliko srečnih dni. Naj te ta slika neprestano spremlja v boju s sovražnikom. Bodi srečen, Ivan—in ne pozabi, da si sin velikega in svobodnega ameriškega naroda in obenem zaveden Slovenec. Jaz ti prisegam, da ti bom ostala zvesta do groba in naj se zgodi, kar hoče.—In ko se povrneš ovenčan z lavorikami zmage, bomo zopet srečni in zadovoljni.

IVAN: Hvala ti, Tončka, za bodrilne besede. Z Bogom! Ostani zdrava in—srečna. (Jo poljubi.) Z Bogom, moji otroci! (Jih poljubi.) Zdravi, oče in mati! (Vzame kovčeg in odhaja.) Na veselo svidenje!

TONČKA (jokaje za njim): Ivan—moj Ivan!

OTROKA: Daddy!

TONČKA: Ljuba moja otroka. Izgubila sta očeta—mogoče se nikdar več ne povrne. Oh, čemu je treba vojne—čemu? (Jože in Barba se ji počasi približata.)

JOŽE: Nič ne žaluj, Tončka. Ko se Ivan vrne, bo zopet vse dobro. To je pač usoda. Midva imava že vse urejeno za tvojo bodočnost. Ali ne, mati?

BARBA: Seveda imava. Midva se preseliva k tebi, dokler se Ivan ne povrne. Ti in oče bosta delala v municijski tovarni, jaz bom pa na otroka pazila. Čim več orožja bomo napravili, tempreje bo vojna končana. Lačni tudi ne bomo, če bomo zdravi. Le pogum, Tončka—bo že šlo.

TONČKA: Za vaš trud vama bom hvaležna do smrti.

JOŽE: Eh, kaj bi tisto. To je vendar najina dolžnost. V vojnem času je potreba, da si drug drugemu pomagamo. Sedaj pa na delo. Kaj bi se cmerili, ko nič ne pomaga. Zmaga mora biti naša. Živela Amerika! Živela Rusija in Anglija! Živel Tito in partizani!

Zastor.

DRUGA SLIKA.

Ista soba. Šest mesecev pozneje.

Tončka lika perilo. Otroka pišeta šolsko nalogo. Oče leži na zofi in čita. Mati šiva.

TONČKA: Mati, čudno se mi pa res zdi, da že štiri mesece nisem dobila nobenega pisma od Ivana. Od začetka mi je vsak teden pisal, potem pa kar znenada—nič. Bojim se, da se mu je kaj pripetilo.

BARBA: Ej, ne bo huđega. Saj drugi tudi ne pišejo, odkar so jih poslali čez lužo. So pač zaposleni—in tudi pošta je v vojnem času neredna. Če bi se mu kaj pripetilo, bi te že vlada obvestila.

JOŽE (jo draži): Mogoče si je pa že drugo izbral. Veš, Tončka, Italijanke so vroče. He, he, he.

BARBA: Ali že spet začenjaš? Le nikar se ne oziraj na njegovo kvasenje, Tončka, in vesela bodi.

TONČKA: Ko bi vsaj vedela kje se nahaja, potem bi mi bilo laže pri srcu. Praviijo, da na Pacifiku razsajajo tropične bolezni.

JOŽE: Hm, vojna ni piknik. Ko sem jaz kri prelival . . .

BARBA: Molči že vendar! Kdo te bo poslušal—žlobudra neumna! (Tončki:) Ej, ameriški zdravniki so kos tudi tem boleznim . . .

JOŽE (čita, nato vzradoščen poskoči): Ha, poglejta, kaj tukajle pišejo. Rusi so pognali že zadnjega Nemca s svoje zemlje in sedaj drviijo proti Berlinu. Amerikanci in Angleži so vdrli v Francijo in Belgijo. Partizani so zavzeli Beligrad. Hitler se je ustrelil. Nemci bežijo in tulijo kot jesarji. Hura! Le po njih! Oh, zakaj nisem tudi jaz tam?! Golaž bi kahal iz njih, golaž! Ali razumeta? (Odide v kuhinjo.)

BARBA: Ježeš! Kam pa sedaj kolovrati? (Obe prislušujeta pri vratih.)

JOŽE (naglo vstopi. Na rami nese metlo in prične na komičen način z vojaškimi vajami):

Ena, dve, tri itd. (*Tončka in otroka se smejejo in ploskajo, dočim je Barba jezna.*)

BARBA: I, kaj ga pa spet lomi, norec stari? Ali imaš sršene v hlačah?

JOŽE: Eh, kaj pa ti veš o vojaških zadevah?! (*Nadaljuje:*) Ena, dve, tri . . . (*Nato izroči metlo Milanu, rekoč:*) Na, Milan, daj še ti.

JOŽE: Imenitno! (*Barbi:*) Vidiš, tako smo se vezbali takrat, ko sem jaz kri prelival . . .

BARBA: Ti si kri prelival takrat, kadar te je kakšen komar ugriznil.

JOŽE (*razburjen*): Kaj, kaj si rekla? Kdo je pa takrat zapodil Nemce iz Francije? Ali jih niso Amerikanci?

BARBA: Seveda so jih, ampak tebe ni bilo zraven. Ti si v kuhinji krompir lupil!

TONČKA: Mama!

JOŽE: Da bi te koklja brcnila! (*Mirneje:*) O, že vem zakaj se jeziš in pihaš—zato, ker so me punce rade imele. No, saj sem bil pa tudi lep fant! Arduš, raven kot sveča. Prsa kot gorila. In brčice pa take, da je vsako dekle znorelo, če sem je poščegetal z njimi. (*Potegne sliko iz žepa.*) Poglej sliko, če ne verjameš.

BARBA (*udari po sliki, da pade na tla, nakar jo Tončka pobere in gleda*): Osel stari! Ali se res ne boš nikoli spametoval? Kje si se ga pa spet nalezel?

JOŽE (*se ne zmeni zanjo in nadaljuje kot zamaknjen*): Vse so drvele za menoj: bogate in revne—grde in lepe—stare in mlade. No, in na zadnje sem pa to-le bunko dobil. (*Pokaže na Barbo.*)

BARBA: Kaj si rekel? Bunka! Bunka! Sedaj mi je pa že zadosti (*Vzame metlo Milanu iz rok in prične udrihati po Jožetu, ki beži po sobi.*): Na, na! Tu imaš bunko!

JOŽE (*kriči*): Na pomoč, na pomoč, ubila me bo! (*Nato zleze pod mizo, toda ona ga še vedno mlati po zadnjici. V tem se začuje trkanje na vrata.*)

TONČKA: Noter.

PISMONOŠA (*vstopi*): Oho, kaj pa delate pod mizo, očka?

JOŽE (*se izkobaca izpod mize*): Fajfo sem izgubil, pa sem jo iskal pod mizo.

PISMONOŠA (*se smeje*): O, takoooo. Fajfo! In vaša žena jo je tudi iskala in kar z metlo! Ha, ha, ha . . .

JOŽE: Saj, saj. O, ona se dobro razume na metlo.

TONČKA (*stopi k pismonošu*): Kaj pa imate? Pismo?

PISMONOŠA: Da, vojaško pismo iz Jugoslavije. Podpišite potrdilo, prosim.

TONČKA: Iz Jugoslavije? Čudno. O, to je pa Ivanova pisava. Torej vendar enkrat. (*Podpiše potrdilo, nakar odpre pismo.*)

BARBA: Saj sem vedela, da je Ivan še živ.

JOŽE: Poslušajmo, kaj piše.

PISMONOŠA: Tudi jaz sem radoveden. (*Vsi obstopijo Tončko.*)

TONČKA (*čita pismo*):

Ljuba moja žena, otroci, mati in oče!

Silno težko mi je bilo pri srcu, ko sem jemal slovo od Tebe in mojih otročičkov. Tega ne ve nihče drugi, kot tisti, ki občuti bridkosti ločitve od svojih dragih. Najtežje je pa to, ker človek ne ve, kje se bo ustavil.

Odhod iz Amerike je bil nepričakovan. Neko noč so nas vkrcali na parnik in potem smo se dolgo vozili v spremstvu bojnih ladij. Nekega lepega jutra pa zagledamo suho zemljo. Jaz vprašam častnika, kje da smo? "To je dežela tvojih staršev—Jugoslavija!" mi odgovori. Ko dospemo v luko, sem z radostjo opazil, da se nahajamo v nekem dalmatinskem mestu. Od daleč se je slišalo grmenje topov, nad nami so pa brneli ameriški bombniki. Objelo nas je vojno ozračje.

Nas so pridelili slovenskim partizanskim četam, ker razumemo njih jezik. Sprejem je bil navdse ganljiv in bratski. Partizani so siromašni, toda pogumni in ponosni. Vsi imajo eno zavest da se borijo za svobodo in boljšo bodočnost Slovencev, Srbov in Hrvatov. Ker je njih borba tudi naša borba, smo se jim z veseljem pridružili. Značilno je tudi, da se nahaja med partizani izredno veliko žensk. (Toda, ne smeš biti ljubosumna!)

Kmalu smo bili v dotiki s sovražnikom na celi črti. Nihče ni več mislil na smrt, ampak le, koliko Nemcev bomo potolkli.

Nacisti pa niso niti zdaleč tako pogumni, kot sem si jih predstavljal. Nekoč smo se plazili po gorskem grebenu. Kar zagledamo četo Nemcev. Naš poveljnik zapvije: "Ogenj!" Mi pa po njih, da je bilo veselje. Kmalu jih je ostalo le še ducat, ki so z dvignjenimi rokami prilezli iz svojih lukenj.

Ah, Tončka, ko bi Ti videla koliko gorja so ti prasci povzročili našim ljudem v Sloveniji, bi se bridko zjokala. Požgali so jim cele vasi in mesta. Pobrli so jim vse—še celo obleko. Na tisoče in tisoče so jih poklali, dekleta in mlade žene pa oskrunili in odpeljali v vojaška taborišča. Ali je potem čudno, da so se preostali v celih trumah pridružili partizanom, da se maščujejo nad Nemci?

Jaz sem vzlic vsem nadlogam zdrav in upam, da še nadalje tak ostanem. Da bi me Ti videla, kako izgledam! Kosmat in ogorel sem, kot divji mož. Pa nič zato, glavno je, da dosežemo svoj cilj—zmago. Mislim, da bo vojna kmalu končana, ker fašistom že silno trda prede.

Upam, da ste doma vsi zdravi. Jaz neprestano mislim na vas. Spomin na tebe in otroke mi daje pogum, da laže prenašam težko vojaško življenje.

Kaj pa oče? Ali so še vedno tako veseli in šaljivi? Povej jim, da je dalmatinsko vino zelo močno. Ko se vrnem, jim bom prinesel triglavskih rož za spomin.

Sedaj pa končam. Bodite mi vsi iskreno pozdravljeni in glejte, da napravite čimveč vojne opreme, da bo vojna čimpreje končana. Pozdravi mi očeta in mater, kakor tudi moje prijatelje.

Tisoč poljubov Ti pošilja, do groba Tvoj,

Ivan.

PISMONOŠA: Zares zanimive novice. (*Tončki:*) Vaš mož je junak! Čestitam! Pozdravljeni! (*Odide.*)

VSI: Z Bogom!

BARBA: No, Tončka, ali si sedaj zadovoljna?

TONČKA (*vzdihne*): Sem, ali za Ivana se še vedno bojim. V večni nevarnosti se nahaja.

JOŽE: Kaj bi se bala. Ko sem jaz kri preli-val . . .

BARBA (ga grdo pogleda.)

MILAN: Mama, kdaj pa pride daddy domov?

TONČKA: Kmalu pride, kmalu. Otrok moj. (Ga poboža.)

LENČKA: In ne bo nikoli več odšel?

TONČKA: Nikoli več. Zmerom bo doma.

JOŽE: He, ali ste slišali? Meni bo Ivan prinesel triglavskih rož. Oh, da bi mi vsaj eno zelenko starokrajskega brinovčka tudi prinesel. Pra-

vijo, da je dober za revmatizem.

BARBA (pograbi metlo): Jaz ti bom dala brinovčka—z metlo.

JOŽE: No, no—saj to sem kar tako rekel. Z jezika mi je ušlo. (Nato pa Tončki): Hej, Tončka! Vesela bodi, da se Ivan bori za pravično stvar. Pomisli, kaj bi bilo z nami, če bi Nemci in Japonci zmagali. Vsi bi bili sužnji, kot so evropski narodi. Zato pa še enkrat kličem: Doli s fašizmom! Živel! zavezniki! Živela svoboda in demokracija!

Zastor. KONEC.

Janko Zega:

Cvetoča resa

Zdaj za prerokbe duša več ne mara:
drevo pognalo je iz korenin,
da s svojo krošnjo zašumi v višine.
(Stano Kosovel)

KOLOVOZNA pot ju je vodila po položnem griču. Zadaž za njima je ostal širen gozd močnih hrastov in vitkih smrek ter belih brez. Onostran gozda je samotarilo ob steku dveh rek glavno mesto Bele krajine.

Visoka resa je prijetno dišala in se nagibavala v lahnem vetru.

Sklonil se je, utrgal vršiček cvetoče rese in se opravičil:

“Če bi bila spomlad, bi vam natrgal šmarnic, ki vso to reber pobelijo. Sedaj se morate zadovoljiti s tem cvetom.”

Pripela si je podarjeni vršiček na prsi: “Šmarnice so le okrasek, resa pa je praktične vrednosti za kmeta.”

Zasmejal se je: “Komaj pride iz učiteljišča, pa že taka modrost!”

“Ne moja, pač pa modrost profesorja, ki je zmerom poudarjal le praktično stran—lepoto je pa pozabil. In resa je po svoje lepa . . .”

Poredno ga je ošinila s svojimi temnomodrimi očmi—pa se spotaknila ob majhno iz zemlje strlečo škrljino in padla.

“Mislila sem, da imamo skale le na našem Kraju,” se je pošalila in obsedela na ilovnati poti.

Sklonil se je, da ji pomaga na noge. Položila mu je svoje roke na njegova močna ramena, a ko jo je noga v členku zbolela, je nehote sklenila roke za njegovim vratom in za hip, dva obvisela na njem—dovolj dolgo, da je mladenič pozabil vse drugo, pa videl pred seboj le dvoje od nenadne preplašenosti razširjenih oči, pa sveža, polna usta—

Prižel je mladenko nase.

Resa je prijetno dišala; tam gori v gozdu pri sv. Boštjanu je pela kukavica.

*

Sedela sva pod mogočnim orehom. Mati nama je postregla z rujnim vincem in svežo prosto potico, potem pa odšla v hišo, kjer je moja spremlevalka razkazovala razne iz Amerike prinesene stvari mladi učiteljici.

Nazdravil sem Jošku: “Ko pridem prihodnjič na obisk, bom te moral nazvati ‘gospod profesor’. Brez dvoma te bodo v Rimu naredili v drugega Ušeničnika.”

Zvrnil je kupico, ozrl se po prostranem vrtu, če ni kdo v bližini, in zamahnil z roko: “Z Rimom ne bo nič, stric. Slekkel bom ta rimski krogeljc!” Posegel je za vrat, kot da ga tišči.

In potem se mi je spovedal, ta, ki bo ‘novo mašo pel’ in opisal dvome, ki so se ga lotevali celo v lemenatu. Zaključil je svojo spoved z opisom poti po resnati rebri in kaj se lahko zgodi, če se kdo spotakne.

Rad bi se bil zasmejal, a sem se premagal in s kozarcem skril nasmešek. Ljubezen je sicer nekaj povsem naravnega, toda postane zapletena in kočljiva, kadar se prime mladega lemenatarja, ki ga radi njegove brihtnosti nameravajo poslati v Collegio Romano.

Več mojih sošolcev je duhovnikov in dva sta že takrat imela rdeče naprsnike. In imel sem precej drugih maziljenih znancev. Več teh je imelo razmerje z mladimi dekletimi in ženami, večkrat sem bil zraven pri takih eskapadah in večkrat sem jim pomagal prikriti prepovedane sestanke.

Toda Joško je moj nečak! Moja mati in njena sestra—njegova mati—sta nanj silno ponosni. Če bi on res izstopil iz duhovniškega poklica, bi bil to silen udarec za te preproste, pobožne duše.

In tako se je tisti poletni popoldne zgodilo nekaj nenavadnega:

Jaz, svobodomislec—‘brezbožnik’ so me klicali nekateri pobožnjaki—sem skušal pregovoriti mladega bodi-duhovnika, da pozabi, kar se je zgodilo v resi, in naj misli na svojo mater, ki gotovo ne

bi prenesla takega silnega udarca. Z drugimi besedami: duhovništvo naj smatra kot poklic, baš kakor je učiteljski. Saj kasneje, ko se bolj uravnovesi in če bi zmagali dvomi, še zmerom lahko sledi Izidorju Cankarju ter sleče duhovniško haljo.

Verno me je poslušal. In priznati moram, da sem bil ponosen na tega tako mladega sorodnika, ki je potlačil lastne pomisleke, pa izrazil svojo globoko bojazen glede mlade učiteljice: "Toda kaj pa Milica?"

Da, to je bilo kočljivo vprašanje. Dolgo časa svojega razmerja tu na deželi ne bi mogla skrivati. Obadva pa sta tudi prepoštena za take vrste ljubezen, ki nima smotra. Za nameček pa bi prišla še ljudem v zobe.

Izza ovinka so se pokazali stari prijatelji in prijateljice, pa je bilo seveda konec najinega zaupnega pogovora. Pričela se je prijetna domača zabava.

Dolgo v noč—ali pravilneje, v jutro—se je glasila mila slovenska pesem tja gori med Kočevarje.

Nekaj se je nas še vikalo, pa je bilo treba piti bratovščino. Kot se po naši lepi navadi spodobi, je Joško nežno poljubil Milico. Vsem prisotnim sta se sloki Joško in nežna Milica zazedela tak imeniten par, da so viharno zaploskali, revčka pa sta v zadregi jecljala in zardevala.

Par dni kasneje sem se poslavljaj od Bele kra-

jine. Bilo je težko slovo in malo besed. Srce mi je tesnilo vprašanje: ali bom še kdaj videl te ljudi? Hitler je bil že za Karavankami. Na drugi strani se je širokoustil Mussolini. V Belgradu pa so cincali . . .

Vlak je zategnjeno zatulil in potegnil po vzpenjajoči se progi gori proti Gorjancem. Zamahnil sem v zadnji pozdrav. Če sedaj zaprem oči, vidim na belem pesku pred malo lično, s cvetjem obdano postajico skupino ljudi: v ospredju mati, nečak Joško ne njeni levi, Milica na desni . . .

*

Dolgo pripravljajoča nevihta se je zrušila nad našo staro domovino in nenadoma so bili odrezani vsi stiki med njimi in nami. Dolgo smo bili v skrbih in dvomih. Potem so prihajala poročila o junških napadih osvobodilnih čet po raznih krajih in omenjena je bila tudi Bela krajina. Brali smo o velikanskem shodu v Črnomlju in ponos se je vračal, ponos na naše brate, ki so se dvignili v boj za svobodo.

Te dni pa sem skoro zavriskal, ko sem v poročilu odondot zagledal ime mojega nečaka. Še je živ in bori se za osvoboditev domovine, ki jo je ljubil nad vse.

In v njegovi hrabri četi je—tako mi pravi srce—Milica.

Zamišljenost

Walter Voss

Mirko G. Kuhel:

Zgodbica o podkovanem "karfu"

*Najlepše je vince
'z Kostanjev'ške dolince:
lepo rumeno barvico ima.
(Narodna)*

"ALI ga imate res privezanega? Pa je res podkovan? Koliko je dolg?"

Taka vprašanja mi je stavil Levstikov Lojze. Vedel sem, da me draži, toda pravega odgovora nisem imel. Jezilo me je tem več, ker sem se prišteval za rojenega Kostanjevčana, pa mi zgodba o "podkovanem karfu" ni bila popolnoma nič znana. Če je pisatelj zabeležil kroniko o slavni Višnjegorski sodbi in še slavnijšem polžu, čemu je ignoriral našega karfa? Skoraj neverjetno se mi je zdelo, da bi Janez Trdina preskočil in iz svojih povesti in bajk z Gorjancev opustil tako važno zadevo, s katero me Ribničanje vedno spravljajo v zadrego, a jim ne morem odgovoriti. Zdelo se mi je, da si je celo Jurčič izbral nepravilni predmet, ko je spisal "Kloštrskega žolnirja" in tako postavil književni monument kostanjeviški okolici, pri tem pa pozabil na višnjegorskega tekmeča, —našega podkovanega "karfa". Spočetka sem mislil, da se govori o mestnem čolnu, ki je navadno bil priklenjen pod enim izmed dveh mostov. Toda mestni čoln ni bil niti okovan niti obit s kako pločevino, le rilec mu je nosil železno kljuko, na kateri je bila pritrjena veriga. Sklenil sem, da razvozljam to zagonetko. Pripravljen sem bil tudi pisati za informacije v "dolenjske Benetke", če v Chicagu ne najdem dovolj razjasnila.

"Stric, povejte mi vse, kar vam je znano o podkovanem 'karfu', sem dejal pokojnemu Francu Košiču še isti večer. Neverjetno me je pogledal, potem pa se je pričel smejati, da se je tresla kuhinjska miza in galona kalifornijca, ki je stala na nji. Rahljal se je tako močno, da so ga oblike solze, obenem pa povlekel v pljuča toliko cigarnega dima, da se je krohotanje spremenilo v grmeče, zadušljivo kašljanje in je vzel precej časa, predno se je povrnil v normalnost. Na dušek je spil kozarec vina, se udobno naslonil na oba komolca ob mizo, bruhal oblak dima proti stropu in odgovoril:

"Kakšni Kostanjevčanje pa ste, da ne veste te storije! Jaz sem še v sami srajci letal okrog, pa mi je bila že znana. Tudi tvoj ate jo ve. Križ z vami mladimi je, da vas je sram, če se kdo norčuje o Kostanjevici. Tam menda niso nič boljši. Saj si slišal tisto o Gačevem Lojzetu in leseni sablji ali ne? Flik-flok za botrovim plotom; vsi kostanjevški fantje so imeli lesene sablje, samo Gačov Lojze je imel bukovo. Tudi nas so tako dražili Križevci

in Št. Jernejčani. Pa nas ni bilo sram. Odgovorili smo jim: Vi ste nas bili s klafetami, mi smo vam dali pa s plankami. Tudi ti se norčuj, pa bo šala vsestranska."

"To je že res," sem odvrnil, "toda kaj vam je znano o podkovanem karfu?"

"Na to sem prihajal, zato sem rekel, da se i ti norčuj z onega, ki te draži glede podkovanega karfa. Ali je Ribničan?"

Pokimal sem.

"Sicer ga lahko vprašaš, tistega Ribničana, kdaj se bo zopet učil plavati v fordu na petindevdeseti cesti, ampak znabit, da on ni bil zraven. Glede podkovanega karfa pa ni dvoma, da so odgovorni Ribničanje in to jim moraš odslej naprej povedati. Sicer pa ni bil samo eden karf; bilo jih je petnajst ali dvajset. Eni trdijo, da jih je bilo še več. Toda ljudje napravijo iz muhe konja. Zgodilo se je takole:

Kostanjevica ti je znana, saj si preživel v nji petnajst let. Če hočeš potovati iz Krškega ali Brežic v Novo mesto, moraš skoz njo. In ker se glavni del mesta nahaja na otoku, moraš iti čez dva mostova, če hočeš naprej. V turških časih so bila oba na verige. Meščani so mostove dvignili in Turkom fige kazali, kajti ni ga bilo konja, ki bi se upal preplavati Krko. Saj veš, da je tako globoka, da se še dna ne vidi in je polna krnic. Marsikaterega je že pogoltnila. Nekoč je neki ribniški konjski mešetar prihajal iz Ogrske preko Kostanjevice namenjen v Novo mesto. Imel je sedem ali osem parov kljuset, ki mu jih je prodal neki prefrigani cigan. Jezdil je prvega, ostali pa so bili privezani eden za drugim, glava za rep, kot gosja procesija. Le eno žrebe je bilo prosto in utrujeno sledilo kobilici. Pri gmajnskem mostu je moral plačati mostnino. Ljudje so pravili, da se je grozno jezil, ko je moral plačati za vsak par posebej. Pri Gačovem mostu pa ni mogel naprej. Most so ravno popravljali in ves promet je bil ustavljen. Saj veš, da je treba mostnice nadomestiti pogostokrat. Dasi so hrastove in debele, popokajo in se oslabe. Tudi mestne tesarje poznaš, da se jim nikoli ne mudi, niti ne poznajo muje drugih. Kolikokrat se je že zgodilo, da so pustili most odkrit in si šli žeje tolažiti v bližnjo gostilno. To se je zgodilo sedaj. Konjska procesija z Ribničanom na čelu je dospela do mostu, čez pa ni mogla. Mešetar je rojil in razgrajal, a to ni pomagalo: brez mostnic ni mogel čez most. Končno se prikažejo častljivi mestni tesarji izza ovinka in se pripravijo, da nadaljujejo s popravilom.

“Tožit vas bom šel, če takoj ne popravite mostu in me spustite čez'n,” je kričal razkačeni mešetar. “Čemu sem pa mostnino plačal?”

“Samo pol ure potrpite, očka, pa boste lahko nadaljevali pot,” mu je pojasnjeval eden delavcev. “Za vsakega ne moremo mostu sestavljati in zopet razdirati. Samo pol ure bo vzelo.”

“Tožit vas bom šel, da, tožit na okrajno sodnijo. Le čakajte!” En čas je ogledaval most, en čas pa temno vodo, nato pa zaključil:

“Ne bom tukaj časa zapravljaj, ne! Že marsikatero lužo sem preplaval, pa bom tudi to. Hijo, konj!” Zaobrnil je konjsko procesijo in kljuseta pognal ob mostu doli proti prališču. Dobro ti je znano, kako globoka je voda tam in da pada breg navpično kakor stena. Srboritega Ribničana to ni zastavilo. Predno ga je mogel kdo pregovoriti, je že pognal prvi par v vodo, druge pa potegnil seboj. Ker so bili konji povezani eden na drugega, ni imel nobeden prilike plavati in v trenutku je bila vsa truma zavozljana v gnečo valjajočih se trupel in kopit. Jezdni konj se je prvi otrešel jahača, ki je zginil pod vodo in bil takoj ubit od kopit borečih se živali. Ljudje so pravili, da je bil to najgroznejši prizor kar pomnijo nesreč v Kostanjevici. Rezgetanje prestrašenih konj, ki so eden drugega vlekli pod hladno gladino in neprepredljivo smrt, je gotovo moralo biti pretresljivo. Rešilo se je samo žrebe.”

“Tega pa res nisem še nikoli slišal,” sem razburjeno segel stricu v besedo. “Toda kaj ima ta tragedija opraviti z podkovanim karfom?”

“Počakaj, da zgotovim. Vse se je zgodilo tako hitro, da so gledalci kar okameneli. Vsaka pomoč je bila nemogoča. Zavozljana kopica trupel se je zajezila ob mostne stebre. Vsa Kostanjevica je zletela skupaj. Razrezali so vrvi in z mački posamezna trupla zvlekli na kopno. Ribničanovega trupla pa niso mogli zaslediti. Voda ga je zanesla v globino in naprej proti sv. Križu. Tisti dan je bil največji praznik za konjederca. Do pozne noči je nakladal in odvažal konjska trupla. Ribiči pa so pričeli ribariti za človeško truplo. Vrgli so mrežo od brega do brega in jo počasi vlekli po strugi. Pri Kržičnikovi špici, tam kjer se Studena izliva v Krko, so pa začutili svoj plen. Zvlekli so mrežo na suho in zagledali—”

“Ribničana!” sem dejal.

“—podkovanega karfa!” Stric se je smejal, da se je tresla kuhinja. Cigarni pepel se je vsul v kozarec, toda tega ni opazil.

“Da, podkovanega karfa,” je nadaljeval in si brisal brke, na katere se je vjelo nekaj pepela, ko si je z vinom poplaknil grlo.

“Vidiš, enega konja je Krka odnesla in vjeli so ga v mrežo. Za Kostanjevčane ni to bilo nič izrednega. Ampak slučajno je šel tedaj skozi mesto neki trgovec iz Novega mesta in opazoval vse po-

četje. Ni bilo dolgo, ko je vsa Dolenjska vedela, da so naši ribiči vjeli crknjenega konja in nastala je tista zgodbica o podkovanem karfu. Tudi Ribničanje se lahko norčujejo iz nas, ampak če bi vedeli resnico, bi bili rajše tihi. Le povej jim, kadar te zopet podražijo.”

“Kaj pa Ribničan? Ali so dobili njegovo truplo?”

“Truplo so dobili nekaj mesecev kasneje, toda še danes ni gotovo, če je bilo njegovo ali ne. Našli so le ogrodje: drugo so si privoščili raki. Toda to ni važno. Resnica je, da se Ribničanova napoved ni izpolnila: tiste luže ni preplaval.”

Najin pogovor je pretrgala teta z očitkom, da je že obema čas spraviti se spat, ker je ura že čez polnoči. Galona na mizi je bila prazna, kapa pa precej polna, ko sem se malo pozneje vračal domov in premišljal, kako bom svojega ribniškega prijatelja drugi dan presenetil in mu povrnil milo za drago. Od tistega večera naprej sem bil na kostanjeviškega ‘podkovanega karfa’ vedno ponosen.

Prva in najgrša izmed vseh goljufij je varati samega sebe.—Bailey.

Vedeti, kako svetovati, je umetnost učenja.—Amiel.

Moj način zbijati šale je govoriti resnico. To je najsmesnejša šala na svetu.—Bernard Shaw.

Znanost je pot, na kateri iščemo relativno resnico s pomočjo objektivnih zakonov.

V MAJU

Maj, ti čas cvetja brstja, prerojenja,
ti čas ljubezni, spočetja, hotenja,
čas blaženih sanj in vznešenih poletov,
čas ti prepoln najslajših obetov!

Čas, ki odganjaš vse, kar je grozeče,
poigravaš se v srcih s slutnjami sreče,
kako ti vsa zemlja spet vriska naproti
in te pozdravlja na blaženstva poti!

Tam v gozdu objema s hrastom se breza,
za borom tam jelka svoje veje izteza,
cvetko tam v polju solnčni žarek poljublja,
tam kos se s samico v goščavo izgublja.

V parku na klopi pod grmom jasmina
se tesno prižela je k fantu deklina:
nad njima pa v mraku slavec trilira,
srce na stečaj se ljubezni odpira.

—Tone Maček.

NACIJI SO NA POLJSKEM ŽIDE POSPRAVILI NA ZELO ENOSTAVEN NAČIN

Frank Kerže:

TRI DOBE

NASELJEVANJE našega naroda v Ameriko se je začelo v času splošne evropske revolucije med leti 1848 in 1851. V teh letih se je izselilo zelo veliko Nemcev in ti so potegnili za sabo tudi nekaj naših, posebnost iz Gorenjske. Naselili so se kot farmarji, ker ni kazalo drugega za tedanje čase. Industrija je bila komaj v povojju, torej ni bilo kruha na tem polju. Ta del naroda je že davno izgubljen.

Redno naseljevanje pa se je začelo, rekel bi okoli leta 1884. Sam se spominjam prvih Amerikancev iz tiste dobe. In šlo je potem od leta do leta v vedno večjem številu.

Okrog leta 1890 so imeli naši že prva društva in leta 1891 je prišel na dan prvi slovenski list. Par let kasneje je bila ustanovljena prva jednota—to je leta 1894, in njej so sledile kmalu druge.

Prva naša doba se torej začinja primeroma z letom 1884 in je trajala celih trideset let, to je do leta 1914, ko se je začela prva svetovna vojna. To dobo bi lahko imenovali ustvarjajočo dobo. V nji smo se organizirali, začeli naše liste, organizacije in razne kulturne skupine, med katere spadajo pred vsem pevska društva.

Veliko se je delalo v tistih časih in zanimivo je to nekoliko pregledati in preiskati, kako se iznajduje samega sebe en narod, kateri je bil takorekoč vržen v tujino. To pravim zato, ker je bilo naše naseljevanje čisto neurejeno, to se pravi: vsak je poiskal sam, kam gre in kje se ustavi. Človek ima rad nekako sigurnost na svoji poti v bodočnost in to si je našel s tem, da je stopil v zvezo z enim izmed svojih ljudi.

Večkrat preiščam to in mi kar ne gre v glavo, da je mogla ena država ali en narod dopustiti, da so odhajali deset in stotisoči, ne da bi se kdo zmenil zanje. In posledica tega je bila ta, da je prišel semkaj samo ene vrste narod, to se pravi: sam delavni narod z dežele in pa nekaj obrtnikov iz trgov in mest. Ta narod ni imel ne učiteljev, ne pisateljev, ne inteligentov—izkratka: en sam stan je bil tukaj.

Ko je začel ta izseljeni narod z organiziranjem samega sebe, je zadeval ob težkoče na vseh straneh in krajih. In pomagal si je, kakor je vedel in znal. Iz naroda samega se je dobilo nekaj bolj nadarjenih in pogumnih—pa so začeli.

Z narodom je prišlo kasneje nekaj slovenskih duhovnikov in ti so bili začetniki organizatoričnega in kulturnega dela med nami. Zato bomo tudi razumeli, da so bile vse prve organizacije in listi strogo katoliški, ker so imeli samo en namen: zbrati naše ljudi in koder je bila naselbina malo večja, dobiti enega duhovnika iz starega kraja in ustanoviti farno.

Tako vidimo, da so v prvi polovici prve dobe, to je v prvih petnajstih letih ali od leta 1884 do leta 1899 bili med našimi izseljenci vseskozi katoliška društva, katoliški listi in katoliška miselnost. A že tedaj se je čutilo, da koder je eno, mora biti tudi drugo. Nekaterne kasnejše organizacije so nosile sicer katoliški naslov, ki pa je polagoma postajal brez pomena. Poleg katoliškega lista smo dobili za tedaj tudi nekoliko bolj svobodomiseln list Glas Naroda.

Začetno naseljevanje je bilo vseskozi z dežele. Toraj sami kmečki sinovi. Kasneje so začeli prihajati naši ljudje tudi iz trgov in mest. Oni so prinesli mnogo liberalnega duha, stanovsko zavedni obrtniki pa so prišli s socialno demokracijo. Čisto naravno je, da se je iz liberalizma rodil liberalni tisk in liberalne podporne orga-

nizacije. Zanimivo je, da so v drugi polovici prve dobe, torej med leti 1899 in do leta 1914 bile ustanovljene same liberalne in socialistične institucije, listi in kulturna društva.

Čudno pa se človeku zdi, da se en narod vrže takorekoč na eno samo polje. In to polje je bilo—bratska društva in bratske organizacije—torej ustanove za bolezen in smrt. To je tako nekaj nenaravnega za mlado življenje, ki se navadno ne briga ne za bolezen ne za smrt. Kakor so delali v prvih petnajstih letih katoliški, tako so delali v drugih petnajstih letih liberalni in svobodomiseln sploh. Delo ne prvih ne drugih ni bilo smotreno, originalno in dalekovidno. Vse skupaj ni bilo drugega, kakor posnetek nemških, čeških in drugih naseljenec, ki so prišli sem malo pred nami. Zato se mi zmerom smešno zdi, ko se ob številnih obletnicah išče—ustanovnikov, jih postavijo v nekaj oltar in jim začno peti slavo. Koder se gre za kako kulturno ustanovo, je seveda nekaj drugega. V takem slučaju je vselej gotova oseba ali mala skupina započela nekaj, ki je bilo—če že ne originalno, pa vsaj nekaj prosvetnega.

Podpornih društev in podpornih organizacij—teh se je v prvi dobi tridesetih let nabralo toliko, da skoro ni bilo našega človeka, ki bi ne bil nekje kak predsednik ali vsaj kak odbornik.

Kakor smo prišli sem, tako smo se razvijali. Nikjer ni bilo kakega inteligentnega vodstva, še manj kakega načrta. Kakor bi se šlo za življenje in smrt smo trpali društvo poleg društva, jednota poleg jednote in kasneje list poleg lista. Za časa, ko sem prišel jaz v Ameriko, to je bilo leta 1904, je bilo že toliko živega, da je bila škoda narejena za vse poznejše čase in se ni dala več popraviti. Človek bi nič ne rekel, ko bi bili ustanovili recimo dve organizaciji za podporo in pomoč. A že leta 1904 jih je bilo pol ducata. Kasneje jih je prišlo še enkrat toliko, tako, da se človek skoro ni izpoznal, kaj pomenjajo začetnice. (In da ne pozabim: vse je bilo po enem kopitu. Katoliški so posneli od Nemcev in Čehov, napredni od katoličanov.)

Mi smo mislili, da si ustanavljamo svoje organizacije. Kako smo se zmotili, vidimo najbolj danes. Premoženja so v oblasti držav in se ne more razpolagati z njimi, kakor bi hoteli. Danes so po večini še naši ljudje, ki upravljajo jednote in zveze. Res imamo tudi nekaj glasil, ki bogate našo revno literaturo. Ampak kakor z jednotami, tako je z glasili. Vsega preveč in vse preveč po enem kopitu.

Ko sem se nekoliko razgledal v Ameriki, sem poizkušal, da porabim to, kar imamo, to je že obstoječa društva in jednote v kulturne in socialne namene. Zato sem leta 1907 predlagal vesporno tozadevnega na lasalski konvenciji SNPJ. To je bilo sicer sprejeto, toda praktično neizvršeno. Razen glasila je ostalo vse skupaj pozabljen material.

Vzrok? Ker je manjkalo voditeljev in izobražencev. Vse naše delo je prišlo v roke ljudi, ki so bili samouki in kot taki niso mogli seveda nikamor naprej. Vsak je delal to, kar se mu je pokazalo in tako, kakor drugi pred njim.

Če je bilo to pomanjkanje pri društvih slabo, kaj naj šele rečem o listih? Kakšen material smo imeli vsa ta leta? Baš te čase praznujejo nekateri listi petdesetletnico svojega obstanka. Zraven njih je precej drugih, nekoliko mlajših. Če človek na prste izračuna, se po-

kaže res dosti materiala. Če pa denemo ta material na vago, nam ne potegne dosti.

Res je, da so vsaj nekateri listi imeli od časa do časa prilično dobre in zmogne urednike. Toda uspeha niso mogli doseči. Vzrok je ta, ker se je smatral pri nas v Ameriki za pisatelja vsak, kdor je znal pisat in brat. V liste so začeli posegati naročniki in izsilili, da se je priobčeval njihov material. Dobro je, če se poroča iz raznih krajev in naselbin. A za to, kar bi se dalo povedati v petih vrsticah, je bilo materiala po par kolon. In če je urednik pomišljal, ali bi, ali ne bi, je prišlo na vrsto vprašanje kruha. Če pusti tak naročnik list, bo šlo toliko in toliko dolarjev. In tega se ni dalo prenesti niti tedaj, ko je bilo najbolj živo med nami, zakaj vsak naš list je bil gospodarski problem, razen takih, ki so imeli za glavno podlago—trgovino.

Večkrat mi je skoro žal, da sem sam začetnik glasil, katera so polagoma izpodrinila do malega vse neodvisne liste ali pa tako otežila njihovo stališče, da so ali prenehali, ali pa se bore za svoj obstanek. Ni bil moj namen kaj takega. Ampak mi ni bilo dano, da bi bil izpeljeval svoje ideje. Ko so drugi dobili vse to v roke, so za kulturo in izobrazbo zasnovana glasila omejili na reklamo za svoje organizacije.

Kaj smo torej dosegli in napravili v prvih tridesetih letih, to je od leta 1884 do leta 1914? Ustanovili smo ducat jednot in zvez, dasi bi jih bilo par dovolj. Natrpali stotine društev v krajih, koder bi jih bilo desetino zado-stovalo. Započeli smo kak ducat listov, od katerih jih je vsaj polovica izginilo nedolgo po svojem začetku. In tri četrtine vseh preminulih in živih listov je moglo izhajati samo s pomočjo kakih stranskih dohodkov.

Če smatramo za največjo napako našega naroda to, da se je vse začelo in končalo s podpornimi društvi, bi rekel, da je največja tragedija naša ta, da nismo nikdar dostojno podpirali listov in revij, knjig in publikacij, kar jih je bilo med nami. Nisem za to, da se obesi narodu na rame vse, kar izide. Ampak če je publikacija v zmognih rokah, bi bila narodova dolžnost, da jo podpre.

In še več. Naloga podpornih organizacij bi bila, da podpro vse, kar je kulturnega in socialnega med nami. Če tega ni, zgrešujejo svoj namen. Večkrat se zdihuje med nami, kako smo izgubili in izgubljam vse drugo za drugim. Kako bi ne? Ako ne pomagajo na izdaten način podporne organizacije, kdo drugi bi to zmo-gel?

Človek bi rad še kaj naštel, pa res ne vem, kod je kaj. Sempatam se je bilo res ustanovilo kako pevsko društvo, a je danes v hladnem grobu že celo večnost. Par jih sicer še živi. Ali bolje: životari.

Ko se je začela prva svetovna vojna, je ta dogodek presekal takorekoč ves svet na dvoje. Zakaj svetovna vojna je dokončala dobo na svetu, katera je v nekaterih panogah segala daleč v sive začetke človeške. Posebno viden predel je napravila za nas, ameriške Slovence.

Prvo in najglavneje je bilo to, da je prenehalo nase-ljevanje. Sicer nismo imeli tozadevnega zakona do leta 1923, toda za nas je bilo priseljevanja konec 1914. Med vojno ni nikdo prišel sem, po vojni pa jako malo.

Veste, kaj se to pravi za nas? Da smo se z letom 1914 začeli starati. To se pravi: kar je bilo naše mladine, je postala ameriška, nanovo pa ni bilo nikogar več. In tako lezemo v starost že trideset let, to se pravi: od leta 1914 pa do 1944.

To pomenja seveda—konec. Kdaj pride, ni važno. Važna pa je počasna senca, ki lega na naš narod.

V drugi dobi tridesetih let smo največ razvijali to, kar je bilo započeto v prvi dobi. Zraven tega smo popravljal napake. Vrsto jednot in zvez smo zredčili, ker so bile odveč. Sicer se je ustanovilo še par organizacij v tej dobi. In tudi par listov—drugače pa je bila doba dokaj mrtva.

Zanimivo je, da je v teku te dobe izpremenila ena izmed naših podpornih organizacij svoje ime. J.S.K.J. je obstojala vrsto let pod tem imenom. A člani so uvideli, kaj nam obeta bodočnost in danes imamo tukaj Ameriško bratsko zvezo. Ali bodo sledile temu tudi druge organizacije? Zakaj pa ne? Podporna organizacija je biznis in če ne nese tako, ga je treba prenoviti, pre-drugačiti, pa gre. Skoro vse so se preuredile tako, da danes sprejemajo za člane vse, kdor se prihlasi, ne glede na narodnost, ako so dostojni in zdravi.

Druga doba nam je prinesla poleg izprememb tudi dosti razočaranja. Mi smo pričakovali, da bo nova držav-na skupina—Jugoslavija, prišla na pomoč svojemu izse-ljenemu narodu. A videli smo, da se ni nikdo zmenil za nas. To je povzročilo, da se je medsebojna ljubezen dokaj ohladila. Posebno se je to zapažalo v naših listih. Do prve svetovne vojne je bilo do polovice vseh listov posvečenih stari domovini. To se pravi: priobčali smo vse novice in še kaj drugega zraven. V drugi dobi, dobi razočaranja in izpoznanja, pa smo polagoma opustili vse.

Je tudi to: mi smo poznali staro domovino, kakor je bila nekdanj pod Avstrijo. Nove Jugoslavije nam ni nikdo razložil. In ostala je več ali manj tujka za nas.

V tej drugi dobi je prenehalo precej listov in revij. Jaz sam nisem mogel naprej s "Časom", ne samo zato, ker je padalo število naročnikov, ampak tudi vsled tega, ker je bil človek za vse sam. To me je strašilo. Navsezadnje ima vsak človek pravico zboleti in enkrat tudi umreti. Kdor je imel trgovino, jo je lahko zaprl. Lista ne moreš. Dobe te s pismi in če nisi točen z odgovorom, gorje tebi.

Dosti sem si prizadeval, da bi bil rešil "Čas", a nisem našel nikjer potrebnega razumevanja. Ko sem v Cleve-landu imel enkrat en sestanek v namenu, da to revijo kako ojačamo in preosnujemo, mi je eden izmed navzo-čih zabrusil, da naj ne pričakujem, da bom delal v bo-doče s "Časom", kakor se mi bo zdelo in sicer zato ne, ker je to preveč važna revija za nas vse. Torej jaz sem jo ustanovil, jaz pisal—nazadnje slišim pa tako.

Kasneje so menda uvideli napako, pa so započeli s Cankarjevim glasnikom, kateri je danes samo še zgodo-vina. Delala je zanjo skupina ljudi, a ni prišla nikamor.

V tej drugi dobi je prišlo nekaj, kar nas je malo-dane strlo. To je kriza. Na tisoče naših ljudi je izgubilo vse. Tudi naše dobre matere jednote in zveze so morale v tem gospodarskem polomu varovati v prvi vrsti le sebe. Na tisoče članov je šlo, ker ni bilo denarja za asesmente.

Druga doba bi rekel, da bo končana nekako z mirom, do katerega morda ni več daleč. Kam pa potem, recimo v tretji dobi?

Zanimivo za nas je to, da smo se v prvi in drugi dobi iskali po vseh kotih in se zbirali v narodne centrale. Med krizo smo pa začeli misliti, da to ne pojde dolgo. Je tako: mi smo v Ameriki in ostanemo po veliki večini tukaj do konca. Amerika je porazdeljena na države in te zopet na mesta, okraje itd. Tako prideš do tvojega doma. Kam spadaš? Kje glasuješ in kod lahko zahte-vaš? Samo v svojem okraju.

Naše nacionalno združenje se polagoma krši in razpa-da. Ljudje se uveljavljajo tam, koder so in druge vezi nimamo nobene, razen listov.

Že v drugi dobi, še bolj pa v tretji, prihaja na dan vprašanje društev, podpornih seveda. Če bi bili mi znali uvesti v društva kulturno in socialno življenje, bi ne imeli danes v toliko krajih praznih dvoran. Vsak pride rad med svoje. Kdo pa pogreša bolj svojih ljudi, kakor mi! Toda nastala je v njih marsikje brezbriznost, ker se je organizacije čestokrat izrabljalo za osebnosti namesto v korist naroda. Ljudem se je to zamerilo in danes jih ne dobiš več zraven.

Kako se bo to končalo, tega ne vem. Vem pa eno: da ne pojde dolgo tako, kakor je šlo do zdaj.

Kulturno gremo rapidno nazaj. Kolikor je še ostalo društev na tem polju, so vsa slabotna in enaka je tudi podpora od strani občinstva. Res nimamo drugega, kakor nekaj listov. Kako dolgo bodo, tega ne vem, vem pa eno: da gre vsem slabo, razen tistim, ki jih izdajajo jednote in zveze.

Kakšen bo naš konec? Najprej pojde en list, potem drugi. Tretji se bo mogoče obdržal s tem, da se spremeni v angleškega in postane recimo kje krajevno glasilo. Ostala bodo samo še glasila jednot in zvez, ki se bodo polagoma prelivala iz slovenskega na angleško. Njim je namreč za obstanek organizacij. To je navsezadnje njihova dolžnost—podporne organizacije morajo izkazovati pokritje, kakor ga zahtevajo državni zakoni. Če ga ni na ta način, se ga mora iskati na kak drug.

Vse torej sloni na jednotah in zvezah. Naši ljudje so namreč društveno orientirani, to se pravi: izgubili smo samostojno misel in visimo na društvih. Vse to bi ne bilo tako slabo, da so društva polna, to se pravi: da vsaj tisti pridejo na seje, ki so zraven. Toda seje so prazne.

In naše kulturno življenje v javnosti? Ni drugega, kakor same obletnice. Ta jednota, ta zveza, to društvo, to gre naprej in naprej, da ni drugega, kakor proslave na starost. Da se da obletnicam primerno ozadje, pridejo na dan ustanovniki. Večina vsega se je ustanovilo po salunih ali po drugih shajališčih. Nabrali so nekaj imen—in društvo je bilo tukaj. Dobro ali ne, potrebno ali ne, tega se ni vprašalo.

Torej kaj bo zdaj? Če bo tretja naša doba tako napredovala, kakor je začela, je boljše, da pospravimo z vsem skupaj in priznamo sebi in drugim, da smo končali. Ko gresta pri hiši dva, ki sta prišla sem, ustanovila dom in družino, je itak končano za nas. Kar ostane otrok, ni drugega spomina, kakor ime, če ni preveč pokvarjeno.

Nisem pa eden tistih, ki bi bil komu nevoščljiv ali tako malodušen, da bi ne priznal človeku, ki je res storil kaj za svoj narod.

Ustanovitelji in delavci pri kulturnih, socialnih in podobnih ustanovah ne samo da zaslužijo, da se jih spomnimo. Naša dolžnost je to. In med take ljudi spada brez dvoma pokojni Jože Zavertnik. Ne za dobo, ko je bil uposlen pri zavarovalni korporaciji kot urednik njenih publikacij, pač pa prej, posebno v letih od 1904 do 1914.

O podrobnem delu bodo znali poročati drugi, ker jih je še precej živih, ki so bili v stalnem notranjem krožku z Zavertnikom. Naj se zbere, kar je vrednega, da se ohrani za potomstvo.

Zakaj pišem tak članek? Zato, dragi moji, ker je naša javnost prepletena z lažjo in hinavstvom vse po vzgledu tistih "slavnih" poročil o naših prireditvah in velikih uspehih. Koderkoli smo se pokazali in kjer smo nastopili, je bilo vselej poročano z "naj". Mi smo zafurali svoj narod v napačne smeri in narod se je tam ubil. Kako daleč se je prišlo in kaj smo ustvarili v dobi našega bivanja v Ameriki, je seveda drugo poglavje, o katerem bom pisal o priliki.

Zanimivo pa je, da smo ob koncu druge dobe še dosti pri življenju. To se pravi: zmožni smo, da se celo pokrepimo. Ampak ne z obletnicami, ne s "suprajz" partijami, pač pa s smotrenim in pametnim delom.

Ali bomo ob koncu tretje dobe še živi v Ameriki? So-deč po tem, kar smo in premoremo danes, bi rekel, da ne. Priznajmo kar naravnost, da postajamo mrtvi in se vedno manj brigamo zase in za svoje zadeve. Kdor se hoče prepričati o tem, naj se obrne na javnost s kakim vprašanjem, pa bo uvidel, kakšna praznота je v zani-manju.

Zanimivo v našem staranju je eno samo: da postajajo vedno bolj vidne in vedno večje naše prirojene ali kas-

neje pridobljene—napake. Sam na sebi izkušam ta naš material in priznavam eno: čim starejši postajamo, tem težje je uveljaviti nekaj ali pridobiti koga za kaj.

Premišljam v čem smo veliki in kaj smo pravzaprav dosegli od začetka do danes. In kaj moremo pričakovati v naši nadaljni bodočnosti. Ko vse razberem in preobrnem, mi ne ostane drugega na dnu, kakor senca preteklosti, praznота sedanjosti. Bodočnost pa naj si iz tega zamisli vsak sam.

Namen tega članka ni statistika in zato sem se kolikor mogoče ogibal imen in števil. Hotel sem le pokazati smeri, kam smo šli, zakaj to nas privede do tega, da vemo, kje stojimo in kaj ima še za nas naša bodočnost. Ni prijetno pisati take stvari, posebno ker naletiš največkrat na ovire, ki niso ničesar drugega, kakor največ tisti, ki se jih proslavlja. Sam sebi obljubljam, da bom enkrat spisal stvari tako, kakor so se godile, pa bilo prav ali napak. In tedaj bom postavil vse tja, kamor spada. Vsega je enkrat človeku dovolj, in če se le nabira in nabira, tudi preveč.

V vrednosti ali dobi enega dolgega človeškega življenja je prišel narod, začel se razvil v gotove smeri in—končal. Vsekakor prehitro za nas, ki smo še ostali.—

T. M.

MLADINI

Mladina na plan,
poraja se dan
nad zemljo, ki v noč obupuje!
Zastavo razvij,
za njo naj hiti,
kdor lepšo bodočnost si kuje!

Veselo zapoj,
da vsi za teboj
se v goste strnejo vrste!
Naj mlada ti kri
poguma kipi,
naj speši korake ti čvrste!

Trpeči tvoj rod
ne zna kam, ne kod,
ti kaži mu pot odrešitve!
Neustrašno naprej,
hotenje brez mej
naj vodi do osvoboditve!

Ako bi ameriški Slovenci hoteli imeti tako revijo, kakor je ta, vsak mesec, bi jo lahko imeli, če bi se malo več brigali za svoje kulturno udejstvovanje. Delavce, ki so tako revijo pripravljeni urejevati, imamo. Ni pa naročnikov in zadosti takih, ki bi prispevali v te namene. Čemu ne? Kaj, ko bi začeli resneje razmišljati o tem vprašanju?

*

Amerika z vsemi svojimi ustanovami spada ljudstvu, ki tu živi. Kadarkoli ljudstvu ne ugaja obstoječa vlada ima ustavno pravico, da jo popravi ali izboljša in revolucionarno pravico, da jo strmoglavlji.—**Abraham Lincoln.**

M. Andersen Nexoe—Ivan Vuk:

Sin božji in hudičev ljubček

I.

In Bog, Gospod je segel s svojo močno roko v vsemirje in privabil iz kaosa svoj svet ter mu dal ime: ZEMLJA. Ločil je vodo od celine. In s svojim pogledom je izbočil nebo. In nasmehnil se je svojemu delu, zakaj videl je, da je dobro. Iz njegovega smehljaja je planila na svet luč. Poslal je svetlobo, da potuje okrog zemlje in da preganja temo. In tako je ustvaril dan in noč.

In Bog, Gospod je vdihnil svojemu delu svoj dih in oživel je. Morje je rodilo iz svoje globine živa bitja in zrak je rodil: žive jate so letale preko zemlje k daljnemu nebu. Svetloba je rodila iz svojega bleska iskrea bitja, tema pa sence.

In Bog je ustvaril na zemlji zveri po njih vrstah, živali po njih vrstah in plazeci mrčes po njih vrstah—in je videl, da je dobro.

Bog, Gospod je videl, da je delo izvršil in je rekel:

“Ustvariti hočem človeka po svoji podobi, da stopi na moje mesto in nadaljuje moje delo, zakaj truden sem.”

In ustvaril je moža in rekel:

“Glej, ustvaril sem te po svoji podobi! Stopil boš na moje mesto in zavedaj se, da je edinemu tebi izmed vseh bitij dano, po svoji volji ustvarjati svetlobo in temo iz nič. Torej si TI gospodar zemlje in to pomeni, da vznikne iz tvojih rok blagoslov delu. Bodi dober in radodaren kot tvoj oče, ne ščiti nikdar samega sebe, pač pa druge. Vsakemu bodi geslo, biti služabnik in to bodi njegova največja sreča. Kdor pa ščiti samega sebe in noče služiti drugemu, tega izženi v puščavo, izpred TVOJEGA obličja, ki je tudi moje obličje. Kot gobavca ga izženi, da se ne razmnoži in ne opustoši zemlje. Prišel bom, ko ti ne boš slutil, da vidim, kako opravljaš svoje delo; in spoznal te bom po žuljih tvojih rok. Tvoje božje znamenje bodi, da vse uspeva, kamor stopi tvoja noga; in zato bodi tvoje ime Proletarec, to pomeni: tisti, ki stopa nag v svet in kateri vse ustvarja. In dokler bodo tvoje roke žuljave in trde, bo ostalo tvoje srce mlado in toplo in bo srce božje.”

In Bog, Gospod se umakne v oblake in leže k počitku.

Človek je vzel zemljo v svojo posest in jo vladal z delom svojega duha in svojih rok. Kopal je in sadi, plel in oblikoval po svoji volji, ki je tudi božja volja. Pod njegovimi nogami raste in uspeva vse in zemlja je bila lepa ter je dobila ime Paradiž, to je: Božji vrt. Njegove roke so bile od dela trde, ali njegov obraz je dobil luč iz smeh-

ljaja Boga, ki je plaval nad zemljo in vsa stvarstva so jedla iz njegovih rok in se počutila dobro. Ko je bil vsled dela truden, je razmišljal o bitju stvari in našel, da je bil eno z bitjem Boga. To spoznanje ga je napolnjevalo z zadovoljstvom in kililo je v njegovi duši. Misлил je:

Ustvaril bom zopet svet v manjšem, zgradil ga v vseh njegovih čudesih v svoji duši in v duši svojih otrok in otrok otrok. In ako pride Bog nekega dne, da vidi, kaj sem ustvaril, naj najde svoje delo pomnoženo v neskončnost.”

II.

Lepa je bila zemlja in vedno lepša je postajala pod obličjem človekovim. Najlepši pa je bil človek sam. Njegove roke so bile žuljave in razpokane kakor zemlja, njegovo čelo jasno in svetlo kakor nebeški obok; globoko v njegovih očeh je bila neskončnost.

Vse to je videla kača in se jezila. Plazila se je po trebuhu k opici, ki je sedela na vejah drevesa.

“Ali ga vidiš,” je sikala kača. “Samo dvoje rok ima, ti imaš pa štiri; kaj je on drugega kakor spadena opica? In vendar se imenuje Gospodar stvarstva.”

K oslu govori:

“Najdaljša ušesa med vsemi bitji imaš ti, o vsevedni in tvoje riganje se sliši najdalje! Ali nočeš biti prvi?”

K hijeni pa pravi:

“Nisi odvisna od svetlobe kakor človek. Živiš v temi in te ni strah. Mrliče grebeš iz grobov in jih ješ. V trebuh stoletja poglabljaš svoj riley, o mrhovinar, o filozof! Ti moraš vladati.”

In plazila se je od zveri do zveri in vsaki govorila, da je ravno dotična zver izvoljeno bitje. Celo v uši je vzbudila hudiča. Vsi so se dvignili proti človeku in njegovemu bitju in nekega dne šli k Bogu, Gospodu, da vdahne tudi njim dušo. Vendar je ljubi Bog spal in ga ni bilo mogoče zbuditi. Uš je izrabila njegov spanec in se vgnezdila v njegovi bradi.

“Izvoljeno bitje sem,” je rekla, ko se je udomačila. “Mi in ljubi Bog!—Odslej hočem živeti le zato, da bom oznanjala Boga otrokom zemlje.”

In tako je nastalo bogoslovje.

Ostale živali pa so šle k hudiču in mu potožile svojo bedo.

“Ljubi Bog spi,” so rekle, “in me nismo dobile duše. Ali nam lahko pomagaš?”

Hudič se je glasno nasmejalo.

“Kaj hočete z dušo? Ob njo se boste samo spod-

tikali. Ti osel, s svojimi ušesi bi moral vendar slišati travo rasti! Hvali se s tem in človek, priprost kakor je, bo mislil, da sedi ob viru življenja in poješ življenja slavospev. Ako boš žejal po milosti solnca, bo mislil, da opevaš luč sveta. Potem boš lahko šel poleg kraljev, ne da bi se moral skrivati v levjo kožo.—In ti, opica, ali ni tvoje pačenje že duša? Nadaljuj in doseglja boš, da ti bo človek verjel, da ti vodiš in krmariš njegovo delovanje.—Ti pa, hijena, koplji in lajaj v temi; zmešaj smisel človeku o temi in polni njegovo življenje s trupli in mrhovino, da se ne bo mogel ganiti.

Pomagajte drug drugemu ter vkujte v verige Gospoda stvarstva.”

“Tebi pa, volk, bom dal dušo, ki naj svet pokrije z ledom. Svojo lastno dušo ti vdihnem.”

In hudič je dvignil rep volku in mu vdihnil svoj dih v njegova čreva. In volkov trebuh je napihnil tako, da bi lahko pogoltnil ves svet in vendar bo izgledal pri vsem tem še mršav.

“Sedaj sem ti dal dušo,” je rekel, “in ti boš večji kakor človek in boš gospodoval nad njim. Kar bo ustvaril, imaš uničiti; in kamor stopiš, se morajo pojaviti vzdih, trpljenje in solze. Nenasitnost bodi tvoje bistvo; in otroci naj jokajo, žene naj preklinjajo svoje vele prsi in možje si naj rujejo lase radi nerazumevanja, kje je ostalo delo njihovih rok. Ime ti bodi: Kapitalist in to pomeni: veliki trebuh. In ti boš ljubček hudičev. Rasti in redi se s trpljenjem drugih; in naj te preklinjajo, ko te bodo nosili na svojih rokah. Ti tukaj naj bodo tvoji hlapci. Osel naj slastno prepeva, ko bo slišal votlo bobnenje v tvojem trebuhu. Slepo naj stoje ob tvoji strani v stremljenju, onemogočiti človeka.”

*

In stoletja so pretekla. Človeku so bila kakor večnost strašna. Ljubemu Bogu so pa bila kakor en dan, zakaj spal je. V njegovi bradi se je bohotno udomačila uš in oznanjala življenje o Bogu, ki obstoji v tem, kolikor mogoče ušivo živeti.

Ali na zemlji se je prepiral sin božji s hudičevim ljubčkom in je moral delati kakor suženj, da ohrani delo božje. Ni mu bilo dano veselje in mir. Njegovo življenje je bilo pusto in zapuščeno; zakaj vse, kar je naredil, je izginilo takoj v volčjem trebuhu. In dasi se je človek temu upiral in čimbolj se je upiral in se boril—vedno bolj je bledele božji svet, vedno globlje je padal človek. Njegovi vzdihni so postajali vedno glasnejši in močnejši ter prodirali proti nebu. In nekega dne so bili kriki obupa tako glasni, da je Bog nekoliko dvignil svojo glavo.

“Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?” je zvenelo v smrtni grozi z zemlje k nebu.

In spoznal je glas. Bil je glas njegovega sina. Drugi glas pa, ki je donel in se mu je zdel, kakor

da ga je slišal že nekoč v zarji časov, je bil mrzel in zasmehljiv:

“Ako si sin božji, pomagaj sam sebi!”

Ljubi Bog je pokimal in legel zopet med oblake. Ni se še naspal.

III.

Preteklo je tisoč let in še tisoč. In nekega dne se zbudi Bog, zakaj odpočil se je.

“Pojdem in pogledam, kako izvršuje človek moje naročilo,” je pomislil. Odrinil je debel, volneni oblak in stopil na zemljo.

Pogled nanjo ni bil razveseljiv. Plevel in zverinjad je uspevala vsepovsod. Srebrnočiste reke božjega vrta so tekle kakor gnojnica po rjavi, neprijazni pokrajini in nesle svoje blato k morju. Garjeve živali so prihajale in se krepčale z njih umazano vsebino.

“To so odpadki velikega trebuha,” so govorile, ko so pile. “Hvala Bogu za veliki trebuh, ki nas ne pusti poginiti lakote.”

Na njivah so ležale žene in otroci in se plazili. Bili so veli in utrujeni in nikdar niso dvignili pogleda z zemlje.

“Kaj delate, siromaki,” vpraša ljubi Bog.

“Sejemo in žanjemo hrano velikemu trebuhu,” so odgovorile, “in ako je dobro razpoložen, dovoli, da gledamo, kako uživa. Ne moti nas, da se ne razjezi!”

“Kdo je vendar veliki trebuh,” vpraša ljubi Bog. In bal se je odgovora.

“Kaj ga ne poznaš? Svinjsko glavo ima in volčji trebuh—kožuh nosi na zunaj! Od njegove milosti živimo in dihamo vsi.—O, veliki trebuh je dober!”

Ljubi Bog gre dalje, v mesto. Sredi trga sedi opica in pobira davek z vsemi štirimi rokami.

“Za veliki trebuh,” vpije in vsak mora pustiti, da ga oskubijo: noja in pava svojega perja, bobra in kuno njunega krzna. Odhajajo oskubljeni in krvaveči, na ustnih besede zahvale velikemu trebuhu, ki jim je pustil življenje. Uboge žene, ki ničesar nimajo, prihajajo in oddajajo svoje hčere.

“Velikemu trebuhu,” govore, “ker nas vse pusti živeti!”

Ljubi Bog strese s svojo glavo.

Ako je to tisti človek, katerega je ustvaril po svoji podobi, se je nepričakovano spremenil.

“Kje je Gospod stvarstva,” vpraša.

Kažejo mu opico, ki je bila oblečena v obleko ministra, s triogelnim klobukom—in ki je gledala z zelo odgovornosti polnim pogledom. Rep, ki ji je kugal izmed nog, je nosila trikrat zavozlanega. Ljubi Bog se je moral kljub vsemu temu smejeti.—

“To poznam! Ustvaril sem jo—iz majhnega vetrička, ki se je zamotal v žep mojih hlač,” je rekel in v njegovih besedah je bil gromki smeh.

In šel je, da poišče človeka in zahteva od njega obračun.

Kakor ogromen travnik, močvirnat in neprijazen je bil božji svet. In globoko, globoko v njem je naposled našel človeka. Mogočen orjak je postal v dobi vseh teh časov. Ali njegov tilnik je bil vpognjen. In njegovo telo, ki je nekoč blestelo v solncu, je imelo pege nesnage in trohnobe. Svetloba oči je ugasnila, na rokah in nogah je nosil okove, na njegovem močnem tilniku je sedel majhen, razkačen filister in ga zbadal z iglo v meso. In vsakokrat je zastokal orjak in poprijel za delo še krepkeje.

Ljubi Bog ga pokliče z njegovim dragim imenom. In ko je zaslišal besedo Proletarec, izgovorjeno z glasom Boga Očeta, se je vzpel z enim samim sunkom. Okovi so padli z rok in nog, filister se je zvalil na tla.

"Tukaj sem, oče," je odgovoril veselo in otipaval naprej.

"Ti si slep, sin moj," je rekel ljubi Bog ganjen. "Sedaj razumem, da je vse tako slabo. Kdo je oropal luč tvojih oči in te vkoval v okove?"

"To so storila bitja, ki si mi jih ti v svoji jezi dal za spremljevalce. Osel mi je napolnil ušesa s svojim krikom in hijena mi je zamašila oči z mrliškim strupom, da nisem videl več svetlobe neba; in opica me je vpregla. Zakaj si svoje lepe darove vrgel živalim, o oče?"

"Dar poročstva sem dal vendar tebi, sin moj, in dar razodetja tudi. In ali niso bili božji zakoni in večni red enkrat za vselej položeni v tebi? Ustvaril sem te vendar po svoji lastni podobi! Nikdar ne bom razumel, da so te obvladali rigajoči dolgo-uh, krvoločni mrhar in bedasti ceremonijelni mojster. Ravno te sem vendar ustvaril, da bi ti bili vedno pred očmi kot karikatura tvojih božjih lastnosti."

"Saj niso to oni, ki so me podjarmili in zaslužnili—nego je to duša, ki si mi jo dal."

"Duša, ki sem jo dal tebi edinemu iz vseh drugih stvarstev," je vzkliknil Gospod Bog ves razkačen.

"Ali je mogoče roparice in mrčeš pobijati z dušo? Ali brezsrčnost s srcem? Kaj zamore vsa dobrota proti praznosti? Srce, ki si mi ga dal, o Gospod, in dobrosrčnost, sta me zaslužnija! Glej, moje roke so trde in žuljave kakor nikoli prej in moje srce krvavi še vedno vse toplo vkljub vsemu, kar se mi je zgodilo. Ali tvoje podobe vkljub temu nisem mogel ohraniti. Stremel sem, biti služabnik vsem in ničesar zahtevati za sebe—in glej, postal sem suženj sveta! Postal sem tako beden, da bi niti odvraten črv ne hotel menjati z menoj.

"Ali zakaj, hudiča, nisi zdrobil svojih verig," je vzkliknil Bog, Gospod, in jezno udaril z nogo ob tla.

"Oče, zdrobiti, verige pomeni uničiti vse—ali lahko to naredim? Svet, ki si mi ga dal, sem moral vzdržati—kako ga naj upropastim? Vse, kar je bilo moje, je šlo, samo da vzdržim tvoj svet—in

nobeden tvojih darov mi ni pomagal. Celo sin, ki si mi ga poslal, me je spravil še globlje v bedo in suženjstvo. Kaj hočeš od mene? Jarm me žuli krvavo, tvoj mrčeš me grize in vse, kar ustvarim, izginja v veliko praznoto, ki si jo sam ustvaril. Idi k velikemu trebuhu in zahtevaj od njega svoj svet!"

"Tega je ustvaril hudič," je rekel ljubi Bog pobito.—"Saj se imenuje hudičev ljubček? Ali sedaj se srdiš, sin moj, in dvakrat žal mi je, da ne moreš upravljati dedščine, ki sem ti jo dal."

"Kako naj to zmorem, ako je ta, ki me je ustvaril, storil to v slabosti svoje starosti," odgovori človek kljubovalno. "Ali nimaš ti sam uši v svoji bradi, Bog Oče?"

In nasmeje se ljubi Bog.

"Opažam, da si začel dobivati zopet svoj obraz," odgovori. "Prav imaš. Takrat sem bil utrujen in sem pozabil vdihniti sveto jezo. Resnično, ustvaril sem te po svoji podobi, zato mi smeš tako govoriti! Sedaj pa spremeniva zopet pekel zemlje v božji vrt. Skupaj očistiva nebo in zemljo od mrčesa.—In od današnjega dne bodi rdeča barva tvoja barva!"

Iskati napake na drugih je laglje kakor videti svoje.

Družabni razvoj ne gre nikoli po načrtih političnih in ekonomskih arhitektov.

Urednikove pripombe

Vzlic večjim težkočam, kakor smo jih imeli prejšnja leta, smo bili v stanu izdati ta Majski glas v enaki velikosti, kakor lani. Torej je ta, kakor lanska številka, 16 strani obsežnejša kot pa je bila predprošla izdaja.

Najete pomoči pri tem delu spet letos nismo imeli, a znatno je pomagala Katka Zupančič in pri par spisih Louis Beniger ter Anton Garden. Angela Zaitz je opravila precej dela s čitanjem korektur, posebno v straneh, ki jih je treba brati vse iznova, ako se hočemo obvarovati pomot, ki so možne pri vlaganju stavka vanje.

Vsem tem in drugim sotrudnikom je uredništvo za sodelovanje iskreno hvaležno.

Tiskarna SNPJ, ki je tiskala to izdajo, je nam šla v vseh ozirih na roko.

Urednik je pripravil daljši spis o Jožetu Zavrtniku, kateremu je ta Majski glas posvečen, a ga je odložil, ker je poslalo spise pokojnemu sodruhu v spomin precej drugih sotrudnikov.

Izmed naših rednih sotrudnikov je sedaj prvič izostal Ivan Molek. Na povabilo za sodelovanje je odgovoril, da bo spet pomagal pri koledarju in prihodnjem Majskem glasu. Sedaj pa si želi nekaj časa odmora.

V tem Majskem glasu je nad 40 raznih člankov, črtic in pesmi, ali kakih 10 več kakor v lanskem.

Gradivo za oglase je uredil in opravil drugo upravniško delo v zvezi s to revijo Chas. Pogorelec.

Vincent Cainkar:

Tovarišu v časten spomin

KER je ta Majski glas posvečen 15-letnici smrti Jožeta Zavertnika, sem se tudi jaz odzval povabilu urednika, da nekaj prispevam za to posebno izdajo. Sicer sem skoraj prepričan, da so že drugi kaj več napisali in zlasti, da je urednik bolj podrobno opisal njegovo delo in življenje med nami ter mu dal primerno priznanje za nevenljive zasluge, ki si jih je stekel v bojih in naporih za naše delavstvo. Toda—ker sva z Jožetom skupaj delala za jednoto toliko let ter kot somišljenika in sodruga tudi drugače, sem se drage volje povabilu odzval. V resnici se mi zdi, da bi ne bilo prav, če bi izostal in tako sem kljub dejstvu, da me čas lovi in sem čez glavo obložen z delom v zvezi z mojo službo, v zadnjem momentu ali malo prej kot gre Majski glas v tisk, napisal te vrstice nepozabnemu tovarišu in kolegu v spomin.

O Jožetu Zavertniku bi se dalo mnogo povedati in napolniti precej veliko knjigo, če bi hoteli vsaj približno opisati vse njegove važnejše aktivnosti in zasluge. Morda se bo v dogladni bodočnosti kdo resno lotil tega dela in upajmo, da se bo in da se bodo med nami tudi našla sredstva za izdaje take knjige. Saj je pisal in probujal, oral ledino, delal in agitiral neprestano in učinkovito, ter bogatil zgodovino ameriških Slovencev vse od svojega prihoda v to deželo pa do svoje smrti.

Uradna doba Zavertnikovega udejstvovanja pri Slovenski narodni podporni jednoti se je pričela 1. julija 1911, ko je bil nastavljen kot urednik Glasila SNPJ. Drugače pa je bil aktiven za jednoto že davno prej. Kmalu potem ko je prišel iz starega kraja, je sodeloval pri ustanovitvi društva št. 5 v Clevelandu, medtem pa koval dopise v priloge novi, napredni jednoti ter jih priobčeval v Glasu svobode in nekaj tudi po drugih listih. Ne dolgo potem je postal sam urednik G. S., ki je bil tedaj glasilo SNPJ, lastoval pa ga je M. Konda. S preselitvijo v Chicago je imel Jože ožje stike z našim glavnim uradom in od tedaj je še več pisal o potrebi napredne slovenske delavske podporne organizacije ter agitiral, da rojaki pristopajo k SNPJ. In ne brez dobrega učinka. Posledice so bile najbolj vidne v tem, da se vedno bolj pogosto ustanavljala nova društva ter prijavljala za pristop in uspehi so bili po širni deželi. Smelo se torej reče, da je bil Jože že tedaj urednik glasila jednote, pa če tudi neuradni.

Z ožjim spoznanjem s člani glavnega odbora pa je Zavertnik očitno tudi kmalu spoznal, da vodstvo SNPJ ni tako napredno kot je potrebno za tako organizacijo, kakršno si je on zamislil. Tega tudi ni zakrival, temveč je odbornikom odprto povedal in tako je prišel v zamero in hud boj z njimi, uredništvo G. S. pa pustil. Boj je nadaljeval v Proletarcu in pri društvi in to je brezdvomno največ pripomoglo, da je tretja redna konvencija, ki se je vršila leta 1907 v La Sallu, Ill., zaključila, da SNPJ v bodoče izdaja svoje lastno glasilo. Zavertnik je na tisti konvenciji zastopal društvo št. 1 in bil je delegat proti volji glavnega odbora, proti kateremu je vodil ostro opozicijo in zmagal. Ne samo, da je jednota dobila svoje lastno glasilo, temveč tudi popolnoma nov odbor, ki je kmalu pokazal boljše sposobnosti in več pojmovanja o delavskih potrebah in principih.

Toda Jože ni bil v novem odboru. Brezdvomno bi bil izvoljen, če bi se poganjal, toda on se je zadovoljil s tem, kar je dosegel in se raje držal v ozadju. Vsaj tako mi je nekoč pripovedoval. Ampak razmere v jed-

noti so se razvijale vedno bolj k napredku in silile v ono smer, ki jo je on začrtaval še kot dopisnik in pozneje kot urednik GS, ter nadalje kot sotrudnik Proletarca. In končno je moralo priti, kar je bila najbolj logična posledica tega razvoja—Zavertnik je postal pravi urednik Glasila SNPJ.

Upam, da bo čitatelje zanimalo, če na kratko omenim dogodke, ki so precej k temu pripomogli. Kot znano, je naše lastno glasilo najprej izhajalo kot mesečnik, urejeval pa ga je gl. tajnik, poleg svojih tajniških poslov. Torej skromen začetek. Na konvenciji leta 1909 smo ga spremenili v tednik in mu dali obliko časopisa ter izvolili rednega urednika, ki je opravljal svojo službo do konca junija 1911. Jaz sem bil na isti konvenciji izvoljen za predsednika gl. nadzornega odbora in kot takemu mi je tedanji gl. tajnik kmalu po napovedanem odstopu urednika sporočil, da imajo v mislih br. Zavertnika kot bodočega urednika in žele izvedeti, kaj je moje mnenje. Naravno, da sem bil navdušen zanj. Toda zaeno sem prejel poročilo z druge strani, iz katerega je bilo soditi, da je bil prejšnji urednik s silo izrinjen, pa sem odgovoril, da se mora stvar preiskati in da bomo odločili na skupni seji, ki naj se jo kmalu skliče. Preiskava je dognala, da je bil urednik v sporu z glavnim odborom prostovoljno podal resignacijo in na moj predlog je bil nato Zavertnik nastavljen za stalnega urednika do prihodnje konvencije, nato pa na vsaki konvenciji ponovno in istotako na splošnem glasovanju, ki smo ga imeli enkrat vmes.

Z nastopom Jožeta Zavertnika kot urednika pa je kmalu dobilo tudi naše glasilo precej drugačno obliko. Kot že povedano, je bilo takrat še tednik in prinašalo je največ čtivo gospodarske, gospodinske in zdravstvene vsebine poleg članskih novic. Zavertnik pa je bil ne samo svobodomislec, temveč tudi odločen socialist in strasten bojevnik za delavske pravice. To se je tudi razločno poznalo in jasno odražalo v njegovih spisih in urejevanju glasila sploh. In ni vzelo dolgo, da je jednotino glasilo postalo zaeno neuradno in zelo vplivno glasilo razrednega zavednega delavstva, ter da je postalo najbolj priljubljen list in vzgled mnogim drugim.

Jože je bil precej po svetu že v starem kraju ter se mnogo družil z nemškimi in češkimi socialisti in organiziranimi delavci drugih narodov, s katerimi je bil zaeno večkrat v bojih z delodajalci. Bil je že tudi urednik delavskega lista in kot tak je prinesel seboj mnogo dobrih izkušenj. Bil je tudi precej starejši od večine nas, ki smo ga radi poslušali in od njega smo se mnogo naučili, zakar smo mu bili seveda tudi hvaležni.

Jože Zavertnik je bil kremenit značaj in prepričevalen govornik ter kot tak navadno tudi zmagovit v debatah. Ko se je za kako reč resno zavzel, ga ni bilo zlahka odvrniti in ni rad odnehal. Poradi tega so bile včasih tudi težave z njim. Toda popolnoma brez napak ni nihče in Jože je kljub svojim napakam bil velik mož in veliko doprinesel za splošni napredek in lepšo ter srečnejšo bodočnost človeštva. Doprinesel je posebno mnogo za pravo oblikovanje SNPJ in veliko pomagal do njenega lepega uspeha in sploh, da je jednota postala to, kar je. Zato mu trajen in časten spomin!

Pozdravi Majskemu glasu z željo za boljšo bodočnost delovnega ljudstva

CHARLES JURKOSHEK Fontana, Calif.	FRANK BOLTEZAR Pueblo, Colorado	JOE in LOUISE ZUPANČIČ Walsenburg, Colorado
TOM LAZAR Fontana, Calif.	FRANK BREGAR Pueblo, Colorado	GEORGE STIGLICH Walsenburg, Colorado
ANTON RESNER Fontana, Calif.	JOSEPH FABJANCICH Pueblo, Colorado	IG. URBAN in DRUŽINA Walsenburg, Colorado
ANTON RICHTAR Fontana, Calif.	MARY HOCHVAR Pueblo, Colorado	VACLAV LUŽA Berwyn, Illinois
V. VIDEGAR Fontana, Calif.	ANTON MEDVED Pueblo, Colorado	KATKA ZUPANČIČ Berwyn, Illinois
TONY WIDMAR Fontana, Calif.	MARTIN MIKLICH Pueblo, Colorado	FRANK in JENNIE TEROPSIC Chicago, Illinois
LEO BRUCE Los Angeles, Calif.	MARTIN MORIN Pueblo, Colorado	SAM STORFER Chicago, Illinois
JACOB BLASHUN Los Angeles, Calif.	AGNES KNAPFELJC Pueblo, Colorado	JOHN TURK Chicago, Illinois
JOHN BIZJAK Los Angeles, Calif.	ANTON KOCHVAR Pueblo, Colorado	MARY TURK Chicago, Illinois
JOHN HORVATIN Los Angeles, Calif.	LOUIS KOROŠEC Pueblo, Colorado	ANTON in MARY ANDRES Chicago, Illinois
KATHY HORVATIN Los Angeles, Calif.	FRANK PECHNIK Pueblo, Colorado	FRANK LUZBI Chicago, Illinois
JOHN KOKALJ Los Angeles, Calif.	MR. in MRS. FR. POGORELEC Pueblo, Colorado	VINCENT CAINKAR Chicago, Illinois
EDNA ZELNER Los Angeles, Calif.	STEVE SINE Pueblo, Colorado	ANTON TROJAR Chicago, Illinois
JOE in JULIA PARKEL Los Angeles, Calif.	JOHN M. STONICH Pueblo, Colorado	FRANK K. MUHA Chicago, Illinois
JOE in MARIE CUPIN Los Angeles, Calif.	LUDWIG YOXEY Pueblo, Colorado	JOHN POTOKAR Chicago, Illinois
JOHN in JOS. PAULICH Los Angeles, Calif.	JOSEPH ZABUKOVEC Pueblo, Colorado	FRANK ROBAUS Chicago, Illinois
JACK in FRANCES HERVAT Los Angeles, Calif.	JOHN ZUPANCICH Pueblo, Colorado	ROSE CHAKICH Chicago, Illinois
JOHN in MITZI ZLATIC Los Angeles, Calif.	JOSEPH ZUPANCICH Pueblo, Colorado	MR. in MRS. JOHN RAK Chicago, Illinois
JOHN in FRANCES ARTACH Denver, Colorado	SREBRNA GORA 299 SNPJ Walsenburg, Colorado	MICHAEL O. PRAZAK Chicago, Illinois
JOSEPH in ALICE DRASLER Denver, Colorado	ED. in MARY TOMŠIČ Walsenburg, Colorado	FRANK BIZJAK Chicago, Illinois
ANTON F. ŽAGAR Denver, Colorado	FRANK in MARY TOMŠIČ Walsenburg, Colorado	VINKO LOČNIŠKAR Chicago, Illinois

ANTON JORDAN Chicago, Illinois	MIRKO in ANNA CIGANICH Chicago, Illinois	MATH OGRIN North Chicago, Ill.
ANTON GARDEN Chicago, Illinois	ANTON SLABE Cicero, Illinois	THOMAS TROHA North Chicago, Ill.
MR. in MRS. FILIP GODINA Chicago, Illinois	JOHN BARTOL Cicero, Illinois	ANTON BREGANT Pocahontas, Ill.
LT. OSCAR B. GODINA Chicago, Illinois	MATH. KURE Cicero, Illinois	JOE in ANNA OVCA Springfield, Ill.
JOSEPH NACHTMAN Chicago, Illinois	FRANK MARGOLLE Cicero, Illinois	LOUIS in ANNA AIDICH Springfield, Ill.
JERRY ZOUL Chicago, Illinois	MARY ZAJEC Cicero, Illinois	JOHN in JULIA FILIPIČ Springfield, Ill.
MATH NIMETH Chicago, Illinois	KRISTINA TURPIN Cicero, Illinois	JOHN ZAVERL Springfield, Ill.
LOUIS ZORKO Chicago, Illinois	JOHN JEREB Clarendon Hills, Ill.	ROSE ZAVERL Springfield, Ill.
CHRISTIAN SENN Chicago, Illinois	FRED MALGAI La Salle, Illinois	JOHN GORŠEK, ml. Springfield, Ill.
FRED in FRANCES VIDER Chicago, Illinois	LEO ZEVIK La Salle, Illinois	JOHN GORŠEK, st. Springfield, Ill.
ANNA in LOUIS BENIGER Chicago, Illinois	HAROLD FRITZ La Salle, Illinois	FRANK ILERSICH Virden, Illinois
ANGELA ZAITZ Chicago, Illinois	ANTON UDOVIC La Salle, Illinois	PEPA PROSEN Waukegan, Illinois
JOSEPH KRISTAN Chicago, Illinois	ANTONIA BEZEK North Chicago, Ill.	ANT. & MARY CELAREC Waukegan, Illinois
JOSEPH OBLAK Chicago, Illinois	JACOB MESEC, SR. North Chicago, Illinois	MARY MALOVASICH Waukegan, Illinois
JOHN BABICH Chicago, Illinois	JACOB MESEC, JR. North Chicago, Ill.	STANLEY MLINAR Waukegan, Illinois
PETER VRHOVNIK Chicago, Illinois	MR. in MRS. A. LUKANČIČ North Chicago, Ill.	ANDREW MOŽEK Waukegan, Illinois
JOHN MORSI Chicago, Illinois	MARY MESTNIK North Chicago, Ill.	ANTON KERZICH, JR. Waukegan, Illinois
LOUIS in MARY STEBLAJ Chicago, Illinois	DRUŽINA ZAKOVŠEK North Chicago, Ill.	ANTON KOBAL Waukegan, Illinois
LUKAS GROSER Chicago, Illinois	FRANK & HELEN JEREB North Chicago, Ill.	MIKE in JENNIE MILLER Waukegan, Illinois
FRANCES VRECHEK Chicago, Illinois	MARTIN MESEC North Chicago, Ill.	JOHN BUTCHER Waukegan, Illinois
FRANK UDOVICH Chicago, Illinois	J. in M. SPACAPAN North Chicago, Ill.	SLOVENSKI NARODNI DOM Indianapolis, Ind.
LEO JURJEVEČ Chicago, Illinois	ANTON & MARY KONCHAN North Chicago, Ill.	JOHN & MARY PETKOVŠEK Kokomo, Indiana
CHAS. in ANNA POGORELEC Chicago, Illinois	FRANK & ANNA PEZDIR North Chicago, Ill.	ANTON SHULAR Arma, Kansas

SIMON HRIBERNIK Girard, Kansas	PRIJATELJ Detroit, Mich.	JOHN & KATHY KRAINTZ Detroit, Mich.
FRANK KLUN Chisholm, Minn.	FRANK KOLMANICH Detroit, Mich.	JOE ČERNE SR. Detroit, Mich.
DR. ŠT. 205 SNPJ Duluth, Minn.	TOM PLATT Detroit, Mich.	JOE & URŠA GRUM Detroit, Mich.
CARL & ANNA GERLOVIČ Duluth, Minn.	JOSEPHINE MRAK Detroit, Mich.	FRANK REZISNIK Detroit, Mich.
JOHN & MARY KOBİ Duluth, Minn.	ANTON BOMBAČ Detroit, Mich.	JULIA MENTON Detroit, Mich.
JOHN & MARY TEKAVEC Ely, Minnesota	JOSEPH MIHELICH Detroit, Mich.	ANTON & MARY JURCA Detroit, Mich.
JACK & AGNES KUNSTELJ Ely, Minnesota	KATIE PETRICH Detroit, Mich.	JOHN DEBENC Detroit, Mich.
FRANK & JULIA SMUK Ely, Minnesota	PAUL OCEPEK Detroit, Mich.	FRANK OBLAK Detroit, Mich.
ANTON GERSHEK Ely, Minnesota	JOE & LAURA ZRIMEC Detroit, Mich.	VID GLAVAC Detroit, Mich.
FRANK JENKO Ely, Minnesota	AUGUST PLATT Detroit, Mich.	MATH KLARICH Detroit, Mich.
JOHN TERAN Ely, Minnesota	JAKOB GÖRUP Detroit, Mich.	JOSEPH KLARICH Detroit, Mich.
ANTON ANŽIČEK Birmingham, Mich.	CHARLES GABER Detroit, Mich.	ANNA KLARICH Detroit, Mich.
JACK LOČNIŠKAR Dearborn, Mich.	JOHN BERLISG Detroit, Mich.	RUDOLF POTOCHNIK Detroit, Mich.
MARY KNEZ Dearborn, Mich.	ANTON VEHAR Detroit, Mich.	FRANK TRUDEN Detroit, Mich.
JOHN PLACHTER Dearborn, Mich.	FRANK KRESEVICH Detroit, Mich.	LOUIS BOSTANIK Detroit, Mich.
RUDOLF ZORE Detroit, Mich.	ISABELE TSCHILTSCH Detroit, Mich.	JULIUS BARICK Detroit, Mich.
ALBERT KIRN Detroit, Mich.	ANTON ZRIMEC Detroit, Mich.	JOSEPH KOSS Detroit, Mich.
FRANK MODIC Detroit, Mich.	ANDREW STIMAEC Detroit, Mich.	JOHN ZEHEL Detroit, Mich.
LEO & KATHY JUNKO Detroit, Mich.	ANTON CEDILNIK Detroit, Mich.	LOVRENC SLUGA Detroit, Mich.
ANNA KOSS Detroit, Mich.	ANTON MEYER Detroit, Mich.	FRANK BOLE Detroit, Mich.
MATT URBAS Detroit, Mich.	ALBERT NAPRUDNIK Detroit, Mich.	FRANK PADAR Detroit, Mich.
LIA MENTON Detroit, Mich.	JOE & MOLLIE KORSIC Detroit, Mich.	MARY POTOCHNIK Detroit, Mich.
JOSEPH MENTON Detroit, Mich.	IG. & ANNA TRAVNIK Detroit, Mich.	FRANJO KUHOVSKI Detroit, Mich.

NICK KASTELEC Detroit, Mich.	JOHN GRLICA Cleveland, Ohio	FRANK JEREB Cleveland, Ohio
JOE SMOLTZ Detroit, Mich.	JOHN BRGOCH Cleveland, Ohio	ANDREW BOZICH (k) Cleveland, Ohio
JOHN ZORNIK Detroit, Mich.	FRANK BARBIČ Cleveland, Ohio	JOHN ZAJC Cleveland, Ohio
MARTIN BOLHA Akron, Ohio	JOHN KOSS Cleveland, Ohio	VINCENC COFF Cleveland, Ohio
JOHN OBREZA Akron, Ohio	LOUIS DUGAR Cleveland, Ohio	VINCENC KLEMECICH Cleveland, Ohio
JOHN VITEZ Barton, Ohio	JOHN SORC Cleveland, Ohio	FRANCES KARENCICH Cleveland, Ohio
JOE & ROSE SKOFF Barton, Ohio	FRANK POLANTZ Cleveland, Ohio	FRANK SPENKO Cleveland, Ohio
FRANK ZDEŠAR Barton, Ohio	LUDWIG OGRINC Cleveland, Ohio	FRANK JELERSICH Cleveland, Ohio
LOUIS BERGANT Barton, Ohio	ANTON SKAPIN Cleveland, Ohio	JACOB ŠUBEL Cleveland, Ohio
LOUIS PAVLINICH Bellaire, Ohio	JOHN KOROŠEC Cleveland, Ohio	CHARLES VERTOVŠNIK Cleveland, Ohio
FRANK MIHELICH Blaine, Ohio	JAMES ROTTER Euclid, Ohio	LOUIS REBOL Cleveland, Ohio
MR. & MRS. JOE GLIVAR, JR. Bridgeport, Ohio	JACOB PEKLAJ Euclid, Ohio	JOSEPH POLANZ Cleveland, Ohio
MR. & MRS. JOHN SODNIKAR Bridgeport, Ohio	ANDREW BOZICH (z) Cleveland, Ohio	MRS. M. ILERSICH Cleveland, Ohio
JOSEPH SNOY Bridgeport, Ohio	JOSEPH MEDVEŠEK Cleveland, Ohio	JOHN UŠENIČNIK Cleveland, Ohio
DAMIAN BRADACH Bridgeport, Ohio	GUST KABAY Cleveland, Ohio	MRS. MARY ZAVERL Cleveland, Ohio
FRANK BLATNIK Bridgeport, Ohio	JAMES KOŽEL Cleveland, Ohio	JOHN GORJANC Cleveland, Ohio
PETER KROFLICH Bridgeport, Ohio	FRANK TREBEC Cleveland, Ohio	JOHN ROME Cleveland, Ohio
LOUIS GORENC Bridgeport, Ohio	CARL J. SAMANICH Cleveland, Ohio	FRANK ŽAGAR Cleveland, Ohio
FRANK CERAR Bridgeport, Ohio	FRANK KOVAČIČ Cleveland, Ohio	FRANK DACAR Cleveland, Ohio
FRANK ČESEN Cleveland, Ohio	KARL MARINČIČ Cleveland, Ohio	JOSEPHINE ZAJC Cleveland, Ohio
ANDY MARCH Cleveland, Ohio	FRANK KLEMENČIČ Cleveland, Ohio	LOVRENC ZALAZNIK Cleveland, Ohio
FRANK HRIBAR Cleveland, Ohio	JOHN BOZICH Cleveland, Ohio	CILKA JANKOVICH Cleveland, Ohio
PETER SEGULIN Cleveland, Ohio	JOE LONCHAR Cleveland, Ohio	LEO SIMONČIČ Cleveland, Ohio

LOUIS KA FERLE Cleveland, Ohio	FRANK LAUŠIN Cleveland, Ohio	ANTON DOBROVOLEC Girard, Ohio
LOUIS FURLAN Cleveland, Ohio	JOSEPH JAUCH Cleveland, Ohio	JOHN ROVAN Girard, Ohio
LEO POLJŠAK Cleveland, Ohio	VINCENC SALMIĆ Cleveland, Ohio	LOUIS BLAZICH Girard, Ohio
ENSY POKLAR Cleveland, Ohio	EDWARD BRANISEL Cleveland, Ohio	FRANK REZEK JR. Girard, Ohio
JOHN FILIPIĆ Cleveland, Ohio	MATT MESEC Cleveland, Ohio	ANDREW KRVINA Girard, Ohio
ROSE JURMAN Cleveland, Ohio	LOUIS HORVAT Cleveland, Ohio	JACOB BERGANT Lisbon, Ohio
LUDVIK AVSEC Cleveland, Ohio	FRANK MACK Cleveland, Ohio	JOSEPH ŠUBIC Martins Ferry, O.
VINCENC KUKEC Cleveland, Ohio	JOSEPH SKUK Cleveland, Ohio	KAROL BOGATAY Power Point, O.
JOHN RENKO Cleveland, Ohio	WALTER LAZAR Cleveland, Ohio	AGNES CHUCK Power Point, O.
JOHN LAZAR Cleveland, Ohio	PETER VALENCIĆ Cleveland, Ohio	ŠT. 358 S. N. P. J. Power Point, O.
JOSEPH FABJANČIĆ Cleveland, Ohio	JOSEPH VIRANT Cleveland, Ohio	"SLOGA" ŠT. 476 SNPJ Salem, Ohio
VIKTOR KOVAČIĆ Cleveland, Ohio	FRANK SUDADOLNIK Cleveland, Ohio	JACOB MIHEVC Salem, Ohio
MIKE SINTIĆ Cleveland, Ohio	JOHN KREBEL Cleveland, Ohio	JOHN KRIŽAJ Salem, Ohio
FRANK KRANČEVIĆ Cleveland, Ohio	JOHN JEREB Columbiana, Ohio	MARY CELIN Salem, Ohio
LUDVIK MEDVEŠEK Cleveland, Ohio	LOVRENC BAJC Fairport Harbor, O.	DRUŠTVO 292 SNPJ Avella, Pa.
MILKA KRESS Cleveland, Ohio	JOHN KOSIN Girard, Ohio	MR. & MRS. JOE DABLOCK Blairsville, Pa.
JENNIE DAGARIN Cleveland, Ohio	JOHN KRASSECK Girard, Ohio	LOUIS KARISH No. Braddock, Pa.
NEIMENOVAN Cleveland, Ohio	FRANK VERBICH Girard, Ohio	ANTON REDNAK No. Braddock, Pa.
ANTON BABIĆ Cleveland, Ohio	FRANK RACICH Girard, Ohio	ANTON ROZANEC No. Braddock, Pa.
MARY FELZ Cleveland, Ohio	MIKE STAUDO HAR Girard, Ohio	FRANK LAURICH Burgettstown, Pa.
FRANK TURK Cleveland, Ohio	FRANK PREVEC Girard, Ohio	ANTON SADAR Bon Air, Pa.
ANTON JANŠA Cleveland, Ohio	ANTON DEŽMAN Girard, Ohio	JOSEPH WIDMAR Bon Air, Pa.
JOHN URBANČIĆ Cleveland, Ohio	JOHN TANCEK Girard, Ohio	MIKE SKETTEL Canonsburg, Pa.

ANTON SAMSA Canonsburg, Pa.	JACOB SUSTARSICH Johnstown, Pa.	JOHN ŽIGMAN Strabane, Pa.
FRANK POGORELEC Canonsburg, Pa.	MR. & MRS. FR KLOPCHAR Latrobe, Pa.	JOE PROGAR Strabane, Pa.
JOHN LAJEVIC Canonsburg, Pa.	THERESA MATKO Latrobe, Pa.	VIKTOR VODIŠEK Strabane, Pa.
MARKO TEKAVEC Canonsburg, Pa.	MR. & MRS. JOHN FRADEL Latrobe, Pa.	JOHN KOSMACH Strabane, Pa.
ANTON PETROVČIČ Carnegie, Pa.	IZOBRAŽEVALNI DOM Library, Pa.	TONY LESNIKAR Strabane, Pa.
JOSEPH KRMELE Crafton, Pa.	ANTON & MARY VIDRICH Lloydell, Pa.	MR. & MRS. JOHN PROGAR Strabane, Pa.
JOSEPH BRITZ Export, Pa.	FRANK SHWELTZ Lloydell, Pa.	JOHN SKOK Strabane, Pa.
ALEXANDER SKERLJ Export, Pa.	JOE & ANGELA KLUN Lowber, Pa.	AUGUST H. RISKI Strabane, Pa.
JOSEPH BENIGER, Export, Pa.	MARTIN BAJC Meadow Lands, Pa.	DRAMSKI KLUB "SOČA" Strabane, Pa.
ANDREW BERTE Herminie, Pa.	MIKE RESNIK Moon Run, Pa.	ANTON STRAŽIŠAR Tire Hill, Pa.
DRUŠTVO 87 SNPJ Herminie, Pa.	URBAN OLIVANI Moon Run, Pa.	PAUL LESS Tire Hill, Pa.
LOUIS BRITZ Houston, Pa.	JOSEPH DOLENC Moon Run, Pa.	LOUIS & MARY CERV Tire Hill, Pa.
FRANK AUGUSTIN Imperial, Pa.	FRANK KOSS Parkhill, Pa.	ANDY ANTONČIČ West Aliquippa, Pa.
MARY POLŠAK Imperial, Pa.	MARY ZABRIC Parkhill, Pa.	GEORGE SMREKAR West Aliquippa, Pa.
MARTIN GORENC Imperial, Pa.	DR. WM. VAN ESSEN Pittsburgh, Pa.	JOHN STEKLASA West Aliquippa, Pa.
FRANK MIKUSH Johnstown, Pa.	ANTON JERICH Saint Michael, Pa.	SALVIN KRULTZ Greenwood, Wis.
FRED & ALBINA INTIHAR Johnstown, Pa.	JOHN FATUR Slickville, Pa.	MARY SHULER Milwaukee, Wis.
ANTON GABRENJA Johnstown, Pa.	FRANK MIKEC Strabane, Pa.	MARY MIHELICICH Milwaukee, Wis.
PETER BUKOVEC Johnstown, Pa.	LOUIS BARTOL Strabane, Pa.	FRANK ZAJEC Milwaukee, Wis.
MATH KRASOVEC Johnstown, Pa.	JOHN KOKLICH Strabane, Pa.	JOE JUVAN Milwaukee, Wis.
FRANK TOMSHE Johnstown, Pa.	VINCENC PETERNEL Strabane, Pa.	FRANK POLIČNIK Milwaukee, Wis.
MICHAEL KROFINA Johnstown, Pa.	JOHN TERČELJ Strabane, Pa.	MARY CAMER Milwaukee, Wis.
ANTON PUCEL Johnstown, Pa.	JOE ZUPANCICH Strabane, Pa.	A. BRATANICH Milwaukee, Wis.

CH. & M. PODJAVORŠEK Milwaukee, Wis.	JOSEPH SLEMEC Willard, Wis.	JOHN BERGANT Willard, Wis.		
JOHN ROJC Milwaukee, Wis.	MIKE CERNE Willard, Wis.	ANTON TRATNIK Diamondville, Wyo.		
JOSEPH ZAITZ Milwaukee, Wis.	MIKE KRULTZ Willard, Wis.	JOHN KRŽIŠNIK Frontier, Wyo.		
FRANK & ANNA PUNCER West Allis, Wis.	ELMER SEVERSON Willard, Wis.	JOHN STARVASNIK Frontier, Wyo.		
FRED SCHILTZ Willard, Wis.	A. W. MIKLAUC Willard, Wis.	JOHN H. KRZISNIK Kemmerer, Wyo.		
PETER BELAJ Willard, Wis.	JOSEPH JELERCICH Willard, Wis.	LOUIS SAJOVIC Kemmerer, Wyo.		
MARTIN KIRN Willard, Wis.	VINCENC JELERCICH Willard, Wis.	FRANK MOLIČNIK Kemmerer, Wyo.		
CHICAGO, ILL. Anton Kupka Betty Rezek Louis Garden Ludvik Katz Phillip Sober Louis Volk Angeline Bezlay Jennie Orazem LA SALLE, ILL. John Hribernik Anton Derzich John Furar Frank Strehar Jos. Jurjavec Martin Novljan Joe Čertalič Frank Lepich Frank J. Bruder John Pohar SPRINGFIELD, ILL. Frank Kalan Frank Kramžar Julia Krmelj CRAWFORD CO., KANS. Joe Bratkovich John Pečar Louis Karlinger Rose Opitz Frank Dolinar	Louis Vene John Kunstelj John Shular Jakob Kogoj Tony Prašnikar Frank Potočnik Matt Znidarišič FONTANA, CALIF. Tom Frank O. O. Hochevar Mike Mezury Louis Lipovec Anton Videgar INDIANAPOLIS, IND. Valentin Stroj Mary Stroj Stanes Stroj Val. Rainhold Stroj DULUTH-ELY, MINN. A. & A. Blatnik Joseph Mavetz st. Simon Marolt George Kochevar Ivan Tauzell Math Praprotnik Anton Slogar DETROIT, MICH. Mae Klarich Dolores Klarich	Martin Jurečko VZHODNI OHIO: Neimenovana Louis Gross Frank Podobnik Paul Ilovar Martin Lapornik John Železnik Mike Smerdel Frank Ledvinka Blaž Česnik CLEVELAND, O.: John Zimmerman Marion Bashel Gasper Bashel Louis Zgonik John Troha Caroline Zigman Mary Dodic Anton Železnik A. Krištof GIRARD, O.: John Bogatay Peter Jaklevich Joe Leskovec Frank Ban Louis Muster SALEM-POWER POINT, O.: Matt Tuseck Frank Koran	Frank Hrvatin Jr. Frank Sabec Daniel Naglich E. Benedik S. Staner ZAP. PENNA.: Frank Bregar Rudolf Čeligoj Max Zidar Neimenovan Jacob Tomec Joe Mele Kathy Marovich Matt Marovich Anton Valenčič Anna Oblak Steve Poverk Louis Podbevšek Ciril Dornik John Kochevar Frank Golobič Mary Golobič Martin Cvelbar Mike Kotar Frank Smolich Frank Mlekuž Mary Zagar Louis Slebir Tončka Slebir Frank Vulč Jose Vulč	Andy Bertl Anton Zornik Marie Zornik Frank Terkaj Julia Rasberger Mary Novak Frank Kurant Frances Bohinc Mary Galičič Louis Gutman Theresa Homec Joe Hrvatin Cecilija Suša Louis Bogatay John Rozman James Saniz Frank Udovich Rudolph Zornik Ann Zornik WEST VA.: Jennie Klavisher Antonia Vidmar Anton Vidmar Lenhart Werdinek WILLARD, WIS.: Mike Lešnjak Frank Oman Pete Dragosh Jacob Dečman Lawrence Celar Frank Bergant

PROSVETNA MATICA

JE DELAVSKA KULTURNA USTANOVA

*Društva in kulturne organizacije
pridružite se ji!*

ZA POJASNILA PIŠITE NA:

PROSVETNA MATICA

2301 So. Lawndale Avenue

Chicago 23, Illinois

ZAHVALA UPRAVNIŠTVA

Izdajati tako publikacijo kot je naš "MAJSKI GLAS", bi bilo nemogoče, ako bi ne imeli naklonjenosti pri oglaševalcih, pa bili to trgovci in obrtniki, profesionalci, ali posamezni naročniki in so-mišljeniki te publikacije. Zato vsem skupaj iskrena hvala.

Čitateljem priporočamo, da upoštevajo trgovce in obrtnike, ki oglašajo v Majskem Glasu. Prepričani smo, da boste pri njih prav tako dobro postreženi, ali pa še boljše, kot drugje. Torej, ne prezrite gesla "SVOJI K SVOJIM!"

Dalje se upravništvo iskreno zahvaljuje zastopnikom in drugim prijateljem te publikacije, kateri so nabirali oglase in naročila.

Zelo važno delo vrše tudi razpečevalci. "Majski Glas" izdajamo zato, da ga ljudje čitajo. Agitatorji skrbe, da pride med ljudstvo. Vse priznanje i tem, ki se trudijo, da obišejo vsakega ter izrabi-jo kakršnokoli priložnost v nabiranju naročnikov "Majskemu glasu".

Pri teh delih pomaga marsikdo, ki ni v seznamih nikoli omenjen. Upravništvo izreka priznanje vsem od kraja in se nadeja, da ostanejo vsi enako naklonjeni našemu skupnemu delu tudi v bodoče.

Upravništvo MAJSKEGA GLASA.

ANTON KEGL

KRASEN
PIKNIŠKI VRT

Prigrizek in dobre pijače vedno na razpolago

TEL. WILLOW SPRINGS 999-J
WILLOW SPRINGS - - - ILLINOIS

*Compliments
of*

**CRAMSIE, LAADT
& COMPANY**
INSURANCE

TEL. WABASH 3161

175 West Jackson Boulevard
CHICAGO • ILLINOIS

KADAR STE V DETROITU, OBIŠČITE

OMIRA CAFE

ANDREW GRUM in JOE ČERNE,
— lastnika —

Prenovljeni in povečani prostori.

PROSTORA ZA 400 LJUDI HKRATI

Ples - pivo - vino - likerji

DOMAČA KUHINJA

SLOVENSKA GODBA VSAKO NEDELJO
OB 3:30 POPOLDNE

Townsend 9-9815

619 McNICHOLS ROAD - DETROIT, MICH.

Compliments of

JOHN KOČEVAR

Tel. Canal 6177

2215 West 23rd Street - Chicago 8, Illinois

Pivnicka Service Station

Accessories - Tires - Batteries
Ignition - Greasing
Vulcanizing

2700 S. Lawndale Ave. - Chicago 23, Illinois
PHONE CRAWFORD 2811

PHONE CRAWFORD 4521

HAVLIK'S Fruit Store

FINA POSTREŽBA
ZMERNE CENE

3646 W. 26th Street - Chicago, Illinois

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER

2301 S. Lawndale Ave.

Chicago 23, Illinois

PHONE: ROCKWELL 2864

Dvorana za seje, male zabave, za vaje pevskih in dramskih zborov, za sestanke unij itd.

ČITALNICA IN KNJIŽNICA NA RAZPOLAGO VSEM ČLANOM
JSZ IN DRUŽABNEGA KLUBA SLOVENSKI CENTER

BALINIŠČA POD UPRAVO DRUŽABNEGA KLUBA SLOVENSKI CENTER

Razvedrilni prostori v pritličju za člane kluba

ČLANARINA \$1.00 NA LETO

V Centru so uradi "Proletarca", JSZ, Prosvetne matice in kluba št. 1
KADAR PRIDETE V CHICAGO, OBIŠČITE NAS!

NAŠ VSAKDANJI KRUH

Ko smo bili majhni in smo hodili v šolo, so nas učili, da je "Oče naš" najlepša molitev. Imenovali so jo molitev vseh molitev.

Nekoliko pozneje, ko so mislili, da dobiva otroški razum prvo sposobnost presojanja, so nam začeli "Oče naš" analizirati in razlagati. Najlepše v tej molitvi—so nam dejali—je veliko, brezpo- gojno zaupanje v nebeškega očeta.

"Zgodi se tvoja volja kakor v nebesih tako tudi na zemlji"—to pomeni—so pravili—da ni v človeškem srcu nobenega dvoma o božji dobroti, ki bo gotovo vse tako uredila, da bo prav.

V isti molitvi so tudi besede: Daj nam danes naš vsakdanji kruh.

Tudi to so nam razlagali.

Ne skrbi za jutri, ne zbiraj za pojutršnjem—so rekli—prosi Boga, naj ti da, kar potrebuješ danes. In dal ti bo. Jutri ga prosi vnovič, in dal ti bo zopet. Zaupaj nebeškemu očetu, in dajal ti bo zaradi tvojega zaupanja.

*

Pšenica in koruza, krompir in fižol raste v božji prirodi.

Ali Bog je izgubil oblast nad svojo naturo in njenimi darovi. Kapitalistična družba je reformirala te reči in napravila red.

Od Boga ni mogoče izprositi ne moke ne mesa, ne obleke ne strehe. Kapitalisti so mogočnejši od nebeškega očeta.

Vpeljali so še drugo razliko.

Boga—so nas učili—je treba le moliti. Kapitalistom je treba vse plačati.

Molitev za vsakdanji kruh ne doseže več nebes. Ako ne doseže kapitalističnega gospodstva, se izgubi v prazni neskončnosti kakor glas vpijočega v puščavi.

*

Če se hoče kaj kupiti, je treba denarja, in da se dobi denarja, je treba staršev, ki so ga že nabrali, kapitala, ki nosi obresti, ali pa dela.

Prositi za vsakdanji kruh se pravi prositi za delo. Kapitalistom ni treba moliti, ker jim kup denarja zagotavlja vsakdanji kruh, vsakdanjo pečenko, vsakdanje vino, če se jim zljubi, pa tudi vsakdanjega šampanjca.

Molitev bi bila torej le za proletarca. Toda Bog ne oddaja dela. Torej "oče naš" ni v nebesih, ampak v kakšni rezidenci na zemlji. Moliti nebeškega očeta ne pomaga nič; moliti bi bilo treba mogotce, ki posedujejo svet.

Tak je novodobni Olimp.

Nad Bogom stoje multimilijonarji.

PHONE ROCKWELL 5695

ANTHONY S. HOLUB

ATTORNEY AT LAW

3734 West 26th Street Chicago, Illinois

TELEPHONE LAWDALE 1419

Dr. Charles A. Nemecek

DENTIST

3734 West 26th Street - Chicago 23, Illinois

GRADIMO BOLJŠO DRUŽBO ŽE SEDAJ!

Zadružno gibanje nam nudi podlago zato.

Workers Home

Co-operative Association

ZADRUGA ČEŠKIH DELAVCEV

vas vabi na pristop. Delnice po \$25.00, katere lahko odplačujete na obroke.

KUPUJTE SVOJE POTREBŠČINE V TEM ZADRUŽNEM PODJETJU!

Trgovina s prvovrstnim, svežim in prekajenim mesom in grocerijo na

2659 S. PULASKI RD. - CHICAGO 23, ILL.

Phone Lawndale 3753

KAŠLJAJOČA RASTLINA

V vročih, vlažnih krajih raste rastlina z botaničnim imenom *Eutadia tussiens*, kašljajoči bob, ki je neke vrste trta. Na tej rastlini je zanimivo, da ne more absolutno pretrpeti nobenega prahu. Če se zamaše luknjice rastline s prahom, se nabirajo v listih nekaj časa plini; potem jih rastlina izpahne in pri tem je razločno slišati šum kakor pri kašljanju ali kihanju in rastlina se močno tresse. Tudi zardi pri tem; chlorophyll, to je kemična snov, ki daje listom zeleno barvo, se pogrezne, in majhni deli rdeče mase pridejo na površje. *Eutadia tussiens* se drži včasih v sobah. Kadar se pometta, se čudijo ljudje, ki ne poznajo njene lastnosti, da rastlina kašlja. Diha rastlina z listi. Na spodnji strani ima *Eutadia* vse polno mikroskopično majhnih odprtih, ki se z dvema gibčnima ustnicama zapirajo in odpirajo. To so konci majhnih cevi, ki so napolnjene z vodeno paro in s kisikom, torej s kemičnimi plini, ki nastajajo vedno vsled kemičnih izprememb pri rasti.

COMPLIMENTS

OF

HOTEL BERGER

TEL. CRAWFORD 4290

2653 South Lawndale Avenue

CHICAGO 23 - ILLINOIS

Greetings
from the

CZECHOSLOVAK
TYPOGRAPHICAL
UNION 330 I.T.U.
Chicago - Illinois

INSURANCE is too cheap to be without.—

A single loss proves that.

The Best of Service is offered by

DONALD J. LOTRICH

2610 S. Lawndale Ave. - Lawndale 2344

REAL ESTATE - NOTARY PUBLIC

3607 WEST 26TH STREET
Lawndale 5795
CHICAGO

LOUIS J. ZEFRAN

E. L. ZEFRAN

REGISTERED EMBALMER

Prvi in edini

SLOVENSKI POGREBNI ZAVOD V CHICAGU

Moderna kapela s hladilno opremo

Automobili za vse slučaje

TEL. CANAL 4611

1941 W. Cermak Road - Chicago 8, Illinois

TEL. LAWDALE 2965

FRANK'S MARKET

QUALITY MEATS

Home dressed poultry - Home made sausage

Quality, Quantity, Service, Our Motto

3757 West 26th Street - Chicago, Illinois

COMPLIMENTS OF

SAMUEL H. ROSENTHAL

ATTORNEY-AT-LAW

STATE 1996-1997

127 No. Dearborn Street - Chicago 2, Illinois

Maksim Gorkij:

IZPREVOD

Po vaški cesti, med belimi ilovnatimi kočami, se vije z divjim vpitjem nenavaden izprevod.

Gruča ljudi prihaja, prihaja na tesno in počasno—pomika se naprej liki velik val in spredaj koraka konjiček, smešen dolgodlak konjiček, ki žalostno poveša glavo. Če vzdigne sprednje noge, potem zmaje z glavo tako čudno, kakor bi hotel z gobcem razriti cestni prah, in če premakne zadnjo nogo, se zniža hrbet skoraj do tal, kakor da se zgrudi še tisti hip.

Na sprednjem delu kmečkega voza je privezana na vrvi z rokama mala, naga, mlada ženska. Hodi čudno, od strani, njena glava, z gostimi, zmršenimi, temnimi lasmi, je vzdignjena, odprte oči gledajo v daljavo s topim, brezpomembnim pogledom, v katerem ni nič človeškega . . . Na njenem telesu je polno modrih in škrlasto rdečih, okroglih in podolgovatih madežev, njena leva, močna, deklinška stran prs je razmesarjena in kapljica za kapljico krvi prihaja na površje . . . Kri tvori po vsem telesu rdeč trak, in na levi nogi do kolena, trak, ki je po ključni kosti pokrit z debelo plastjo prahu. Če vidiš telo, misliš, da je po vsem telesu odrezan dolg trak kože; in telo ženske je moralo biti že pred dolgim časom raztepeno s polenom—bilo je nenavadno oteklo in strašno modro.

Vitke male noge se komaj dotikajo tal, telo je vpognjeno in se maje semtertja in nerazumljivo je, da še more stati na nogah, ki so kakor telo gosto pokrite z modrordečimi madeži, da se ne zgrudi in obvisi na vrvi in se ne drsa za vozom po prašni, gorki cesti . . .

Na vozu stoji visokorasel kmet v beli srajci, s črno debelo kapo, izpod katere se vsiplje čop rde-

čih las na čelo; v eni roki drži vajeti, v drugi bič, s katerim udarja enkrat po konjevem hrbtu, drugič pa po telesu žene, ki je že tako vse razbito, da nima nič več človeške oblike. Oči rdečelasega kmeta se svetlikajo v satanskem veselju in njihova zelena barva odgovarja rdečim lasem.

Do komolcev zavihani rokavi odkrivajo močne, mišičaste roke, ki so gosto porasle z rdečo dlako; v njegovih odprtih ustih je polno ostrih, belih zob, in semtertja zavpije kmet s hripavim glasom: "N-nu . . . copernica! He, Nu-u! Tako bratje?! . . ."

In za vozom se vali množica in vpije, rjove, žvižga, se smeje . . . podpihuje . . . Mali dečki letajo . . . pridrve k ženi, ji zakričijo zasmehovalno besedo v obraz. Potem prevlada smeh množice vse druge zvoke in tudi tanki pisk biča po zraku . . .

Ženske prihajajo z vznemirjenimi obrazi in blešketajočimi očmi . . . Možje prihajajo in vpijejo kmetu na vozu nekaj besed . . . Obrne se k njim in se glasno zasmee, ko odpre na široko usta. Udarec z bičem po telesu žene . . . Dolga, tanka vrvica se ovije ram in rok. Tu potegne kmet vrv; žena strašno zavpije in pade, preobrnivši se na hrbet v prah . . . Veliko izmed množice jih priskoči in se jih nagne nadnjo ter jo pokrije.

Konj se ustavi, a za trenotek že gre dalje in osramočena žena se pomika, kakor poprej za vozom. Počasi korakajoč maje siromašni konj z glavo, kakor bi hotel reči:

"Glejte, kako nizkotno je biti žival. Na vsako reč si lahko prisiljen . . ."

In nebo—južno nebo je čisto—nobenega oblačka ni videti in prostovoljno razsiplje poletno solnce vroče žarke . . .

Phone Lawndale 1214-1260

Henry Swade

Certified

Plumbing and Heating Contractor

Jobbing and Repairing

promptly attended to

2448 So. Hamlin Ave. - Chicago 23, Illinois

STANLEY SKRIVAN

UNIJSKA BRIVNICA

PRVOVRSTNO DELO, DOBRA POSTREŽBA
IN ČISTOČA

2608 S. Lawndale Ave. - Chicago, Illinois

THE PELIKAN DRUG STORE

TEL. CRAWFORD 2100

Lawndale Ave., Corner West 26th Street
CHICAGO, ILL.

EDWARD J. KRAL. R. Ph. G.

Compliments
of
**Philip
B.
Heller**

LOANS
Made on
REAL ESTATE

**LAWNDALE NATIONAL
BANK**

Christiana & 26th Street
CHICAGO 23 - ILLINOIS

ADRIA PRINTING CO.

1838 NO. HALSTED STREET
CHICAGO 14 ILLINOIS
Phone Mohawk 4707

•
**NAJVEČJA HRVATSKO-
SLOVENSKA TISKARNA**

Se priporoča v izvršitev vseh tiskarskih del

Tiskamo časopise, knjige, programe, letake,
vstopnice in vsa druga v tiskarsko
stroko spadajoča dela

•
VSA NAROČILA IZVRŠENA LIČNO IN HITRO
TER PO ZMERNIH CENAH

Ameriški družinski koledar je bil tiskan pri nas
"Proletarec" se tiska pri nas

THE NEW HOME
of
BADGER
Tool and Manufacturing Co., Inc.

Automotive Parts & Accessories
Phone Canal 8490
1501-1507 W. POLK STREET
CHICAGO 7 - - - ILLINOIS

Proletarcu dva tisoč novih naročnikov!

VELIKA številka? Nikakor ne! Če vsak v svojem delokrogu le malo poagitiramo, pa jih bo do konca leta več skupaj kot pa dva tisoč. Meni se ta številka zdi malenkost, upoštevajoč velikansko polje po naših naselbinah širom Amerike, ki je našim marljivim zastopnikom na široko odprto. Samo treba je malo gibati, nekoliko podrezati tu in tam, malo po domače pogovoriti se z ljudmi — pa naročniki lete skupaj kot golobje na proso. Kdor tega ne verjame, naj kar poskusi, pa se bo prepričal, da je to popolna resnica!

Potovalne zastopnike, izvzemši domače za lokalna okrožja, med vojno ne moremo pošiljati naokrog zaradi otežkočene transportacije. Pa tudi druge ovire so: Težko jih je dobiti, ker zdaj ljudje vsi delajo; še težje pa dostojno plačati, ker so se pri listu vse stvari podražile, naročnina pa je ostala le \$3 na leto kot dozdej. Zatorej kampanja za dva tisoč novih naročnikov pade na rame tebi in meni — oziroma v naročje vseh nas takih, ki se zavedamo, da je list Proletarec še vedno potreben v naših naselbinah za pravo delavsko izobrazbo in mu zato vsak okrog svojih znancev in prijateljev pridobimo kolikor mogoče največ novih naročnikov do konca tega leta.

List je zadnja leta pisan v tolerantnem tonu izključno za delavske interese ter v prilogo osvobodilne borbe tu in v starem kraju, kar lahko s pridom čita vsak Slovenec in Slovenka. To pa je tudi glavni pogoj za pridobivanje novih naročnikov. Samo nekoliko potruditi se je treba od hiše do hiše ter na sejah in drugih sestankih malo poagitirati za list, pa uspehi nikdar ne izostanejo. Priglasite se upravništvu Proletarca, ki vam bo poslalo vsa navodila. Da ne bo vaš trud zastonj, vam bo upravnik sporočil tudi, koliko provizije boste deležni od naročnin in oglasov.

S tem apelom se obračam na vse moje znance in prijatelje obojega spola širom Amerike; posebno pa na tiste zavedne sodruge in sodruginje, ki so bili in so še aktivni v naprednem delavskem duhu, da se prostovoljno odzovejo temu klicu in v določenem času pridobe kolikor mogoče veliko novih naročnikov. Proletarec ima poleg tega tu-

di v angleščini toliko dobrega gradiva, da je vreden predpisane naročnine tudi za take, ki slovenščino slabo ali pa skoraj nič ne razumejo. Poradi vseh teh tehničnih razlogov ne bo težko dobiti naročnike; le povedati je treba ljudem, da list piše v obeh jezikih za pravice in svobodo delavstva v Ameriki, ter za osvobojenje južnih Slovanov izpod železne pete tujih in domačih tiranov, da se bo tamkajšnjemu ljudstvu po vojni mogoče združiti v avtonomni demokratični federativni republiki. In za take cilje smo jim ameriški Slovenci seveda pripravljene pomagati. Da pa bomo vsi o vsem tem ob času in dobro poučeni, je neobhodno potrebno, da smo naročniki Proletarca!

V mislih imam nekaj slovenskih naselbin, ktere sem pred leti večkrat obiskal, kjer bi se, po mojem mnenju, dalo za Proletarca precej napraviti, če bi par agilnejših oseb v naselbini posvetilo nekaj prostega časa v to svrhu. Seveda je s tem v zvezi trud in delo, brez katerega ničesar na svetu ne uspeva. Toda nekoliko požrtvovanja si pa še vedno smemo naprtiti za dobro stvar — čeprav smo vsekrižem zaposleni in zraven tega ne več mladeniški. Omenil bom le en kraj (drugi naj se blagovolijo sami spomniti), kjer je bil moj prvi dom v Ameriki, namreč Rock Springs, Wyo. Naš tamkajšnji zastopnik John Jereb, je preveč v letih, da bi mogel skakati okrog za nove naročnike. Tam je precej mlajših moči, ki bi se lahko udeležile kampanje za nove naročnike Proletarcu. Pričakoval sem od začetku kampanje, da bo Rock Springs, Wyo. z okolico vred dobro zastopan v kolonah agitatorjev. Seveda, kar še ni, se lahko zgodi — in jaz bom prijetno iznenađen čitajoč nova imena zastopnikov ter njih uspehe v dobivanju naročnikov. "Besede mičejo, zgle-di vlečejo," se glasi pregovor. Upam, da bodo vrli zgledi Rock Springsa pritegnili v kolone agitatorjev vse ostale slovenske naselbine širom Amerike, kajti Proletarec je vreden, da ga čita sleherni Slovenec in Slovenka!

Iskreli prvomajski pozdrav vsem — Proletarcu pa dva tisoč novih naročnikov!

FRANK S. TAUCHAR.

The Douglas *Clothing Co.*

3937 & 3939
W. 26th STREET

CHICAGO

HUJAN'S TAVERN

NAJBOLJŠE PIVO, VINO IN LIKERJI
SOBE V NAJEM
2346 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
TEL. CANAL 3636

TEL. CANAL 9189

Maryton Cafe & Restaurant
ANTON GOLENKO, Prop.

Rooms for Rent - Home Cooking
Hall for Rent for All Occasions
2246 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Čitatelji, upoštevajte oglasa-
ševalce v "MAJSKEM
GLASU"

FLOR HARDWARE AND PAINT STORE

BARVE - ŠIPE - KUHINJSKO ORODJE
in potrebščine za vrtove

5519 W. NORTH AVENUE - CHICAGO 39, ILLINOIS
PHONE MERRIMAC 0728

A DEPENDABLE FLORIST

GOTTLIEB'S FLORAL SHOPPE

Edini slovenski cvetličar v Chicagu in okolici.
1845 W. Cermak Road - Chicago 8, Illinois
PHONE CANAL 3073

ZUNANJA NAROČILA SE TOČNO IZVRŠUJEJO

JOHN MACEK

JEWELRY

WATCH, CLOCK
and
JEWELRY REPAIRING

508 Market St. - Waukegan, Ill.

S. EISENBERG
Department Store

The Family
Thrift Center
Since 1903

PHONE MAJESTIC 508

804 Tenth St. - Waukegan, Ill.

DILGER, Florist

Naročila pošiljamo
tudi v druga mesta.
V vseh slučajih se obrnite na
nas za informacije.

219 Carnation Court
WAUKEGAN - ILLINOIS

COMPLIMENTS
OF

Dr. and Mrs.

ANDREW FURLAN

WAUKEGAN, ILL.

IGNAC JEREB

Tavern

v Slovenskem
narodnem
domu

Tenth Street - Waukegan, Ill.

**CO-OP TRADING
COMPANY**

Grocerija - mesnica
pekarija - mlekarna

SUPER SERVICE STATION

WAUKEGAN
ILLINOIS

**TENTH STREET
HARDWARE CO.**

Sherwin Williams Paint and
Varnish

PHONE MAJESTIC 1986
620 Tenth St.

WAUKEGAN - ILLINOIS

COMPLIMENTS
OF

FRANK OPEKA

Distributor
of

BLATZ BEER

Waukegan-North Chicago, Ill.

**SLOVENSKI
NARODNI
DOM**

Dvorane za
SEJE - IGRE - KONVENCIJE
BANKETE - SVATBE

Vrt za balincanje

424-10th Street - Waukegan, Ill.
Phone ONTARIO 3052

JOHN GANTAR

ČEVLJAR

Zaloga čevljev po zmernih
cenah

622-10th St. - Waukegan, Ill.

KAKO JE JOŽE ZAVERTNIK PISAL IN GOVORIL LJUDEM

Jože Zavertnik je pisal svoje članke preprosto in vljudno, kadar je svoje ideje dokazoval takim ljudem, ki jih je upal pridobiti zanje. Med delavci se je gibal prav po domače. Bil je zmerom eden izmed njih. Tako se je počutil tudi kadar je pisal zanje.

V Majski glas je pisal vsako leto. Znal je bodriti prepričane sodruge in pobijati dvome med onimi delavci, ki se ne morejo odločiti, katero pot naj si izberejo v svoji miselnosti. Eden poslednjih Zavertnikovih člankov je bil v Majskem glasu l. 1928, ki ga tu ponatiskujemo vsled pristnosti Zavertnikovega sloga v njemu.

Bodočnost gre delavstvu

Jože Zavertnik

KO SO pred več ko tričetrinkami stoletja gradili južno železnico ob času onih viharnih marčnih dni, ko so ljudstva vstajala proti kronanemu absolutizmu, so se na Ljubljanskem barju pojavile izredne potežkoče proti gradnji proge. Dozdevno je barje kljubovalo inženirski vedi. Najslabše mesto je bilo tam, kjer je most čez Ljublanico med sedanjima postajama Vič-Glince in Borovnica. Prihajali so železniški vlaki in vozili gramoz in kamenje, med katerim so bile pravcate skale. Ta gramoz in kamenje so pogrezali v močvirje. Prišli so stari in "pametni" možje skupaj in rekli: Nikdar ne bodo zgradili železnice do Trsta. "Močvirje nima dna."

Govorili so na podlagi dejstev, ki so jih njim kazale njih oči. O inženirski vedi niso vedeli ničesar. Videli so, kako so vlaki dovažali gramoz in kamenje in kako ju je pogoltnilo močvirje. Sodelovali so na podlagi tega, kar so videli in delali napačne zaključke, ne da bi globlje razmišljali o besedah "močvirje nima dna", ki so jih sami izgovarjali na podlagi svojih opazovanj. In če je kdo tem "pametnim" ljudem ugovarjal, so mu rekli: "Tiho bodi, saj nič ne veš, še gospod brezovski župnik pravijo, da je močvirje brez dna in da ne zgrade železnice."

Nekega dne je pa močvirje prenehalo požirati kamenje in gramoz. Pričelo se je prikazovati iz močvirja, postalo je trdno in polagati so pričeli železniške tračnice in železnica je stekla v Trst. "Pametni" in stari ljudje so majali z glavami in se čudili, toda neumni niso hoteli ostati, pa so rekli, da morajo biti "žolnirji", tako so takrat rekli inženirjem, v zvezi s samim peklenščekom. To je povzročilo, da se je med preprostim ljudstvom na deželi obdržala dolgo časa govorica, da je železnica hudičeva iznajdba in da jo goni sam peklenšček.

Ako danes zaveden delavec prigovorja nezaved-

nemu, da naj se pridruži delavski strokovni, politični ali gospodarski organizaciji, da se izboljša delavski položaj, tedaj mu nezavednež odgovori: "Saj ne bo nič pomagalo. Na svetu so bili vedno bogatini in reveži in tudi ostanejo."

Kako brezmiselnost je tako govorjenje! Opazovanja teh nezavednežev o razmerah v človeški družbi so površna, kot so bila opazovanja onih starih in "pametnih" mož, ki so govorili, da močvirje nima dna. Videli so izginjati gramoz in kamenje v močvirju, opazili pa niso, da se dno dviga in voda nad njim, da ima močvirje torej dno in sicer tam, kjer se ustavlja kamenje, da ga močvirsko blato zopet zakrije.

Delavci se sploh ne organizirajo zaradi tega, da delavci postanejo bogatini, bogatini pa reveži. Ako bi bil to cilj delavske razredne organizacije, tedaj bi bil njen cilj zgrešen. Ako bi se delavska organizacija bojevala za tak cilj, tedaj bi ne izvršila drugega, kadar bi bil njen cilj dosežen, kakor da bi reveži postali bogatini, bogatini pa reveži, nakar bi se ti organizirali da postanejo delavci-bogatini zopet delavci reveži. Taka igra bi se lahko ponavljala v večnost in na svetu bi res bili vedno bogatini in reveži.

Nihče pa vendar ne more trditi, da so milijoni razredno zavednih delavcev res tako brezpametni, da bi se bojevali za take brezmiselnosti.

Delavska organizacija ima velike in vzvišene cilje. Deli se v strokovno, politično in gospodarsko, in vsaka ima svoje odkazano polje za svoje delovanje. Cilj razrednih delavskih organizacij je vedno enak: Odprava mezdne sužnosti—sistema blagovne produkcije in distribucije za osebni dobiček, ali odprava gospodarskega sistema, ki omogočuje, da se človeška družba deli v bogatine in reveže.

Da se organizacija med delavstvom ne razvija

Phone No. Chicago 4483

JOHN LESKOVEC

se priporoča rojakom za
instaliranje

GRELNIH IN HLADILNIH
NAPRAV

1016 Lenox Ave.

NO. CHICAGO - ILLINOIS

PINKY'S Tavern

1118 S. Sheridan Rd.
No. Chicago, Ill.

Naj živi Prvi Maj!

Frank in Mary Mihevc

WAUKEGAN
ILLINOIS

Živel Prvi maj
in spomin na
JOŽETA ZAVERTNIKA!
John in Anna Mahnich

WAUKEGAN
ILLINOIS

Majski pozdrav!

Math in Louisa Ogrin

NORTH CHICAGO
ILLINOIS

Frank Martinjak

NATIONAL
SHOE REPAIRING

LA SALLE - ILLINOIS

JOE NOVAK

GROCERIES and MEATS
Phillips 66 - Gas and Oils

U. S. Route No. 6
PERU, ILLINOIS

TONY LUNKA

Beer - Ale - Wine - Mixed Drinks

PHONE 4923

543 New 4th St.
Fairport Harbor, Ohio

ANDREW KAPEL

BONDED WINERY
Phone 6436

440 Cortland St.
Fairport Harbor, Ohio

ANTON TANKO

GROCERJA
in
MESNICA

6313 St. Clair Avenue
Cleveland 3, Ohio

... YOU TEAR THEM —
WE REPAIR THEM ...

KOZAN

CHAMPION SHOE REBUILDER
6506 St. Clair Ave. - Cleveland, O.

WAUKEGAN-NORTH CHICAGO CO-OPERATIVE ASSOCIATION

DVE TRGOVINI:

523 Tenth Street 1245 Victoria Street
Tel. N. C. 466 Tel. N. C. 365

PROMET V LETU 1943 \$215,000.00

Čisti dobiček \$15,000.00

DELAVCI, PODPIRAJTE IN AGITIRAJTE
ZA SVOJE ZADRUŽNO PODJETJE!

KLUB ŠT. 27 J.S.Z.

Cleveland, Ohio

vabi v svoje vrste vse zavedne
delavce in delavke, na skupno
delo za boljšo bodočnost. Zboruje
vsaki drugi petek v mesecu ob 8.
zvečer v starem poslopiju SND na
St. Clair Avenue.

Pevski zbor ZARJA ima svoje
pevske vaje vsaki četrtek ob 8.
zvečer v klubovih prostorih. Ako
imate posluh in veselje do petja,
pridružite se mu.

tako hitro, kot je potrebno v interesu delavstva samega, da se razvija, so krivi oni "pametni" ljudje, ki delavstvu pripovedujejo, da so bili bogatini in reveži na svetu in da tudi ostanejo vedno.

Ti ljudje razdirajo kar zavedni delavci grade z velikim trudom. Nekateri to delajo nevedoma, drugi pa vedoma. Tisti, ki to delajo vedoma izrabljajo nevednost ljudske množice za oviranje in preprečenje delavske organizacije. To povzročajo in delajo, da uče versko, narodno in politno sovraštvo. Ščuvajo spol proti spolu, ali pa svoje nauke proglašajo za edino zveličavne za delavstvo s političnim papeštvom na čelu v prid politične hierarhije, ki je v viharnih dneh človeške družbe ko se je zvijala v krčih, ki so bili plod železnega zakona, učinkujočega v kapitalističnem gospodarskem sistemu, splezala na hrbtih nezavednega delavskega in kmečkega ljudstva kviško. Drugi de-

lajo to vedoma in če so to delavci, tedaj to delajo zaradi hipne osebne koristi ne le sebi v škodo, ampak tudi svojim hčeram, sinovom, vnukom in pravnukom.

Tudi število zavednih škodljivcev v delavski organizaciji se znižuje, ker se nerazsodnost v masi umika razsodnosti, nezavednost zavednosti, nesloga pa slogi.

Bodočnost gre delavstvu! Dani se. Dan v delavskih možganih postaja vedno večji, ki obeta biti izredno in divno krasan in lep, ko delavska večina spozna, da delavstvo doseže vse, ako loči pleve od zrna in je složno ter ga vodijo v boju za osvoboditev iz mezdne sužnosti le skupni zvišeni cilji.

In kadar napoči dan tega spoznanja, tedaj bo tukaj prvi majnik za vse človeštvo ...

FRANK AZMAN

MESNICA

Sveže in prekajeno meso, šunke, klobase in želodci najboljše kakovosti.

6501 St. Clair Ave. - Cleveland, O.
TEL. ENDICOTT 0347

MATH PISHLER

TEXACO
FILLING STATION

Texaco Fire-Chief Gasoline
23515 St. Clair Ave. - Euclid, Ohio

Bukovnik Studio

PHOTOGRAPHER

IVanhoe 1166

762 E. 185th St.

CLEVELAND - OHIO

DRENK'S BEVERAGE DISTRIBUTING, Inc.

RAZVAŽALCI
PIVA

23776 St. Clair Ave., Euclid, O.
Phone KEnmore 2430-2739

Dr. A. A. Urankar

DENTIST

v Slovenskem Delavskem
Domu

15333 Waterloo Road

CLEVELAND - OHIO

ACME Dry Cleaning Co.

FRANK JURECIC, Prop.

Obleko odvažamo in
privažamo na dom
PHONE GLENVILLE 5374

672 E. 152nd St.
CLEVELAND - OHIO

GIRIL OBED

PIVO - SMOTKE
CIGARETE in
TOBAK

Se priporoča

23511 St. Clair Avenue
CLEVELAND - - OHIO

Louis Ferfolia

Licensed

FUNERAL DIRECTOR

TEL. MICHIGAN 7420

9116 Union Ave.

CLEVELAND - OHIO

Mayflower Dairy

FRANK RACE, lastnik

448 E. 158th Street

CLEVELAND - OHIO

Charles Rogel

KROJAČNICA
in ČISTILNICA

6526 St. Clair Ave.
CLEVELAND - OHIO

Obilo uspeha
MAJSKEMU GLASU
in
PROLETARCU!

**VINCENC in ROSE
JURMAN**

CLEVELAND
OHIO

JOSEPH TREBEC

MESNICA
Sveže in suho meso

1423 E. 55th St. - Cleveland, Ohio
Henderson 1559

MARTIN ŠORN

RESTAVRACIJA

6034 St. Clair Ave. - Cleveland, O.

EAST 61ST GARAGE

FRANK RICH, lastnik
Popravljalnica aviov vseh vrst
TEL. HENDERSON 9231
1109 East 61st St. - Cleveland, O.

DANIEL STAKICH

REAL ESTATE - INSURANCE
Phone KEN. 1934
15813 Waterloo Road
CEVELAND-COLLINWOOD, O.

Društvo

"NAPREJ" ŠT. 5

SNPJ

CLEVELAND, O.

proslavi
v nedeljo 7. maja 1944
SVOJO 40-LETNICO
z varijetnim programom
v S. N. Domu na St. Clairju
in vabi na obilno udeležbo.

Pozdrav 1. maju ter blag spomin **Jožetu Zavertniku** ob 15-letnici
njegove smrti, kateremu je posvečen ta Majski glas.

Članstvo društva "V BOJ" št. 53 SNPJ

JOSEPH F. DURM, tajnik
15065 Waterloo Rd. Cleveland 10, Ohio

PROGRESIVNE SLOVENKE AMERIKE

ORGANIZACIJA NAPREDNIH DELAVSKIH ŽEN

Krožek št. 1 - Collinwood, Ohio

Organizirajte tudi v vaši naselbini progresivne žene v krožek!
NAPREDNA ŽENA, PRISTOPI V NAŠ KROG!

SLOVENSKI DELAVSKI DOM

15335 WATERLOO ROAD CLEVELAND, OHIO
DVRANE ZA PLESE, KONCERTE, SVATBE IN SEJE
Vedno sveža pijača in vljudna postrežba v domovi točilnici
KEGLJIŠČA IN BALINIŠČA

GLenville 0422

KENmore 2641

MATT PETROVICH

REAL ESTATE & INSURANCE

Fire - Tornado - Auto - Plate Glass-Liability
NOTARY PUBLIC

595 East 140th Street - - - Cleveland, Ohio

FRANK BELAJ

MEN'S WEAR

6205 St. Clair Avenue - Cleveland 3, Ohio

Telephone Henderson 9072

HEADQUARTERS FOR NATIONALLY KNOWN MERCHANDISE

SLOVENSKA ZADRUŽNA ZVEZA

667 East 152nd Street

GL. 6316

16201 Waterloo Road
IV. 1248

712-14 East 200th Street
IV. 3562

CLEVELAND - OHIO

Delavci, to je vaše podjetje! Kupujte svoje potrebščine v njemu!

Za zmago, kupujte
vojne bonde!

Klaus Heinrich-T. M.:

ŽIV POKOPAN

(Odlomek iz knjige "Konzentrationslager VII", v kateri pisec, bivši jetnik koncentracijskega taborišča v Nemčiji, navaja strahovite prizore v njih, ki jim je bil sam priča.)

"VZEMI lopato, mrha, in izkoplji tu v zemljo luknjo. Mogoče te bo pogled na svoj lastni grob izpametoval." Izak je otrpnil, a surova Geyerjeva brca mu je dokazala, da se Zimmermann ni šalil. "Tukaj! Začni!" Geyer mu je pokazal ravna tla v kotlini. S palico je površno zarisal pravokotni prostor v velikosti običajnega groba.

"Dva moža od prvega voza sem! Kopljite! Takoj!"

Erich Rieger in Willi Kneif, ki ju je Geyer z okretom glave označil, sta pritekla. Izak in oba tovariša so začeli kopati jamo.

Vlažna in trdo oteptana zemlja je bila zelo odpornna. Vendar je troje kopačev že po kratkem času stalo do kolen v jami. Kmalu so se pogreznili do bokov. Potem do prsi. To se je zdelo Zimmermannu dovolj.

"Ven vidva!" je zapovedal. Kneif in Rieger sta se zavihtela na obrobek in sta se vsa zmešana uvrstila med ostalo moštvo. Izak je oprt na svojo lopato ostal sam v jami. Zimmermann je pogledal svojo žrtev.

"Vlezi se, Izak!" je zapovedal četovodja. Iz njegovega jasnega glasu je zvenela neizprosna volja po ponižanju človeka, po njegovem uničenju.

Izak se je zdrznil in ga preplašen pogledal:

"Da bi se vlegel?" je jecljal.

Že je Geyer skočil k njemu v jamo, pograbil ga je za ramena in ga je potisnil k tlom.

"Vlegel se boš, da! Ti pes židovski!"

Izak je pokleknil. Njegove roke so se proseče dvignile. ("Pod drugačnimi okoliščinami bi se zdelo to teatralično," je pomislil Martin, ki je bil stopil k Tobiju in mu nehote krčevito stisnil roko. V tem trenutku se obupna Izakova gesta ni zdela nikomur teatralična.)

"Ne, prosim, ne, ne . . ."

"Krik sivolasega moža ni vzbudil v SS-srcih sočutja, pač pa nestrpnost.

"Se boš končno vlegel!" je zarjul Geyer in je vrgel ihtečega moža na vlažna tla v jami. Izak ni več kričal, ko mu je rjavosrajčnik s pestjo potisnil glavo k tlom.

"Sem zdaj, vidva!" je zapovedal Zimmermann. Počasi sta stopila Kneif in Rieger naprej. Geyer

je zletel iz jame. Skupina okrog Goebela je molče stala gori nad strmino.

"Zagrebite ga!"

To je zapovedal Zimmermann.

Oba ujetnika sta držala lopati v rokah in se nista ganila. Stala sta tam, bleda, neodločena, kakor da nista razumela. Tedaj je široko in krakajoče zadonel od zgoraj Goebelov glas: "Ali naj vama pomorem, falota?"

Geyer je vrgel palico od sebe. Z eno samo kret-njo je snel puško z rame. Cev je nameril proti jetnikoma.

"Tempo!" je siknil skozi zobe.

"Tempo, ali . . ."

Jetnika nista pogledala drug drugega. Kakor dva automata sta naenkrat začela gibati s svojima lopatama. Srebrno leskeča se kovinasta rez lopat se je zagrizla v nasip zemlje, ki je ležal pred njunimi nogami. Prva gruda, prhka, črna in mokra, se je zrušila v jamo. Sledila je tretja, četrta, deseta.

Visoko nad barjem je viselo julijsko solnce. Nebo, ki ni bilo na njem nobenega oblaka, je sijalo v bledi modrini. Tam zadaj nekje v borovju so peli jetniki. A tam spodaj v jami je ležal otrpel, brez vsakega upanja, štiriinštiridesetletni "varstveni" jetnik, Izak Bierbaum in je čakal svojega konca.

Prvi lučaji zemlje so ga zadeli na noge, na trebuh, odskakovali od sten, razpršili se po njegovem obrazu. V štirioglatem koščku neba se mu je naenkrat zazdelo, da vidi postave dveh ostarelih deklet, ki sklonjeni naprej, s preplašenimi obrazi, gledata k njemu v jamo. Saj je vendar njun brat, njun zaščitnik! Ne razumeta, zakaj se jima je moglo kaj takega storiti. In naenkrat zagleda med padajočo zemeljsko gmoto globoko vdrte, tople oči in starikavo, izbrazdano lice svoje matere. Spet se zdi sam sebi čisto majhen, nebogljen, varstva potreben. Mati pregiblje ustnice, zapeti mu hoče uspavanko. Poteze njenega obraza pa naenkrat otrpejejo. Njene oči se razširijo in iz njih sije strah. Vidi, da je Izak odrasel mož, ki se že stara, da je ves pobit, v raztrgani obleki, v laseh se mu drži kurje perje, leži na barju, na dnu črne jame. Vidi, da ga hočejo živega zagrebsti. Izaku je, da bi kričal. A on ne kriči. Upa, da bo izgubil zavest. Vendar ne ve, je li to zavest, ki ga zapušča. . . . Zdaj se ne bo več upiral. Dovolj je. Gruda padajo. To je, kakor da bi se potapljal. Najprvo

dosežejo valovi usta. Potem gredo preko nosu. Končno pokrijejo obraz. Vse...

Zgoraj je nastal prepir. Zemlja več ne pada. Kako strašno prestati, ko je njegov obraz bil že napol pokrit. Zdaj je samo še vprašanje minut. Glasovi mučiteljev tulijo. Slišijo se udarci. Tovariši so se branili, da bi mu zasipali glavo. To je lepo od njih. Sploh so tovariši bili dobri do nje-ga. Ampak, to zdaj nima več nobenega pomena. Proti oboroženim zverem ne morejo neoboroženi nič opraviti.

Novi udarci, krik in stok. Aha! Spet so začele grude padati. In zdaj se vsipava, kakor hudournik, zemlja od vseh strani, po nogah, po prsih in —po—obrazu.

Nehote je začel Izak vleči svoje roke iz moč-virske zemlje, ki ga je vedno tesneje obvijala. Osvobodil si je nos in je položil redko mrežo svojih prstov čez zalepljen obraz. Težko je, se mirno predati smrti, tudi če vemo, da je vsak gib ob-

rambe brez smisla. On hoče zdaj umreti. A roke in noge se ne pokoravajo njegovi utrujeni volji. Venomer podrhtavajo in krčevito ruvajo sem in tja. Od zgoraj se je razločno videlo, kako se v na-kupičeni zemlji nekaj giblje in melje, kakor krt pod krtino.

"Še več zemlje!" je rjul Zimmermann. "Več, več!"

Geyer je sam začel z lopato pomagati in je suval vedno nove gmote barske zemlje preko roba v ja-mo. Doli v jami je kup zemlje vedno bolj mrzlič-no in intenzivno podrhteval. Potem se je zaslišal slaboten, kašljajoč glas, ni bil krik, samo poskus kričanja, ki je mahoma zamrl. S tem glasom je prenehal v zemlji tudi nemir.

"Dovolj ima," je zarenčal Geyer.

Kneif in Rieger sta kakor na povelje spustila lopati in sta se obrnila proč. Gledati to podrhtava-nje, pod naraščajočim kupom zemlje, je bilo straš-no. Mir in tišina, ki sta temu sledila, sta bila neznosna...

Elyria Auto Repair

JOSEPH MRHAR, Prop.

WILLY'S

Sales and Service

6815-31 Superior Ave.

CLEVELAND - OHIO

PHONE ENDICOTT 9361

Hecker Tavern

J. SUSTARSIC in F. HRIBAR
lastnika

(Odprto do 2:30 zjutraj)

1194 E. 71st St.

CLEVELAND - OHIO

ENDICOTT 8866

ENDICOTT 0718

J. N. Rogelj

GENERAL
INSURANCE

6208 Schade Ave.

CLEVELAND - OHIO

ZAKRAJSEK

Funeral Home Co.

AIR CONDITIONED
Invalid Car Service

6016 St. Clair Ave.

CLEVELAND - OHIO

ENDICOTT 8811

John Močnik

Moderna trgovina
moške in deške
oprave. Izdelujem
obleke po naročilu

772 E. 185 St.

CLEVELAND - OHIO

August F. Svetek

POGREBNIK

Bolniški avto na razpolago

478 E. 152 Street

CLEVELAND - OHIO

TEL. KENMORE 2016

Klub št. 49 J.S.Z.

vabi zavedne delavce
v svoje vrste. Seja
tretjo nedeljo ob 9.
zjutraj v Slovenskem
delavskem domu na
Waterloo Road

CLEVELAND - OHIO

COMPLIMENTS OF

GAY-INN

SIMCIC & MARN, Props.

BEER - WINE
LIQUOR

TEL. ENDICOTT 8811

6933 St. Clair Ave.

CLEVELAND - OHIO

Louis Seme's Cafe

Good
BEER, WINE and LIQUOR
OPEN TO 2:30 A. M.

6507 St. Clair Ave.

CLEVELAND - OHIO

EN. 9026

Časten spomin borcu
Jožetu Zavertniku!

JOSEPH KUNČIČ

15612 Waterloo Rd.
Cleveland 10, Ohio

COMPLIMENTS FROM
the Members of

CARNIOLA TENT No. 1288

THE MACCABEES

John Tavčar, R. K.

CLEVELAND 3 - OHIO

Dominik Lusin

GASOLINSKA
POSTAJA

St. Clair Ave. & 60th Street
Cleveland, Ohio

Rudolf Bozeglav

BONDED
WINERY

Naravna ohijska vina
RAZPOŠILJAMO PO DRŽAVI

Pišite po informacije

1125 E. 60th Street
CLEVELAND - OHIO

ČESTITKE!

LOUIS J. PERME M. D.

•
Randolph 2741

10535 Carnegie Avenue
CLEVELAND - OHIO

Durn Variety Store

Complete Line of House Furnishings
Notions - China Ware - Paints
and Varnishes

ELECTRICAL APPLIANCES
15605 Waterloo Rd. - Cleveland, O.

Društvo

"Blejsko jezero" št. 27 SDZ CLEVELAND, OHIO

pozdravlja delavski praznik Prvi
maj in čestita tej Majski
publikaciji

GEO PANČURpreds.
MARY MARNtaj.
VINKO STARMANblag.

J. ŽELE & SONS

POGREBNI
ZAVOD

6502 St. Clair Ave.
Tel. ENdicott 0583

452 E. 152nd Street
Tel. IVanhoe 3118

CLEVELAND - OHIO

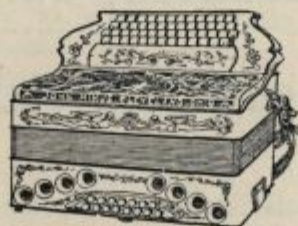
Molly's Tavern

M. FUCHEC, Prop.

VINO - PIVO
in ŽGANJE

(Odprto do 2:30 zjutraj)

7508 St. Clair Ave.
CLEVELAND - OHIO

JOHN MIKUŠ

izdelovalec vsakovrstnih harmonik
Se priporoča rojakom
6607 Edna Ave.
CLEVELAND 3 - OHIO

ČESTITKE
društva

"Vodnikov venec" št. 147 SNPJ CLEVELAND, OHIO

SQUARE BAR CAFE

J. in C. Zadnik, lastnika

PIVO - VINO - LIKERJI IN
PRIGRIZKI (LUNCHES)

Odprto do 2:30 zjutraj

Tel. Diamond 3409

3839 E. 93rd St. - Cleveland, O.

LOUIS MAJER

Trgovina finih obuval
za vso družino

6410 St. Clair Ave.

CLEVELAND - OHIO

WE FIT BY X-RAY

Nick Spelich

MODERNA
MLEKARNA

HENDERSON 2116

6210 White Avenue
CLEVELAND - OHIO

Anton Jankovich

zastopnik

Proletarca, Prosvete
ter prodajalec Ame-
riškega družinskega
koledarja in Majske-
ga glasa.

14214 Westropp Ave.
Cleveland 10, O.

Lili Koerber—poslovenil I. Vogrinec:

Rdeči Mitka

Kmečka novela iz Rusije

ŠE predno so veleposestnikova zemljišča pripadala nam, še predno je začel shujšani pop le še po prstih stopati po vasi, smo kmetice iz Krasnova že izvedle revolucijo. Daleč naokrog je bilo znano, da se mlade žene iz Krasnova ne puste več pretepati od svojih mož, da ne rode, če jih ni volja ter da se ne spovedujejo. Kmetje sosednjih vasi niso marali, da bi se njihove žene družile z nami. Toda me se zato nismo dosti brigale. Bile smo edine in le malokdaj sta se sprli kmetici, ker se je živina pasla skupaj, radi otrok ali česa podobnega.

Seveda ni bilo vedno tako. Šele odkar je prišel rdeči Mitka v vas. Povedati moram takoj, da je imel priimek rdeč radi svojih rdečih las, da ne bi kdo mislil, da je komunist. O teh namreč tedaj nismo še nič vedeli, tudi ne o Iliču (Leninu), ki se je nekje v Nemčiji na tihem pripravljaj na Oktober (Oktoberska revolucija 1917).

Mitka se je pojavil v Krasnovu vročega julijskega popoldneva. Dobil je delo pri oskrbniku na žetvi. Spal je v svinjaku pri Damjanu Nikitinu, mrkem, črnobradem človeku, najbogatejšem kmetu v vasi. Zato je moral zjutraj pokladati svinjam. Tam v slami je imel skrito vse svoje premoženje: harmoniko in pisano bluzo.

Vsak večer je sedel rdeči Mitka na travniku ob potoku in igral harmoniko. Mlade kmečke žene in dekleta smo sedle okrog njega in poslušale. Tako žalostne in hrepeneče so bile melodije, pa spet divje in razposajene, kot bi hotel potlačiti v razigranosti vse svoje bolečine. Jokale bi, in Evdokija, žena Damijana Nikitina, je vzdihovala: "Oh, kakšno življenje imamo, kakšna je naša usoda!" "Vem, Evdokija Mihajlna, vem, da je žena kakor kmet brez zemlje: vedno je odvisen od drugih, vsakdo sme nad njim vladati."

Evdokija si je obrisala solze s predpasnikom in rekla: "Poglej, golobček, saj čutiš, kako nam je. Ne bi hotel kaj jesti?" In prinesla mu je kolačkov in vodke; tudi druge žene so mu jih dajale. Prepirale so se, katera bo prala njegovo bluzo.

On jim je zato igral harmoniko tja do noči. Zvezde so zažarele v potoku: Mitkin obraz je bil v luninem svitu še bolj bled in tajinstven, kar se je dobro podalo k njegovim zamišljenim melodijam. Po izbah in gostilnah pa so sedeli kmetje in se jezili: odkar je Mitka v vasi, so vse ženske iz sebe. Fantje so se jim pridružili, ker so morali dolge ure čakati na svoja dekleta, ki so sedela ob potoku in poslušale Mitko. Celo popadja (popova

žena) je šla včasih kot slučajno mimo, obstala in poslušala, čeprav njen mož Mitke ni nič rad videl. Mitka zaspi mašo: "Čemu bi nadlegoval Boga s svojo molitvijo? Če je vseveden, bo vedel tudi kaj Mitka potrebuje. Jaz vendar ne zahtevam od svojih svinj, da me—predno jim vržem hrane—zanjo prosijo!"

Kaj naj rečemo k temu? Kmetje so pljunili predse in rekli, da je Mitka norec. Kaj neki misli?? Človeka primerja z nekrščeno svinjo!

Tudi z gospodarjem se je Mitka sprl. Gospodar je prišel z oskrbnikom pogledat, kako gre delo na polju izpod rok. Pravkar stoji pred Mitko, ki s kapo na glavi brusi koso: "Zakaj se ne odkriješ, ti sel?" pravi oskrbnik. In Mitka, osel, brusi koso in pravi: "Na solncu ne morem delati gologlav. Tudi gospod ima klobuk na glavi." Rdeč obraz oskrbnikov potemni od jeze. Kmetje se vesele, ker bo oskrbnik Mitki eno priložil. Toda ta se obvlada. Dela je dosti, ne mara izgubiti enega najpridnejših delavcev.

Mitka je hodil precej po svetu. Bil je v Moskvi in Pitru (okrajšava za Petrograd, sedaj Leninograd), kjer stanujejo bogataši v večnadstropnih hišah, kjer se naredi luč, če pritisnemo na nek gumb, kjer ljudje v tisoč belih cerkvah dan na dan nadlegujejo Boga z molitvijo. Enkrat so šli tudi k carju, toda ta ni tako potrpežljiv kot Bog. Sprejel jih je s strojnicami, bilo je mnogo ubitih, med njimi žene in otroci.

Tudi svete podobe, ki so jih nosili s seboj, tudi pop, ki jih je vodil, niso nič pomagali. (Mišljena je revolucija l. 1905, ko so lačne ljudske mase korakale pod vodstvom agenta-provokaterja popa Gapona pred carsko palačo v Petrogradu, kjer jih je sprejelo vojaštvo s strojnicami. Ta pohod lačnih množic je opisal Maxim Gorki v knjigi "9. januar".)

Mitka je pripovedoval, ženske so vzdihovale in majale z glavami. Nato se je Mitka vlegel na hrbet in pel žalostno pesem o jetniku, ki gazi okovan v verige, po snegu v Sibirijo, ker se je zavzel za ljudstvo, ter zakroži poskočno o dekletu, ki se je spečalo z bogatim trgovcem in mora sedaj za denar prodajati svojo ljubezen.

Ženske so jokale in nosile Mitki kolačkov, Avdotja ga je zalagala z vodko. Kmetje so kleli in čakali na priliko, da Mitko pretepejo in ga izženejo iz vasi.

In res so jo kmalu dobili. Neke noči pridejo kmetje pijani iz gostilne, pred njimi je Mitka.

Damijan Nikitin stopi k njemu: "Torej, kaj hočeš, pasji sin?" "Nič," pravi Mitka in vtakne roke za pas svoje bluze. To je bilo Nikitinu preveč. Zamahne, in gotovo bi Mitki zdrobil glavo, če bi se ta pravočasno ne umaknil.

Tako pa je udaril mimo in se zvrnil v lužo. Ostali kmetje se vržejo na Mitko, ki se ves raztrgan, komaj še reši z begom. Sreča, da so bili kmetje pijani; drugače bi ne odnesel Mitka zdrave kože.

Naslednjega večera smo se zopet sešle pri potoku, toda nismo prišle poslušat pesmi in pripovedovanja Mitke. Avdotja je predsedovala in izjavila v svojem govoru, da nam je dovolj samovoljnosti naših mož. Da smo le zato tu, da podpiramo njihovo komodnost, da nam ne privoščijo dobre besede in ne puste, da se shajamo z drugimi ljudmi. Kakšno življenje je to? Sinoči so kmetje spodili iz vasi našega prijatelja Mitko. Treba jim je po-

kazati, da nismo nikakšne sužnje in da ne pustimo, da na ta način postopajo z nami. Avdotja je predlagala, da se vse vaške žene za teden dni vzdrže svojih mož, kar je bilo z večino glasovi sprejeto in izpeljano. V vsaki hiši je bil kraval, ponekod tepeži—tudi pri Damjanu—toda ženske se niso podale. Vztrajale so, le črna Varjka je prelomila stavko. Dobili so jo za pokopališčem v objemu z nekim fantom, toda še ta je postala stavkokaz v dobri veri, da se prepoved nanaša le na poročere.

Od takrat se je položaj v Krasnovu poboljšal. Nadaljevale smo z našimi sestanki in se na njih razgovarjale o vseh mogočih zadevah. Može, ki so prej preklinjali in divjali, so postali celo ponosni na svoje žene. In ko je prišel Oktober in z njim volitve v vaški sovjet, je bila Avdotja Nikitina soglasno izvoljena.

O rdečem Mitki nismo nikdar več slišale. Kje neki je?

KVALITETA POSTREŽBA

Joseph Kodric

MESNICA

TEL. HENDERSON 3365

1307 Addison Rd.

CLEVELAND - OHIO

Joseph Kalan

Edini zastopnik v tej okolici
za Du Pont barve, enamel
in varniše

PHONE HW. 4325

6421 St. Clair Ave.

CLEVELAND - OHIO

COMPLIMENTS OF

Frank V. Opaskar

SLOVENSKI
ODVETNIK

PHONES
Main 3786 - Wash. 0989

Hippodrome Bldg.

CLEVELAND - OHIO

DR. JOHN METELKO

OPTOMETRIST

PREIŠČE OČI IN DOLOČA OČALA

V Slovenskem narodnem domu

6417 St. Clair Avenue - - - Cleveland 3, Ohio

FRANK CERNE JEWELRY CO.

Zlatarska trgovina

V SLOVENSKEM NARODNEM DOMU

6401 St. Clair Avenue Cleveland 3, Ohio

"ENAKOPRAVNOST"

NAPREDEN DNEVNIK

MODERNA UNIJSKA TISKARNA
Lična izdelava vsakovrstnih tiskovin

6231 St. Clair Avenue Cleveland 3, Ohio

Naj živi spomin
na bojevnika za
zatirane in
potlačene

JOŽETA ZAVERTNIKA!

JOHN KOSIN

G I R A R D
O H I O

Živel Prvi maj,
praznik delavcev!

Herman Grebenc

6806 Bonna Ave.
Cleveland 3, Ohio

Društvo št. 13 SNPJ

želi, da bi živel spomin in delo
JOŽETA ZAVERTNIKA in da se
uresniči izrek "Delavci celega
sveta, združite se!"

Bridgeport, Ohio

**Vzhodno Ohijska Konferenca
Prosveitne matice**

vabi vsa društva v tej okolici, da se
nam pridružijo in nam pomagajo pri
delu za probujo delavstva.

JOSEPH SNOY, tajnik
BRIDGEPORT, O.

**Longview Service Station
PUROL PEP GASOLINE**

Cigars - Candy - Cigarettes - Tobacco
Ice Cream - Cold Beer
and Sandwiches

FRANK PRIMOVICH, Prop.
D I L L O N V A L E - O H I O

Časten spomin pokojnemu
bojevniku

JOŽETU ZAVERTNIKU!

KLUB ŠT. 222

J.S.Z.

ANDREW KRVINA,
tajnik

832 Lawrence Ave.

G I R A R D - O H I O

Delavci v vzhodnem Ohiu, kupujte svoje potrebščine v

The New Co-operative Company

IN NJENIH PODRUŽNICAH V

Brookside, Piney Fork, Bradley, Tiltonsville, Adena, Neffs in
Cadiz, glavni stan Dillonvale, Ohio

Za svoje članstvo obratuje hranilni in posojilni oddelek, kjer si lahko
izposodite ali pa shranite denar.

Naj živi spomin na pokojnega bojevnika Jožeta Zavertnika med slo-
venskim delavstvom! Vabimo vsa društva SNPJ na pristop in skupno
delo za večjo demokratično SNPJ v prid napredne delavske stvari.

FEDERACIJA SNPJ ZA VZHODNI OHIO in ZAP. W. VIRGINIJO
Frank Kolenc, preds.; Louis Pavlinich, taj.-blag; Jos. Snoy, zapisnikar

Klub "NAPREJ" št. 11 JSZ

žel zmagati demokraciji in da bi geslo
"Delavci celega sveta združite se"
postalo dejstvo po tej vojni. Vsi, ki
še niste z nami, pridružite se nam!

JOSEPH SNOY, tajnik
BRIDGEPORT, OHIO

EVANS

MONUMENT WORKS

Memorial Architects
and Manufacturers

RAYMOND W. EVANS, Prop.

Za dobro postrežbo se vedno
obrnite na naše domače podjetje.

PHONE 53
BRIDGEPORT, OHIO

KLUB ŠT. 118 J.S.Z.

Rojaki delavci, pridružite se
mu! Zboruje prvo nedeljo v
mesecu ob 10. dop. v dvorani
društva št. 138 SNPJ

John Terčelj, tajnik
Box 257

STRABANE, PA.

COMPLIMENT OF A

FRIEND

BRIDGEPORT, OHIO

HOWARD H. WILSON

DIRECTOR OF FUNERALS
AMBULANCE SERVICE
Furniture

PHONES: Business 40 - Residence 194
BRIDGEPORT, O.

TONY BOGOLIN

GROCERIJA
in MESNICA

685 N. Water St.
Phone 21092 - Sharon, Pa.

**Konferenčna
organizacija zapadne
Penne**

klubov JSZ in društev Prosveitne
matice vabi vse organizacije, ki
še niso včlanjene v tej ustanovi,
na pristop.

Prihodnje zborovanje v nedeljo
24. sept. 1944 v Strabanu, Pa.
JACOB AMBROZICH, tajnik
R.D. 1, McKees Rocks, Pa.

MARTINCIC SERVICE STATION

and
CONFECTIONERY

Phone 9667
EAST CANONSBURG, PA.

ONA...

Pozno v noč, ko mi ni bilo do spanja in so moje misli begale iz kraja v kraj, od osebe do osebe, so se končno ustavile pri njej,—do trdega spanca...

Bila je visoke postave, brunetne polti, črnih oči, stara komaj osemnajst let. Bila je včasih nestrpna in nevoljna nad razmerami, toda stanovitna. Čitala je Tolstoja, Puškina, Nekrasova, Turgenjeva, Herzena in poznala je nešteto drugih pisateljev. Beležila je iz knjig neštete izraze, posebno one, ki so bili odsev njene lastne duše, njenih lastnih misli:

"... Na osebi mora biti vse lepo: obraz, obleka, duša in misli..."

Čehov.

"Tudi če imaš umreti, ne poljublaj, če ne ljubiš!"

Černiševski.

Moje misli so se oklepale njenega vzornega živ-

ljenja, in česar nisem mogel doumeti, mi je pojasnila njena smrt. Pri njeni smrti sem komaj doumel njeno življenje: odkod tista vera, odkod tista nezlomljiva vztrajnost, odkod tisto neizmerno junaštvo! Bila je ona, ki mi je pojasnila to česar nisem razumel iz stoterih člankov in iz ducata knjig...

Ustavil sem se pri vislicah. Bila je temna, zimska noč, veter je prinášal snežne zamete in je majal njeno truplo, ki je tam viselo že mesec časa. "Za vzgled ostalim"—tako so rekli "arijci", ki niso razumeli, da se to res uresniči.

In ona je postala vzgled. Njen poslednji vzklik že ne odmeva samo v bližnjem gozdu Vereja, temveč v mogočnem naraščajočem zboru, od Murmanska do Balkana:

"... Tovariši! Bodite srčni. Ne bojte se smrti! Naprej! Sovražnik bo uničen, zmaga bo naša!..."

Jožetu Zavertniku časten spomin:

Klub št. 175 J.S.Z. MOON RUN, PA.

Pri delu za boljšo bodočnost, rabi-
mo sodelavcev. Pridružite se nam!
Jennie Jerala, tajnica

ŽIVEL PRVI MAJ!

Jacob in Mary
AMBROZICH

Moon Run
R. D. 1 - McKEES ROCKS, PA.

Kadar potujete skozi ta kraj, vam
nudi dobro postrežbo

Frank Macek's Cafe

Middle Town Rd.
MOON RUN - PENNA

Rabite nov fornez, streho ali popravila,
se vam priporoča dokler je materijal
na razpolago

Frank Aubel

Phone Carnegie 2074
MOON RUN - PENNA

Društvo št. 106 SNPJ in Slovenski narodni dom

IMPERIAL, PA.

Pozdravljata Prvi maj
in vabita rojake na pristop.

Compliments of

PIONEER Service Station

Chas. E. Meyer, Prop.
Route 22-30 - Moon Run, Penna

PLEASANT HILLS Motor Co.

PAUL TAUCHAR, Prop.
Route 51—Lebanon Church Rd.
Phone: Carrick 3100 - Willock, Pa.

JACOB DOLENCE

BEER

DISTRIBUTOR

Phone Col. 52 - Library, Pa.

PHONE COLONIAL 155

ANTON CIPCIC

Razvažalec finega piva
v zabojih in sodčih
Brightwood Road
R. D. No. 1 - - Library, Pa.

Westmoreland Fed. SNPJ

Zboruje četrto nedeljo v mesecu
ob 2. pop.

John Fradel.....predsednik
Anton Zornik.....tajnik
Alex Skerlj.....blagajnik

Thos. Previc & Sons SPLOŠNA TRGOVINA

Cene zmerne - Postrežba točna
Phone Unity 9059

45 School Street - Universal, Pa.

Naj živi Prvi maj, praznik
zavednega delavstva!

LUCAS BUTYA in DRUŽINA MOON RUN, PA.

EUREKA STORES HERMINIE, PA.

Quality - Service
Value

Martin Swelbar, Mgr.

RUDOLF KREČ

GROCERIJA
in MESO

COLLINSBURG - - - PA.

For Better Health, Take Turkish Baths

LEFTWICH BATHS

BATHS and MASSAGE

Wm. S. Leftwich, Mgr.

602 Swank Bldg., Johnstown, Pa.
DIAL 64-631

Compliments of

Edward Mozarko

TAX COLLECTOR

of Lorain Boro

JOHNSTOWN - PENNA.

New Star Bottling Works

MIKE MILKOVICH, Mgr.

Manufacturer of

CARBONATED BEVERAGES

Specializes in Squirr - Phone 24-191

R 526 Washington St.

JOHNSTOWN - PENNA

M. DYBARegistered
PlumberSanitary Plumbing and Heating
RES. PHONE F35-273
376 Lunen St. - Johnstown, Pa.**ANN'S PLACE**GOSTILNA IN RESTAVRACIJA
ANNA MELE, lastnica
Cor. Oakland and Geistown Roads
JOHNSTOWN, PA.

Compliments of

**Slovene Workers
Associated Home**Moxham - Lorain Borough
R.D. 3 Box 144A - Johnstown, Pa.**THOMAS**

FLOWER SHOP

109 Franklin St. - Johnstown, Pa.
TEL. 77204 - NIGHTS 82-551**FRANK CVETAN**zastopnik Proletarca, Prosvete,
Ameriškega družinskega koledar-
ja, Majskega glasa in Louis Ada-
mičevih knjig.

623 Forest Ave. - Johnstown, Pa.

FAIRFIELD CAFEGOSTILNA in RESTAVRACIJA
Jacob in Josephine Krasovec, last.
Phone 20-404

65 Fairfield Ave. - Johnstown, Pa.

Majski pozdrav!

Joseph CulkarPrvi distriktni podpredsednik
SNPJ

JOHNSTOWN, PA.

Naj 1. maj, delavski praznik, oživi
vse po širnem svetu!**Lorain Hotel**JOHN BIBER, lastnik
324 Ohio Street

Phone F31-551

JOHNSTOWN - PENNA

Živel 1. maj, mednarodni delavski
praznik!**Andrew Vidrich**Painter and Paperhanger
Phone F 37-792

706 Forest Ave. - Johnstown, Pa.

Compliments of

RUDOLPH KUKENBERGER
EUREKA COAL CO.R.D. 3, Box 229-A, Johnstown, Pa.
Phone F, 382-81

Meet Me at

WORKINGMAN'S TAVERNMilan Diklich, Prop.
Phone 92-341426 Washington Street
JOHNSTOWN - PENNA**FRANK TOMSHE**

MOXHAM TAILORS

Izdelujemo obleke, likamo in čistimo
614 Grove Ave. - Johnstown, Pa.**Aloysius V. Widmann**

FIRE INSURANCE

Strong - Sound - Dependable

244 Market Street
JOHNSTOWN - PENNA**PETER BUKOVEC**Popravljam
HARMONIKE VSEH VRSTBox 133, Stutzman St.
JOHNSTOWN - PENNA

Majski pozdrav!

John JančarGOSTILNA
102 Main St.
CONEMAUGH, PA.**ANDY URBAS**

GOSTILNA

TEL. 2069 J

358 Greeve St. - Conemaugh, Pa.

Old Toll Gate Inn

Steve and Anna Smear, Prop.

GOOD BEER
WINE and LIQUORS
Phone 44-483 - Benscreek, Pa.**MIKE TESLUK**

TAVERN

BEER - LIQUOR - WINE
Phone F 33-563
TIRE HILL - PENNA**Tire Hill Coal Co.**FRANK M. PLASKY, Operator
Run of Mine and Stocker C Prime
Phone F 44-411 - Tire Hill, Pa.**Plasky's Restaurant**FRANK M. PLASKY, Prop.
WINE - LIQUOR - BEER
Phone F 44-411 - Tire Hill, Pa.**SLOVENSKO HRANILNO in POSOJILNO
DRUŠTVO**

361 First St. - Conemaugh, Pa.

Imovina 31. marca 1944 - - \$525,000.00

Delavci, poslužite se domačega denarnega zavoda.
Vložite svoje prihranke v to solidno podjetje.

URADNE URE

razen nedelj in praznikov: od 9. zjutraj do 4. popoldne.
Vsa nadaljna pojasnila daje

ANTON GABRENYA, tajnik

Pridiga poslanika

Friedrich Steiner-Ivan Vuk

Paša Husein Malek, gospodar ene iz pokrajini v Arabiji, je nameraval poslati na perzijski dvor svojega poslanika. Priporočili so mu izbornega pridigarja Vavlama Aršada.

Paša Husein Malek ga je dal poklicati k sebi. Ko je prišel, mu je rekel:

"Odšel boš kot moj poslanik na perzijski dvor. Ker pa si, kakor mi pravijo, zelo podvržen beračenju, mi moraš priseči, da se boš te navade vzdrževal vse dotlej kar boš na perzijskem dvoru."

Pridigar je podal zahtevano prisego. Dobil je bogato potnino in tako je odpotoval na perzijski dvor.

Šah perzijski, ki je že slišal o odličnem talentu poslanika, ga je prosil, da bi prihodnji petek pridigoval.

Vevlam Aršada, poslanik in pridigar, je obljubil.

Napočil je petek. Po običajni molitvi je stopil

poslanik na prižnico in začel pridigovali. Pridigoval je s takšno vnemo in s takšnim ognjem, da so bili poslušalci vsi kar pretreseni.

Videvši globoki vtis svoje pridige, se je pridigar še enkrat obrnil k svojim vnetim poslušalcem in rekel:

"Bratje! Preden se poslovim od vas, vam moram še nekaj zaupati. Preden sem prišel sem k vam kot poslanik mojega gospodarja, sem imel navado, da sem beračil. Celo s prižnice sem beračil. Ali paša, moj gospodar, me je zaprisegel, da se naj, dokler bom tukaj, beračenja vzdržim. In tako, ljubljene bratje, prisegel sem, da ne bom beračil in se bom tudi svoje prisege držal. Ali, vprašam vas, dragi bratje,—ali ste mar tudi vi prisegli, da mi ne boste ničesar darovali?"

Po teh dobro postavljenih besedah je bilo pobožno razpoloženje poslušalcev pometeno. Začeli so se smejati in vsi zadovoljni glasno zbirati darove za spretnega pridigarja, ki je znal svojo prisego tako dobro zagovarjati in jo koristno obrniti.

Supreme Dye Works

John Kvartich, lastnik

Izdelujemo, barvamo in čistimo obleke

411 Station St. - Bridgeville, Pa.
Tel. Bridgeville 375

ANTON ZORNIK

zastopnik Proletarca, Prosvete, Ameriškega družinskega koledarja, Majskega glasa in Louis Adamičevih knjig.

Box 202 - Herminie, Pa.

Louis Chatiner's Market

GROCERIJA IN MESO

Vedno sveže blago

PHONE 326

327 Beaver Ave.

W. ALIQUIPPA - P.A.

FEDERACIJA SNPJ

zapadne Penne

se s ponosom spominja JOŽETA ZAVERTNIKA ob 15-letnici njegove smrti. Ako še niste, pristopite k SNPJ, kjer se vam nudi najboljša zavarovalnina

JOHN KVARTICHpreds.
ANTON ČIPČIĆblag.
JACOB AMBROZICH.....tajnik
R. D. I. McKees Rocks, Pa.

Naj žive vsi oni, ki so dobre volje in se bore za boljši družabni red!

Anton Tomšič

2872 East 9th St.

OAKLAND 1. - CALIF.

ESLEY'S TAVERN

WHERE GOOD FOLKS MEET

JOHN ESLEY, Prop.

301 Main Ave. - W. Aliquippa, Pa.

NAŠE GESLO:

Najboljše blago, točna postrežba in nizke cene

Aliquippa Cash Market

WEST ALIQUIPPA, PA.

Društvo

"BRATSTVO" ŠT. 6

SNPJ

SYGAN, PA.

vabi na proslavo 40-letnice svojega in SNPJ obstanka v nedeljo 30. maja 1944 v svojem domu z lepim programom in govornikom.

Udeležite se te proslave v obilnem številu!

Naj živi spomin na pokojnega JOŽETA ZAVERTNIKA in delo, ki ga je vršil med nami!

Michael J. Reading

Rancho Los Amoles

SANTA YNEZ - CALIF.

Živel Prvi maj in vsi tisti, ki pomagajo graditi boljše človeško družbo!

Frank Čandek

WEST ALLIS - WIS.

L. BEWITZ INN

6138 W. National Ave.

West Allis 14. Wis.

Phone Greenfield 9769

MOGOLICH

Food Store

JOSEPH DOLENSEK, Prop.

WEST ALLIS
WISCONSIN

Ely Hdw. and Furniture Co.
Radio, pralni stroji, potrebščine
za mlekarne. Hotpoint električne
peči. POGREBNI ZAVOD
Odprto podnevu in ponoči
Tel. 46
48 E. Chapman St. - Ely, Minn.

STEVE BANOVTZ
Furniture and Hardware
Popolne vodovodne naprave
Pogrebni zavod v Fenskijevih
prostorih
ELY, MINNESOTA

MARY LESAR
GENERAL
MERCHANDISE
Phone X877
WILLARD, WIS.

Co-op Gasoline & Oil
TAVERN
and LUNCHES
Matt Malnar, Prop.
WILLARD - WISCONSIN

**Farmers Union Co-op
Shipping Ass'n**
of
GREENWOOD, WIS.
Shipping of live stock since 1929.
Shipping from Greenwood every
Monday.

**Greenwood Co-op
Ass'n**
"SEE YOUR CO-OP FIRST"
Gasoline, Kerosene, Fuel Oil, Lube
Oil, Grease, Tires, Accessories
SERVICE STATION
BULK DELIVERY
Universal Milking Machines
Phone Collect 65
GREENWOOD - WIS.

KRALJ'S TAVERN
Blatz Old Heidelberg na čepu
Dvorana v najem za vse slučaje
Tel. GR. 4670
6001 West Madison Street
WEST ALLIS 14, WIS.

ČESTITKE!
**A. KOZLEUCHAR'S
Tavern**
1101 So. 60th Street
WEST ALLIS 14 - WISCONSIN

KADAR PRIDETE V MESTO ELY, POSETITE PROSTORE KLUBA
Jugoslovanskega Narodnega Doma
-:- Izvrstno pivo, vino in žganje -:-
SVOJI K SVOJIM! DIREKTORIJ J. N. D.

SILVER CITY RECREATION
LOUIS EVANICH & FRANK VERBICK, Prop.
PHONE ORCHARD 8899
3730 W. National Ave., Milwaukee 4, Wis.
BOWL FOR HEALTH!

ROZIC'S PLACE
1101 So. 1st St., Milwaukee 4, Wis.
Phone Orchard 1574
JACOB ROZIC, lastnik
Dvorana za seje in domače zabave.

MITCHELL 7620
WISCONSIN BOTTLING WORKS
728 South 7th Street - Milwaukee 4, Wis.
OLD DUTCH
ROOT BEER

SANITARY SODA WATER CO.
Manufacturers of
HIGH GRADE SOFT DRINKS
"Always Made Good"
"TASTE WILL TELL"
1430 S. 69th St., West Allis 14, Wis. - - - Tel. Greenfield 3620

SLOVENSKI SOCIALISTIČNI KLUB
vabi svoje prijatelje in somišljenike
na pristop v socialistično stranko
KRISTINA PODJAVORŠEK, tajnica
1013 S. 26th Street - - - - Milwaukee 4, Wis.

PHONE MITCHELL 1331

ERMENCOV POGREBNI ZAVOD

5325 W. Greenfield Ave.
MILWAUKEE 4, WIS.

Kritičen Trenutek

Jan Petersen — prevedel T. M.

Odlomek iz romana "Moja cesta", ki opisuje ilegalno protifašistično delovanje v Nemčiji.

VČERAJ sem se nahajal v zelo nevarnem položaju. Odpeljal sem se s kolesom v sosedni okraj k nekemu sodrugu. Moral sem k njemu po zaupni material, tičoč se S. A., (nacionalnosocialistični napadalni oddelki), ki smo ga rabili za prihodnjo številko našega ilegalnega lista. Omenjeni sodrug je ravno s svojo ženo sedel pri večerji. Prigovarjala sta mi tako dolgo, da sem z njima zajemal. Medtem smo se razgovarjali o raznih izkušnjah, ki smo jih pridobili v ilegalnem organizatoričnem delovanju. Na ta način sem mnogo, mnogo zvedel, ko pa sem pogledal na uro, vidim, da je že deset prešlo. Zaskrbelo me je. Tako pozno zvečer, in s tem materijalom? Vendar sem iz sprednjega kolesa izpustil zrak, snel plašč in omotal papirje okrog zračne cevi; potem sem plašč zopet pritrdil nazaj, napumpal znova kolo in sem se odpeljal.

Bila je krasna poletna noč. Kmalu sem zavil na samotno, široko cesto. Kolo je brzelo po cementiranem cestišču kar samo od sebe. Imel sem še precej daleč. Ob obeh straneh ceste so se vrstili

vrtovi z lesenimi poletnimi hišicami in uticami, v katerih so ljudje iz mesta bivali na oddihu preko nedelj in praznikov. Tu in tam je pred kako hišico svetil pisan lampijonček, ali je kedo prebiral strune na mandolini. Poletni zrak mi je v toplih valih vel naproti. Kako je vse tiho tu okrog! Skoraj sredi velikega mesta. Vendar je še lepo na svetu! S Katico se bova peljala v zeleno okolico. Kopala se bova, tekala po livadi in južinala na bregu reke. To bo lepo! Kako brzi kolo! Noge se mi samo mehanično gibljejo na pedalih. Na vrtnih klopicah sede posamezni zaljubljeni parčki, bežno sem opazil temno skupino ljudi na desnem obcestnem hodniku—sicer je pa bilo, kakor da je vse izumrlo—. Saj bo še nekoč drugače—potem bomo mi—. Zdrzil sem se iz svojih misli. Dvakrat—trikrat—štirikrat je počilo za menoj. Je li mi na kolesu zračna cev počila?—Ravno tega bi mi še manjkalo! Noge so mi še vedno pritiskale pedale—pogledal sem plašč na kolesu—bil je v redu. Tedaj pa zopet—peng—peng—psss—psss—je siknilo tik mimo mojih ušes. Hkrati slišim tudi neko vpitje—. Okrenem glavo. Temne postave so tekle po cesti za menoj. Velja to meni? In že sem

Pozdravljeni delavci in prijatelji!

Zavarujte sebe in družino pri

"Vijolici" št. 747

SNPJ

MILWAUKEE - WISCONSIN

MARY'S TAVERN

MARY ROSHEL, last.

Prvovrstno vino, pivo in likerji

929 S. 6th St. - Milwaukee 4, Wis.
PHONE ORCHARD 9635

ŽIVEL PRVI MAJ!

**LOUIS, HELENA in JULIUS
AMBROZICH**

MILWAUKEE 10, WIS.

UNION BAR TAVERN

ANTON KAMNIKAR, lastnik

Sobe v najem

625 S. 2nd St. - Milwaukee 4, Wis.
Phone Broadway 0169

Delaware Tavern

MIKE KIRN, Prop.

CHICKEN FRY SATURDAY

2501 So. Delaware Ave.

Milwaukee 7 - Wisconsin

PHONE SHERIDAN 0712

ANTON BUTCHER

Prvovrstno meso, klobase

in grocerija

PHONE MITCHELL 4401

122 W. Mineral St.

MILWAUKEE 4 - WISCONSIN

FRANK MEDVED Tavern

BOWLING ALLEYS

"Bowl for Health" - Sandwiches

3328 West Burleigh Street

MILWAUKEE 10 - WISCONSIN

Phone Hilltop 9717

Meet Your Friends at

LOUIS ZAJEC, Union Tavern

The Best Jumbo Shrimps in

MILWAUKEE 4, WIS.

Orchard 7206 - 1600 S. 1st Street

JOSEPH CHOKEL

TAVERN

Pijače vseh vrst ter

vedno sveža jedila

209 E. National Avenue

MILWAUKEE 4 - WISCONSIN

Anton Erste's Tavern

7408 W. Walker St.

PHONE GR. 2284

West Allis 14, Wisconsin

Kadar ste žejni, se zglasite pri nas

ORCHARD 5785

PERKO TAILORING

krojač za damske in moške obleke,
krznar. Izdeluje obleke po naročilu.

831 W. National Ave. - Milwaukee, Wis.

K. AHCIN'S Tavern

PHONE

Orchard 8845

1319 S. 6th Street

MILWAUKEE 4 - WISCONSIN

ROMAN BLASICA

TAVERN

Phone Orch. 3553

1401 West Washington Street

Milwaukee 4, Wis.

FRANK BREGANT

TAVERN

We Serve the Best of Liquors, Beer
and Sandwiches

PHONE BROADWAY 2065

639 So. 5th St. - Milwaukee 4, Wis.

ANTON DEMSHAR

SHEET METAL WORKS

Furnaces Vacuum Cleaned

PHONE GREENFIELD 2644

2040 So. 92nd St.

WEST ALLIS 14 - WISCONSIN

iz vpitja razločeval besede: "Stoj!—Ustavi!—Stoj!" Zavrl sem kolo in stopil z njega.—SA!—Prokletu! Zdaj te bodo—mi je šinilo skozi možgane. In že so bili pri meni. Pet, šest, sedem mož, sem štel. Od strahu so mi otrpnili udje. Prva dva sta mi držala svoja samokresa pred obraz.—Toraj so vendar po tebi streljali.—Ta ugotovitev mi je pognala zono po hrbtu.—Udeležil si se že mnogih demonstracij, kjer je policija neusmiljeno bila,—ali prvič v tvojem življenju so naravnost po tebi streljali.—Roke so se mi krčevito oprijemale vodilnih ročajev kolesa.—Ne smejo opaziti, da mi trepečejo.

"Gobec svinjski, nisi mogel takoj ustaviti?!" me je nahrulil prvi SA—mož in mi je še vedno držal pištolo pred obrazom. Jeklo se je mrko svetilo.

— "Nisem mogel vedeti—da mene —"

"Če te pokliče kak SA—mož, imaš obstati, svinja!"

"Daj ga po gobcu,—kar po gobcu!" je kričal SA—mož poleg in me je sunil s samokresom v prsa.

"Prej ga bomo preiskali," se je oglasil prvi. Meni pa je ukazal: "Kolo na tla! Roke kvišku!"

Ubogal sem—"Kolo na tla!"—Ha, ne bodo uganili. Srce mi je bilo kakor s kladivom, živce sem pa že zopet obvladal. Obtipali so moje pumparce, zlasti obsežno praznino krog kolen.

"Žepe izprazni!"

Storil sem—. Žive duše razen njih ni bilo na cesti—kaj, ko bi me?—In če me vprašajo kje stanujem?—Kako pridem sem v to okolico?—Možgani so mi mrzlično delovali.

Ključ, glavnik in oba žepna robca sem smel zopet vtakniti v žep. Kaj pa naj bi sploh mogel na

sebi skriti? Oblečen sem bil samo v pumparce in športno srajco brez rokavov.—Najbolje bo, da igram bojazljivca, da jim bo imponirala njihova moč, sem si mislil. Na tisto—po gobcu—so medtem že najbrž pozabili? Ampak samokresi so še vedno bili tukaj, v polokrogu krog mene—. Se mar boje, da jim utečem? Bila bi največja neumnost!

Tisti v ospredju, na levi, se je zdelo da ostalim poveljuje. Aha, zvezdica na ovratniku. Četovodja!—S samokresom me je sunil med pleča.

"Odkod pa prihajaš ob tej uri?!"

— "Bil sem pri znancih—praznovali smo nekoga rojstni dan"—sem jecljal.

Trenutek me je meril z dolgim pogledom. In ostali? Čakajo morda samo njegovega povelja?

"Glej, da izgineš!" je zarjul name četovodja. "Zdaj veš, kaj se to pravi! Če te SA—mož pokliče, se imaš takoj ustaviti! Verstanden?!"

"Jawohl!" sem rekel, navidezno ves preplašen.

Četovodja se je reže obrnil k ostalim, kakor da bi hotel reči:—Ta bi kmalu napravil v hlače. Tudi ostali so se režali.

— Naj se reže—lahko me vsi skupaj v—.

Še vedno sem stal ko prikovan.

"Hajd! Izgini!" me je zopet nahrulil.

Pobral sem kolo in ga potisnil par korakov pred seboj, potem sem se pa vsedel nanj.

Samo ne prenašlo odbrzeti—počasi in mirno—. Gotovo gledajo za menoj—.

Tenko, komaj slišno, je žvižgalo kolo po asfaltu, skozi toplo, poletno noč.

Illegalni material je brzel—brzel — — —

LOUIS URBAN

HARDWARE

ROGERS PAINT and VARNISH

TEL. HOGARTH 1345

15210 Wyoming
DETROIT - MICH.

COMPLIMENTS OF

JOE'S
SUPER SERVICE
STATION
TEXACO

JOE RUCIGAY, Prop.

U. S. No. 112, Corner Main
WAYNE, MICH.

Ko se vozite po lepi cesti W.
Warren Ave., se zglasite
za okrepičilo v

MANSFIELD GARDENS

ANTON PLAZAR in
JOHN DUNLEAVY,
lastnika

Tel. Oregon 9787

16050 W. WARREN AVENUE
DETROIT, MICH.

F. LOCNISKAR FLORIST

FLOWERS FOR ALL
OCCASIONS

Se priporoča Slovencem

Tel. LA 1985
LA 5161

3276 Michigan Ave.
DETROIT - MICHIGAN

SLOVENSKI NARODNI DOM

pozdravlja delavski praznik Prvi
maj.

Zunanji gostje dobrodošli.

JOHN JANCpreds.
ALBERT NAPRUDNIK.....tajnik
ANTON CEDILNIK.....blag.
JOSEPH KORSICzapis.

17153 John R. - Detroit, Mich.

MAISEL'S HARDWARE

Zaloga železnine, radio aparatov,
pralnih strojev, ledenic
(Refrigerators), stenskega
papirja in barv

10627-35 Harper Avenue

Tel. IV. 9427 - Detroit, Mich.

Derviš in Gostoljubje

Friedrich Steiner-Ivan Vuk

Pri nekem premožnem muslimanu je že dolgo gostil nek pobožen puščavnik,—derviš. Prav zadovoljen je bil s kuhinjo svojega gostitelja.

Žena tega muslimana pa bi se že rada tega požrešnega gosta iznebila. Silila je v moža, naj pripravi derviša k odhodu.

Mož je rekel:

"Razumem tvojo željo. Vendar bi me ta greh, da pokažem pobožnemu možu vrata, večno težil."

In tako je zopet potekel cel teden, ne da bi puščavnik poskušal oditi.

Muslimanova žena je postajala nestrpna.

"Odpravi že vendar tega derviša. Shrambe in vrči so že prazni."

Gospodar se več ni mogel upirati želji svoje žene. Stopil je h gostu, ki je bil, kakor se je gospodarju zdelo, sedeč na svoji preprogi, zatopljen v molitev.

"Oprosti, velečastiti brat, da te motim v tvoji

pobožnosti. Vendar v stiski sem in moral sem te poiskati. Glej, zadnjo ovco sem zaklal, zadnja betvica moke je porabljena, ravnotako ni več datelnov in orehov. Le košček kruha je še v predalu. S tem ti gotovo ne bo ustrezno. Sprejmi torej mojo zahvalo za prisotnost, ki nas je osrečevala in sledi migljaju Allaha, ki bo vodil nadaljne tvoje korake."

"Bodi," je rekel derviš. "Vzbudi me jutri, ko se pojavi dan. Nadaljeval bom svojo romarsko pot."

Ko se je pojavila jutranja zarja, je musliman stopil k ležišču svojega gosta.

"Vstani in pojdi, pobožni romar, kajti petelin je že zapel . . .!"

Derviš je napel ušesa.

"Kaj slišijo moja ušesa? . . . Petelina še imaš . . .?"

In obrnil se je brezskrbno na ležišču in sladko zasmrčal.

"SVOBODA"

Edino slov. pevsko in dramatično društvo v Detroitu. Sprejema tudi podporne člane. Vsak dobrodošel.

Rudolph Potochnik, tajnik

Živel Prvi maj!

Naj živi spomin na pokojnega bojevnika

JOŽETA ZAVERTNIKA!

Klub št. 114 J.S.Z.

Math Urbas, tajnik

DETROIT
MICH.

Društvo št. 121 SNPJ Detroit, Mich.

pozdravlja delavski praznik
Prvi maj, ter vabi rojake
za pristoop.

JOSEPH MIHELICH.....preds.
KATHRYN JUNKO.....tajnica
MATH URBAS.....blag.
JOSEPH SMOLTZ.....zapis.

ANTHONY BENAK

SLOVENSKI KROJAČ

Izdeluje obleke, čisti

lika in popravlja

10 E. Grand Ave. - Tel. To 8-0711
HIGHLAND PARK - MICH.

Društvo št. 518

SNPJ

DETROIT, MICH.

želi uspešno kampanjo SNPJ ob njeni 40-letnici in se priporoča članstvu za sodelovanje pri agitaciji za nove člane.

Zboruje vsako 3. nedeljo v mesecu v Slov. del. domu na

437 S. Livernois Ave.

J. D. McKinnon, M.D.

Zdravnik društva št. 121 SNPJ

URADNE URE:

od 1. do 4:30 pop. in od 6. do 8:30 zvečer. V nedeljo po dogovoru.

106 Davison Avenue W.

Tel. Longfellow 8760 - Detroit, Mich.

Fashion Beauty Salon

(Slovenska lepoticnica)

JOSEPHINE STAVAR, Prop.

Specialists in Permanent Waving,
Manicuring, Facials, Hair Styling

PHONE CA. 9390

Grand River & Washington Blvd.
DETROIT, MICH.

HACIENDA BAR

PIVO - VINO - LIKERJI

PHILIP STAVAR, lastnik

TO. 9-9769 - 19177 John R
Detroit, Michigan. Near 7 Mile

E. S. WATKO

POGREBNIK

Rodom Čeh in član "Young Americans" št. 564 SNPJ, se tople priporoča Slovencem v Detroitu in okolici

Urad in kapela
958 E. GRAND BLVD.

Tel. Plaza 0222
DETROIT, MICHIGAN

Naj živi delavski praznik PRVI MAJ in spomin na bojevnika
JOŽETA ZAVERTNIKA!

HUNTINGTON INN

PETER BENEDICT, lastnik

PIJAČE VSEH VRST

PRISTNA IN OKUSNA JEDILA

DOMAČA KUHINJA

Za zabavo imamo
tudi dobro godbo

PHONE ROYAL OAK 9705

1975 Woodward Avenue and 11 Mile Road
BERKLEY, MICHIGAN

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko stroko spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem in angleškem jeziku

Vodstvo tiskarne apelira, da tiskovine naročate v S. N. P. J. tiskarni. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

PIŠITE PO INFORMACIJE NA NASLOV:

S. N. P. J. PRINTERY

2657 S. Lawndale Ave.

Chicago, Illinois

TELEFON ROCKWELL 4904

BETTER PRINTING SERVICE

Job & Publication Work-Stationery & Office Supplies

2657 S. LAWDALE AVENUE, CHICAGO 23, ILL.

Phone Rockwell 4904

Naročite si dnevnik Prosveto!

KLUB ST. 1 JSZ

CHICAGO - ILLINOIS

ZBORUJE ČETRTE PETEK V MESECU OB 8. ZVEČER V SLOVENSKEM DELAVSKEM
CENTRU, 2301 SOUTH LAWDALE AVE.

Delavci in delavke! Pridružite se gibanju, ki se bori za SVOBODO, ENAKOST in BRATSTVO
PO SEJAH PREDAVANJA IN DISKUZIJE

Knjižnica kluba na razpolago vsem, članom in nečlanom
Knjige se posojujejo proti mali odškodnini

Prijatelji lepega čtiva, poslužite se jih, bodisi da jih čitate v njenih prostorih, ali pa če knjige
vzamete na dom.

Jože Zavertnik

In Memory
of My Dear Father
Jože Zavertnik

on the 15th Anniversary of his death

Dr. John J. Zavertnik
and Family

2219 S. Ridgeway Ave.
Chicago 23, Illinois

ONE THING IS CERTAIN!!

You can be your own house boss and feel the pride of owning your home

YOU ONLY NEED

A reasonable down payment.
We can arrange the rest.

JUGOSLAV SAVINGS and LOAN ASSOCIATION

2610 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23 ILLINOIS

LAWndale 2344

SAVINGS INSURED Up to \$5,000.00 by a U.S. Government Agency.

A S S E T S : March 31, 1944 . . . \$639,656.13

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

se priporoča rojakom v Chicagu

CENE ZMERNE

PRVOVRSTNA POSTREŽBA

DELO JAMČENO

Telefoni: Canal 7172—7173

1727-31 W. 21st St.

- -

Chicago 8, Illinois